



جمهوری اسلامی ایران
مرکز ملی فضای مجازی

مطالعات اسلامی
فضای مجازی

۲۹

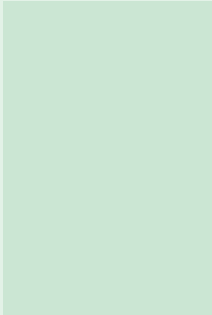


وضعیت‌شناسی

پژوهش‌های اسلامی شبکه‌های اجتماعی

در ایران

◆ دفتر مطالعات اسلامی و ارتباطات حوزه‌ی



وضعیت‌شناسی پژوهش‌های اسلامی
شبکه‌های اجتماع در ایران

سروشنامه : مهربانی، علی، ۱۳۶۴-
 عنوان و نام پدیدآور : وضعیت‌شناسی پژوهش‌های اسلامی شبکه‌های اجتماعی در ایران / تهیه‌کننده علی مهربانی،
 ناظر علمی محسن کهتری؛ تهیه شده در دفتر مطالعات اسلامی و ارتباطات حوزوی مرکز ملی فضای مجازی.
 مشخصات نشر : تهران: پژوهشگاه فضای مجازی، ۱۴۰۱.
 مشخصات ظاهری : ۱۵۱ص.: جدول (رنگی)، مصور، نمودار (رنگی).
 شابک : ۹۷۸-۶۲۲-۵۹۱۶-۰۶-۷
 وضعیت فهرست نویسی : فیپا
 موضوع : شبکه‌های اجتماعی پیوسته -- ایران -- تحقیق
 Online social networks -- Iran -- Research
 شبکه‌های اجتماعی پیوسته -- جنبه های مذهبی -- اسلام
 Online social networks-- Religious aspects-- Islam
 شناسه افزوده : کهتری، محسن، ۱۳۵۹-
 شناسه افزوده : پژوهشگاه فضای مجازی. انتشارات
 شناسه افزوده : دفتر مطالعات اسلامی و ارتباطات حوزوی
 رده بندی کنگره : HM۷۴۲
 رده بندی دیویی : ۰۰۶/۷۴۵
 شماره کتابشناسی ملی : ۸۹۴۳۸۱۶
 اطلاعات رکورد کتابشناسی : فیپا

عنوان: وضعیت‌شناسی پژوهش‌های اسلامی شبکه‌های اجتماعی در ایران
 پدیدآورنده: علی مهربانی
 ناظر علمی: محسن کهتری
 طراح جلد: سید مصطفی شفیعی
 صفحه آرا: مجید انجیرانی
 انتشارات: پژوهشگاه فضای مجازی
 نوبت چاپ: اول
 سال و شماره: ۱۴۰۱/۰۲۹
 شمارگان:
 شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۵۹۱۶-۰۶-۷
 قیمت:

حقوق مادی و معنوی این اثر متعلق به مرکز ملی فضای مجازی است و استفاده از مطالب آن صرفاً با ذکر مأخذ بلا مانع است.

محتوای انتشار یافته در این اثر، الزاماً بیانگر دیدگاه مرکز ملی فضای مجازی نمی باشد.

فهرست

سخن نخست.....	۶
مقدمه.....	۸
فصل اول: یافته‌های مربوط به مجموع پژوهش‌ها.....	۱۳
شاخص‌ها.....	۱۳
شاخص‌های محتوایی.....	۱۷
طبقه‌بندی موضوعی.....	۱۸
محورهای پژوهش.....	۱۹
جامعه هدف پژوهش‌ها.....	۲۰
آثار پژوهشی تخصصی.....	۲۲
مقاله.....	۲۲
آثار پژوهشی نیمه تخصصی.....	۲۶
مقاله.....	۲۶
پایان نامه.....	۳۳
کتاب.....	۴۷
آثار پژوهشی مبتنی بر علوم اجتماعی.....	۴۸
مقاله.....	۴۸
پایان نامه‌ها.....	۱۱۴
کتاب.....	۱۳۲
جدول پژوهش‌های اسلامی شبکه‌های اجتماعی در ایران.....	۱۳۹

سخن نخست

فضای مجازی زیست‌بومی است که همزمان با توسعه فزاینده خود، اندیشه حاکم و فرهنگ ممزوج با آن را نیز منتشر می‌کند. جریان تولید اندیشه و پویایی‌های تمدنی حاصل از فضای مجازی، بر کاربر غلبه پیدا می‌کند و می‌تواند هویت او را متحول، متکامل یا متزلزل کند.

لکن از منظری دیگر، فضای مجازی موانع فضای واقعی را در ابلاغ جهانی پیام وحی کاهش داده و بدلیل تنوع نمادهای آن، در اشکال مختلف تصویری، پویانمایی، آواتارها و موارد مشابه از قاصریت بیان کلامی و نوشتاری کاسته و فرصت کم‌نظیری در تبلیغ دین و پردازش کلام وحی در تکامل ادراکی انسان‌ها فراهم کرده است.

بدیهی است در مواجهه فعالانه و فرصت‌محور با چنین پدیده‌ای، آنچه که اولویت پیدا می‌کند، اندیشه حاکم بر آن است. اندیشه‌ای که علاوه بر وحیانی بودن، سعادت دنیا و آخرت انسان را مد نظر داشته و جزء جزء حرکت انسان را در راستای غایتی بزرگ و روحانی برنامه‌ریزی نماید. اندیشه‌ای که به فضای مجازی تعالی بخشیده و ایده‌های ناب برای تولید فضای مجازی پیشرفته، سالم و مفید داشته باشد. این اندیشه که جز در اسلام و آموزه‌های اهل بیت علیهم‌السلام قابل جستجو نیست، دقیقاً نقطه قوت و دست برتر حکومت اسلامی در ارائه فضای مجازی مطلوب به مسلمانان و مستضعفان جهان است. مرکز ملی فضای مجازی با عنایت به اهمیت این مسئله، «دفتر مطالعات اسلامی و ارتباطات حوزوی» را که وابسته به پژوهشگاه فضای مجازی می‌باشد، در شهر مقدس قم راه‌اندازی کرده و در تلاش است تا از این طریق بتواند اندیشمندان و عالمان دینی را در فرآیند تصمیم‌گیری‌های کلان در حوزه فضای مجازی دخالت داده و زمینه را برای ورود نظامند حوزه به عرصه‌های سیاست‌گذاری نظام فراهم آورد.

یکی از اقدامات دفتر مطالعات اسلامی از بدو شکل‌گیری تاکنون، تدوین گزارش‌های علمی در زمینه مطالعات اسلامی فضای مجازی است. این گزارش‌ها تلاش می‌کنند تا از یکسو، بستری برای آشنایی هرچه بیشتر فضلاء و اندیشمندان حوزوی با پدیده‌ها و اقتضائات عصر فضای مجازی و تاثیرات آن بر ساحت‌های مختلف حیات انسانی فراهم نموده و از سوی دیگر مسئولین و سیاستگذاران فضای مجازی کشور را با ابعاد دینی پدیده‌های دنیای مجازی آشنا ساخته و آن‌ها را در مسیر سیاستگذاری مبتنی بر فقه و شریعت یاری رساند.

سید ابوالحسن فیروزآبادی

دبیر شورای عالی و رئیس مرکز ملی فضای مجازی

مقدمه

«شبکه‌های اجتماعی» یکی از اثرگذارترین سرویس‌های ارائه شده در بستر اینترنت و شبکه وب است. در سال‌های اخیر این شبکه‌ها توانسته‌اند تحولات شگرفی در نظام اجتماعی کشورهای مختلف جهان به وجود آورند. شبکه‌های اجتماعی، نسل جدیدی از پایگاه‌ها هستند که این روزها در کانون توجه کاربران جهانی اینترنت قرار گرفته‌اند. این شبکه‌ها به لحاظ عمومیت یافتن در میان کاربران و با توجه به گستره وسیع جغرافیایی در درون مرزهای ملی، تبدیل شدن به ارتباطی خصوصی و شخصی، و نیز فارغ بودن از هر نوع کنترل از سوی مراجع قدرت، به وسیله‌ای بی‌بدیل در عرصه ارتباطات تبدیل شده‌اند و زمینه‌های اثرگذاری خارج از کنترل دولت‌ها و نهادهای قدرت را در جوامع به وجود آورده‌اند. صاحب‌نظران آن را گونه‌ای از رسانه‌های اجتماعی می‌دانند که امکان دستیابی به شکل جدیدی از برقراری ارتباط و به اشتراک‌گذاری محتوا را در اینترنت فراهم آورده است.

در اواسط دهه ۱۹۶۰ میلادی نخستین ایده‌ها درباره شبکه‌های اجتماعی ارائه شد و سال ۱۹۹۷ نخستین شبکه اجتماعی با نام «SixDegrees» رسماً راه‌اندازی گردید. بعد از آن بود که شبکه‌های اجتماعی دیگر به سرعت فضای مجازی را دربرگرفتند و هر روز نام شبکه اجتماعی جدیدی به گوش می‌رسید.

اصطلاح «شبکه‌های اجتماعی» را برای نخستین بار، چی ای بارنز در سال ۱۹۵۴ طرح کرد و از آن پس به سرعت به شیوه‌ای کلیدی در تحقیقات و مطالعات بدل گشت. در تئوری شبکه اجتماعی سنتی، شبکه اجتماعی را بدین صورت تعریف می‌کنند: «مجموعه‌ای از نهادهای اجتماعی شامل مردم و سازمان‌ها که به وسیله مجموعه‌ای از روابط معنادار اجتماعی به هم متصل‌اند و با هم در به اشتراک گذاشتن ارزش‌ها تعامل دارند». شکل سنتی خدمت شبکه اجتماعی بر انواع روابط، همچون دوستی‌ها و روابط چهره‌به‌چهره متمرکز است، اما امروزه خدمات شبکه اجتماعی بیشتر بر جامعه مجازی آنلاین و ارتباطات رایانه‌واسط تمرکز دارد.

«آرکات»^۱ را می‌توان نخستین شبکه اجتماعی محبوب میان ایرانی‌ها دانست. این شبکه اواخر سال ۱۳۸۲ (۲۲ ژانویه ۲۰۰۴) کار خود را با پشتیبانی شرکت گوگل آغاز کرد. اعضا در آرکات می‌توانستند از طریق دوستان خود، دوستان جدیدی پیدا کنند. یک سال پس از آرکات، یک وبگاه ایرانی به نام «کلوب» به میدان آمد تا ایرانیان را به هم پیوند دهد. سایت کلوب در دی ۱۳۸۳ راه‌اندازی شد. ایرانیان بسیاری عضو این گروه شدند و در پایان بیش از دومیلیون و ششصد هزار کاربر برای خودش دست‌وپا کرد. کلوب به علت ایرانی بودن و فیلتر نشدن، میان ایرانی‌ها پرکاربرد بوده و تا مدت‌ها خانه مجازی کاربران اینترنت در ایران شناخته می‌شد. پس از آن، دیگر شبکه‌های اجتماعی، مانند فیسبوک، واتساپ، توئیتر، تلگرام و اینستاگرام توانستند میان کاربران ایرانی به محبوبیت برسند. در حال حاضر و براساس آمار منتشرشده از سوی مرکز پژوهشی «بتا» بیشترین کاربر در بین شبکه‌های اجتماعی متعلق به واتساپ با حدود ۵۰ میلیون کاربر، تلگرام با حدود ۴۹ میلیون کاربر، اینستاگرام با ۴۷ میلیون کاربر، سروش با ۱۲ میلیون کاربر، لایکی با ۱۱ میلیون کاربر، و بله با ۷٫۵ میلیون کاربر است.

اهمیت و ضرورت تحقیق

دنیای امروز متأثر از پیشرفت‌های مدرنیته در سبک زندگی، دچار تغییر و تحول‌هایی نوین شده است. از جمله این تحولات، تغییر در نحوه ارتباط در روابط اجتماعی میان انسان‌هاست؛ به گونه‌ای که روابط اجتماعی که از ویژگی‌های حیات اجتماعی همه انسان‌هاست، از سبک سنتی و قدیمی خود به سبک‌های جدید و به‌روز تحول یافته است. اهمیت و ضرورت این پژوهش از آن جا سرچشمه می‌گیرد که با توجه به پرهیز ناپذیر بودن این فناوری نوین و رشد شتابان و بی‌سابقه رسانه‌های الکترونیکی، شبکه‌های اجتماعی مرزهای جغرافیایی را درنور دیده، گستره‌های نامحدودی را دربرگرفته است و اثرگذاری آن در کار، زندگی و شخصیت افراد نمایان است.

از این رو، عده‌ای از پژوهشگران درصدد برآمده‌اند با رویکرد دینی به شبکه‌های اجتماعی و مباحث فرهنگی، اجتماعی، تربیتی و فقهی - حقوقی درباره آن‌ها بپردازند تا ظرفیت‌های مثبت این شبکه‌ها برای ترویج دین و نیز آسیب‌های آن‌ها با توجه به متغیرهای مختلف دینی ارزیابی شود.

پژوهش حاضر از دو نظر دارای اهمیت است: یک. اثر حاضر، مقدمه منبع شناختی مناسبی درباره منابع علمی تولید شده در خصوص شبکه‌های اجتماعی از منظر اسلامی است. در این اثر کوشیده‌ایم تمام کتاب‌ها، مقاله‌ها و پایان‌نامه‌ها به شیوه‌ای نظام‌مند ارائه شود و نقطه آغازی برای پژوهشگران برای پژوهش و ترجمه برخی از آثار تولید شده باشد. دو. علم به این پیشینه پژوهشی، اندیشمندان را در پی بردن به شکاف‌های پژوهشی قبلی یاری می‌کند و چراغ راه تحقیقات آینده می‌شود.

روش تحقیق

در این پژوهش ابتدا منابع و سایت‌های علمی مهم کشور را بررسی کردیم. سپس نه سایت برتر را برگزیدیم که در ادامه بیان خواهد شد. بعد کلیدواژه‌های مربوط به بحث را گردآوری کردیم و در گام بعد این کلیدواژه‌ها را در سایت‌های منتخب جست‌وجو نمودیم.

در جست‌وجوی اولیه بیش از ۱۲۰ اثر پژوهشی یافت شد که در نهایت پس از غربالگری، ۸۷ اثر مورد ارزیابی و مطالعه قرار گرفت؛ چراکه بقیه آثار معیارهای مدنظر را نداشتند.

معیار انتخاب آثار

ملاک انتخاب آثار بدین قرار است:

۱. پژوهشی بودن: اثر باید حداقل استانداردهای پژوهش را داشته باشد. بنابراین، آثار و مقالات اینترنتی که حد نصاب‌های اثر پژوهشی را نداشتند، کنار گذاشته شدند.
۲. فقهی یا اسلامی بودن: نویسنده باید با رویکرد فقهی، اخلاق اسلامی، مسائل جامعه‌شناختی و حقوق اسلامی به مسئله شبکه‌های اجتماعی پرداخته باشد. بنابراین، آثاری که صرفاً با رویکرد فنی یا آماری به این مسئله پرداخته بودند، از مجموعه حذف شدند.
۳. ارتباط نزدیک با مسئله شبکه‌های اجتماعی.

کلیدواژه‌ها

کلیدواژه‌های این تحقیق براساس مسائل مرتبط با شبکه‌های اجتماعی و مصادیق شاخص آن، و نیز با توجه به ایجاد جامعیت و مانعیت در تحقیق گردآوری شده و نتیجه آن، واژه‌هایی است که در جدول ذیل می‌آید. گفتنی است در انتخاب کلیدواژه‌ها، سعی شده از واژگانی استفاده شود که بین مخاطبان و خوانندگان، رایج و مصطلح باشد و از به‌کارگیری الفاظ نامأنوس و ابداعی پرهیز شده است.

جدول شماره (۱): کلیدواژه‌ها

پیام‌رسان	شبکه‌های ارتباطی مجازی	شبکه مجازی	شبکه‌های اجتماعی
اینستاگرام	واتساپ	تلگرام	فیسبوک

پایگاه‌های علمی

جدول شماره (۲): پایگاه‌های علمی

ردیف	سایت
۱	www.nlai.ir
۲	www.utdlib.ut.ac.ir
۳	www.pooyesh.whc.ir
۴	www.civilica.com
۵	www.www.noormags.ir
۶	www.www.ensansi.ir
۷	www.irandoc.ac.ir
۸	www.magiran.com
۹	www.elmnet.ir

موانع و محدودیت‌ها

۱- عدم دسترسی به پایان‌نامه‌های حوزوی، و نبود سایتی جامع و قابل دسترسی برای عموم پژوهشگران، سبب شد دستیابی به این منابع حوزوی دشوار باشد و امکان مطالعه و ارزیابی آن‌ها مقدور نباشد.

۲- عدم دسترسی به اصل آثار پژوهشی در زمینه شبکه‌های اجتماعی.

- توجه: در خصوص حجم گزارش‌ها باید توجه داشت که دسترسی به برخی از فایل‌های پژوهش‌ها محدود بود و فایل‌ها در حد چکیده در دسترس ما قرار گرفت. همچنین، در برخی از مقالات به دلیل اختصار اصل مقاله، گزارش‌های تهیه‌شده نیز مختصر بیان شده و به همین علت، گاه در حجم گزارش‌ها توازن برقرار نگردیده است. نیز به دلیل عدم دسترسی به متن تعدادی از کتاب‌های یافت‌شده در چارچوب مذکور، گزارشی از آن‌ها تهیه نشد.

فصل اول: یافته‌های مربوط به مجموع پژوهش‌ها

پس از جست‌وجو، گردآوری و غربالگری آثار، ۸۷ اثر پژوهشی یافت شد که حداقل معیارهای مدنظر را دارا بودند. از مطالعه و خلاصه‌نگاری آن‌ها، یافته‌ها و نتایجی به دست آمد که حاصل آن، استخراج شاخص‌هایی است که در ادامه بدان‌ها می‌پردازیم.

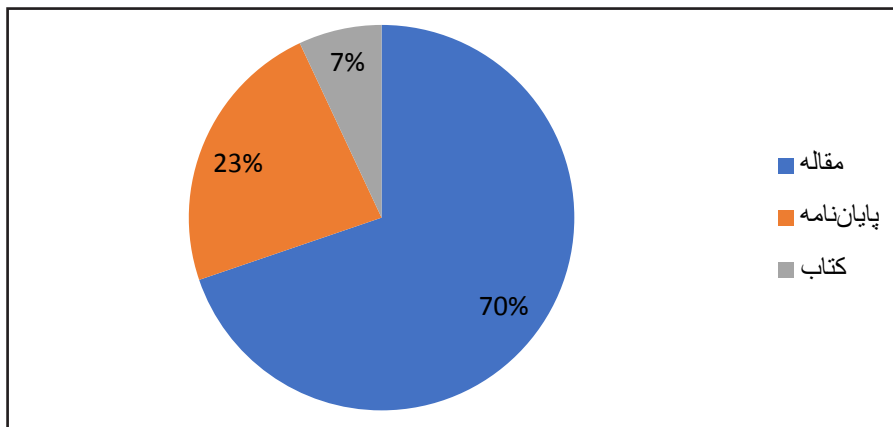
شاخص‌ها

قالب آثار

در این پژوهش مقاله‌های علمی-پژوهشی، عملی-ترویجی، پایان‌نامه‌های دانشگاهی و کتاب‌ها را بررسی کرده‌ایم. براساس مطالعه صورت‌گرفته، ۷۰ درصد از پژوهش‌ها در قالب مقاله، ۷ درصد در قالب کتاب و ۲۳ درصد در قالب پایان‌نامه بود. گفتنی است برخی از مقالاتی که در مجلات و ماهنامه‌های علمی-اطلاع‌رسانی منتشر شده بودند، پس از بررسی و احراز صلاحیت وارد مجموعه شدند و عموم آن‌ها به دلیل فقدان استانداردهای پژوهشی از مسیر مطالعه کنار گذاشته شدند.

جدول شماره (۳): قالب آثار اسلامی در حوزه شبکه‌های اجتماعی

قالب	تعداد	درصد
مقاله	۶۰	۷۰
پایان‌نامه	۲۰	۲۳
کتاب	۷	۷
مجموع	۸۷	۱۰۰



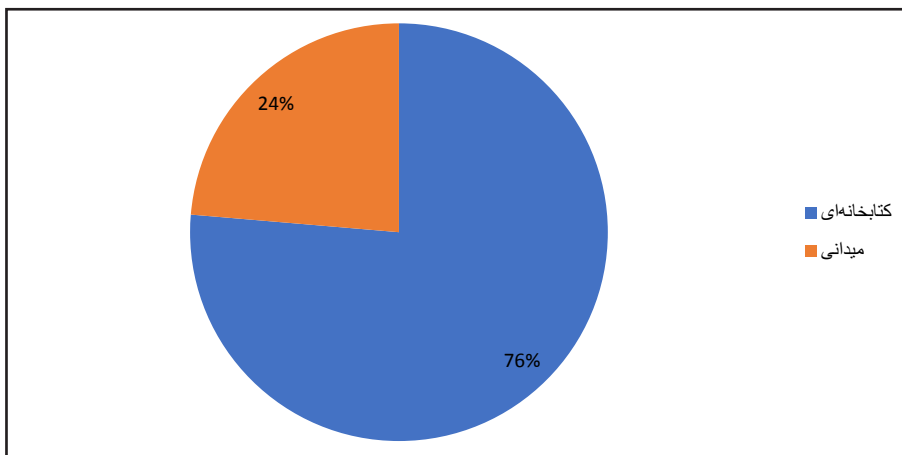
نمودار شماره (۱): قالب آثار اسلامی در حوزه شبکه‌های اجتماعی

روش تحقیق

پژوهش‌های یافت‌شده را به دو دسته کتابخانه‌ای و میدانی تقسیم کردیم؛ زیرا برخی صرفاً از بستر کتابخانه استفاده کرده‌اند و برخی با لحاظ ضرورت، مطالب را میدانی بررسی و تحلیل نموده‌اند. گفتنی است علت افزایش مجموع آمار کتابخانه‌ای و میدانی و گذشتن از تعداد ۸۷ اثر این است که برخی از پژوهش‌ها هر دو جنبه میدانی و کتابخانه‌ای را دارا بودند و به همین دلیل، نام آن‌ها در هر دو بخش آمده است.

جدول شماره (۴): روش تحقیق آثار اسلامی در حوزه شبکه‌های اجتماعی

روش تحقیق	فراوانی	درصد
کتابخانه‌ای	۷۱	۷۶
میدانی	۲۲	۲۴
مجموع	۹۳	۱۰۰



نمودار شماره (۲): روش تحقیق آثار اسلامی در حوزه شبکه‌های اجتماعی

سال تولید آثار

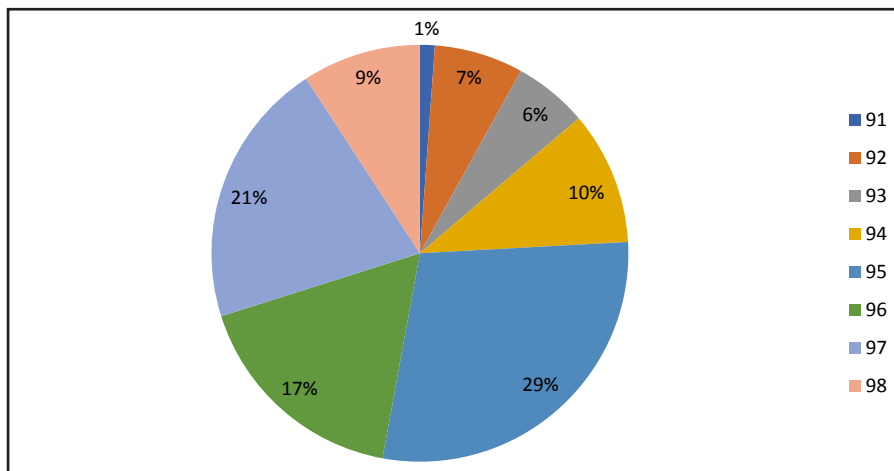
برای بررسی اینکه در چه سال‌هایی بیشترین فراوانی پژوهشی در چارچوب مذکور صورت گرفته، نیازمند تفکیک این پژوهش‌ها به ترتیب سال تألیف هستیم که نمودار ذیل بیانگر آن است:

جدول شماره (۵): سال تولید آثار اسلامی در حوزه شبکه‌های اجتماعی

سال تولید	تعداد	درصد
۹۱	۱	۱
۹۲	۶	۷

۱۶ وضعیت‌شناسی پژوهش‌های اسلامی شبکه‌های اجتماعی در ایران

۶	۵	۹۳
۱۰	۹	۹۴
۲۹	۲۵	۹۵
۱۷	۱۵	۹۶
۲۱	۱۸	۹۷
۹	۸	۹۸
۱۰۰	۸۷	مجموع



نمودار شماره (۳): سال تولید آثار اسلامی در حوزه شبکه‌های اجتماعی

باتوجه به اینکه استفاده از شبکه‌های اجتماعی از نیمه‌های دهه نود رواج بیشتری یافته، می‌بینیم آمار پژوهش‌های صورت‌گرفته در این زمینه و به‌ویژه در چارچوب دینی شدت بیشتری گرفته است. این رشد آمار نشان‌دهنده آن است که پژوهشگران صرفاً کارهای علمی و در فضای دور از واقعیت‌های جامعه انجام نمی‌دهند، بلکه به نیازهای جامعه هم نظر داشته‌اند و کوشیده‌اند در حد وسع خود به آن‌ها پاسخ علمی بدهند.

شاخص‌های محتوایی

در نگاهی کلی می‌توان آثار پژوهشی اسلامی انجام‌شده در حوزه شبکه‌های اجتماعی را به دو بخش مبتنی بر علوم اسلامی (فقه، اصول، اخلاق و ...) و مبتنی بر علوم انسانی تقسیم کرد. بخش اول، خود به دو شاخه تقسیم می‌شود: (۱) آثار تخصصی: اثری پژوهشی که دو شاخصه اصلی به‌کارگیری روش حجیت‌محور فقه استدلالی امامیه و استفاده از منابع معتبر این فقه را داراست. (۲) آثار نیمه‌تخصصی: پژوهش‌هایی که اگرچه از برخی منابع، آیات و روایات اسلامی در تحقیق خود بهره برده‌اند، شیوه تحقیقشان اجتهادی و استنباطی نبوده است و صرفاً به برخی منابع دینی استناداتی کرده‌اند.

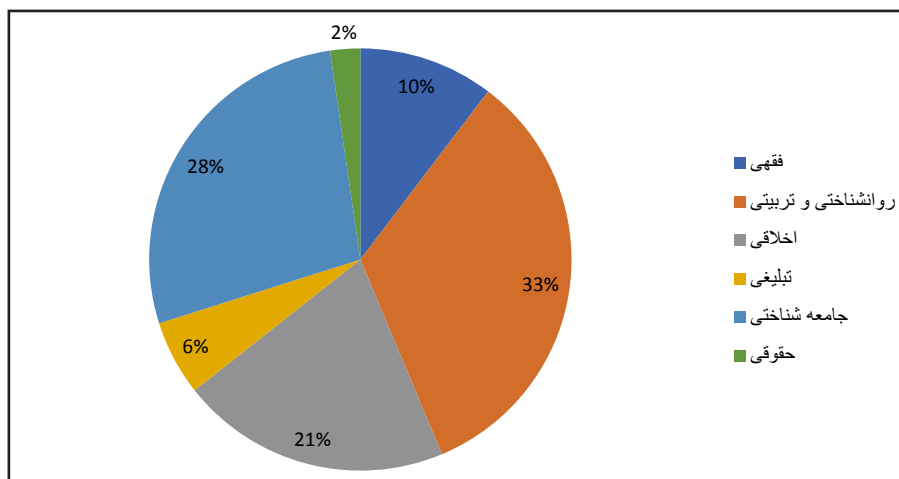
بخش دوم، یعنی آثار مبتنی بر علوم انسانی، پژوهش‌هایی است که برپایه علوم اجتماعی، مانند روان‌شناسی، علوم تربیتی، جامعه‌شناسی و اقتصاد نگاشته شده و جامعه هدف آن‌ها مسلمانان است. پس از بررسی ۸۷ اثری که گزارش آن‌ها در این پژوهش آمده، به این نتایج دست یافتیم: ۲ اثر به صورت تخصصی به مسئله شبکه‌های اجتماعی پرداخته است، ۱۴ اثر به صورت نیمه‌تخصصی در این حوزه قلم زده است و ۷۱ اثر پژوهشی هم مبتنی بر علوم اجتماعی نگاشته شده است.

طبقه‌بندی موضوعی

پژوهش‌های بررسی شده هرچند در چارچوب اسلامی بررسی شده، هرکدام متغیرهای مختلفی دارد که متناسب با آن در این چارچوب بررسی گردیده است. متغیرهای موردتوجه در این پژوهش‌ها، در نمودار ذیل نمایش داده شده است:

جدول شماره (۶): طبقه‌بندی موضوعی آثار اسلامی در حوزه شبکه‌های اجتماعی

موضوع	تعداد	درصد
فقهی	۹	۱۱
روانشناختی و تربیتی	۲۹	۳۴
اخلاقی	۱۸	۱۹
تبلیغی	۵	۶
جامعه‌شناختی	۲۴	۲۹
حقوقی	۲	۱
مجموع	۸۷	۱۰۰



نمودار شماره (۴): طبقه‌بندی موضوعی آثار اسلامی در حوزه شبکه‌های اجتماعی

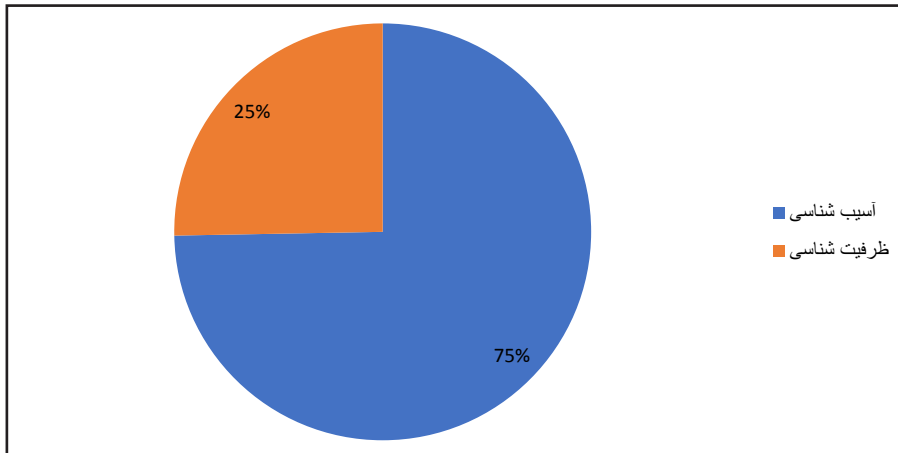
از این آمار می‌توان دریافت که عمده‌تأثیر شبکه‌های اجتماعی در حوزه مسائل تربیتی، اخلاقی و به تبع، تأثیر آن بر روابط اجتماعی و جامعه است؛ یعنی تأثیرات مثبت و منفی این شبکه‌ها به حدی در سطح روابط تربیتی، اخلاقی و اجتماعی زیاد بوده که پژوهشگران بر آن شده‌اند برای حل مسائل عدیده پیشامده در این زمینه‌ها، به تحقیق و پژوهش با متغیرهای مذکور بپردازند.

محورهای پژوهش

پژوهش‌های بررسی شده براساس نگاه و دغدغه مؤلف، به دو دسته تقسیم شد: برخی در زمینه آسیب‌شناسی شبکه‌های اجتماعی نگاشته شده، و برخی درصد بیان فواید و ظرفیت این شبکه‌هاست. در نمودار ذیل درصد فراوانی آن مشاهده می‌شود:

جدول شماره (۷): محورهای پژوهش آثار اسلامی در حوزه شبکه‌های اجتماعی

محور پژوهش	تعداد	درصد
آسیب‌شناسی	۶۵	۷۵
ظرفیت‌شناسی	۲۲	۲۵
مجموع	۸۷	۱۰۰



نمودار شماره (۵): محورهای پژوهش آثار اسلامی در حوزه شبکه‌های اجتماعی

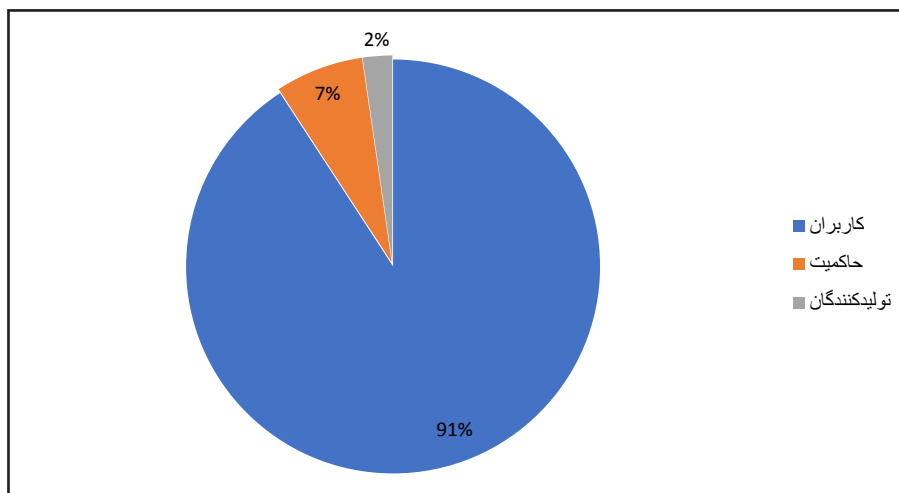
بررسی دیدگاه‌های مؤلفان نشان دهنده آن است که از دید ایشان، آسیب‌ها و نقاط منفی استفاده از شبکه‌های اجتماعی، بیش از فواید آن است و در این زمینه هشدار داده‌اند.

جامعه هدف پژوهش‌ها

نکته‌ای که در پژوهش‌ها مورد توجه قرار گرفت، این بود که هرکدام از پژوهش‌های حوزه شبکه‌های اجتماعی، آسیب‌ها یا فواید را ناظر به چه کسی تقریر کرده‌اند؛ آیا اشخاص حقیقی، همچون کاربران این شبکه‌ها مورد خطاب پژوهشگران بوده‌اند یا اشخاص حقوقی، همچون نهادهای حکومتی یا تولیدکننده‌های این شبکه‌ها. این امر نشان از آن دارد که پژوهشگران، یک طرفه به بررسی مسائل و مشکلات شبکه‌های اجتماعی پرداخته‌اند، بلکه در تحقیقات خود به مسئله سیاست‌گذاری و حکمرانی در حوزه شبکه‌های اجتماعی نیز توجه داشته‌اند. البته پایین بودن تعداد آثار مربوط به حوزه نهادهای حکومتی، بیانگر آن است که هنوز هم اهمیت بحث سیاست‌گذاری در این حوزه برای پژوهشگران به طور کامل روشن نشده است.

جدول شماره (۸): جامعه هدف آثار اسلامی در حوزه شبکه‌های اجتماعی

جامعه هدف	تعداد	درصد
حاکمیت	۶	۷
تولیدکنندگان	۲	۲
کاربران	۷۹	۹۱
مجموع	۸۷	۱۰۰



نمودار شماره (۶): جامعه هدف آثار اسلامی در حوزه شبکه‌های اجتماعی

آثار پژوهشی تخصصی

مقاله

عنوان	نویسنده	سال و محل انتشار	تعداد صفحات
۱	رضا حاج‌حسینی، حسین مطلبی کربکندی	ماهنامه مبلغان / ۱۳۹۷	۱۲

گزارش اثر

تمامی دستورات اسلامی در حوزه روابط انسان‌ها و جوامع بشری با یکدیگر، در حوزه‌های علمی، اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی، به دو دسته کلی قابل تقسیم است: یکی روابط مسلمانان با مسلمانان و دیگر، روابط مسلمانان با غیرمسلمانان. درباره ارتباط مسلمانان با غیرمسلمانان، اگرچه قاعده اولیه جواز ارتباط با کافران غیرحربی است، در برخی موارد به دلیل مسائل مهم‌تر، برخی ارتباطات موردنهی شرع مقدس قرار گرفته است. یکی از مهم‌ترین و مؤثرترین قواعد فقهی در نظام بخشی به ارتباطات مسلمانان و کافران، قاعده فقهی «نفی سبیل» است که براساس آن، جوامع اسلامی از هرگونه ارتباط و دادوستد که موجبات سلطه کافران را بر مسلمانان فراهم آورد، منع گردیده‌اند. نگارندگان در این مقاله کوشیده‌اند با ارائه تعریف و تبیین گستره

قاعده نفی سبیل، برخی از موضوعات و مصادیق آن را در فضای مجازی با تمرکز بر پیام‌رسان «تلگرام» بررسی کنند.

ایشان ابتدا به انواع ارتباطات میان مسلمانان و غیرمسلمانان اشاره کرده، سپس به مفهوم‌شناسی «قاعده نفی سبیل» پرداخته‌اند. در ادامه با پرداختن به گستره این قاعده، مختصری درباره راه تشخیص نفی سبیل سخن گفته‌اند. نگارندگان در پایان به انواع سلطه دشمن در فضای مجازی پرداخته و به مواردی چون سلطه اقتصادی، سلطه اطلاعاتی و سلطه فرهنگی-سیاسی اشاره کرده‌اند. صاحبان این اثر در آخر به این نتیجه رسیدند که با توجه به قاعده نفی سبیل، می‌توان فیلترینگ تلگرام را به‌عنوان تکلیفی شرعی و حکومتی، و استفاده نکردن کاربران را از این سرویس، یک تکلیف شرعی عمومی دانست.

تعداد صفحات	سال و محل انتشار	نویسنده	عنوان
۲۵	جستارهای فقهی و اصولی / ۱۳۹۷	محمد شبیانی، محسن جهانگیری کلوخی، سیدعلی اصغر حسینی	درآمدی بر مبانی فقهی استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی

۲

گزارش اثر

شبکه‌های اجتماعی مجازی، از جمله امور نوپدید است که بر جنبه‌های گوناگون زندگی فردی و اجتماعی افراد در سطح بین‌الملل اثرگذار بوده، در آینده نقشی به مراتب مهم‌تر خواهد داشت. در این میان، از یک سو با استناد به ادله حرمت استفاده از کتب ضالّه، حرمت اشاعه فحشا و کذب، حرمت افساد فی الارض، قاعده نفی سبیل و قاعده وجوب دفع ضرر محتمل می‌توان به حرمت استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی حکم کرد؛ ولی در مقابل، با رد ادله حرمت و استناد به ادله دال بر ضرورت اهتمام به امور مسلمین، ضرورت امر به معروف و نهی از منکر و قاعده نفی عسرو حرج، می‌توان حلیت و جواز استفاده از شبکه‌های اجتماعی را به دست آورد.

نویسندگان این پژوهش، با تحلیل دقیق ادله و سیر در منابع فقهی، به این نتیجه رسیده‌اند که فضای مجازی، در واقع ابزار و بستری است با قابلیت استفاده سودمند و زیان‌بار که امکان استفاده زیان‌بار از آن، موجب ممنوعیت استفاده از آن به‌طور کلی نیست. همچنین، استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی فی‌نفسه مجاز است؛ به‌ویژه بر کسانی که توانایی استفاده صحیح را از این ابزار کارآمد دارند، واجب است از این بستر برای تحکیم، تبلیغ و ترویج معارف دینی و ارزش‌های انقلاب اسلامی استفاده کنند، لیکن اگر استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی موجب اضلال، اشاعه فحشا و کذب، القای در مفسده یا تقویت دشمنان اسلام گردد، استفاده از آن

جایز نیست و حکومت اسلامی به رصد و فیلتر کردن هدفمند آن‌ها موظف است. از طرفی، حکم استفاده از شبکه‌های اجتماعی و به تبع آن، وظیفه هر یک از نهادهای اجتماعی (خانواده، جامعه و حکومت) برحسب ویژگی، اهداف، شرایط و امکانات آن‌ها متفاوت است و چنانچه برخی از آن‌ها وظیفه خود را انجام ندهند، وظیفه از دوش دیگران برداشته نمی‌شود.

آثار پژوهشی نیمه تخصصی

مقاله

تعداد صفحات	سال و محل انتشار	نویسنده	عنوان
۲۴	نشریه اسلام و مطالعات اجتماعی / ۱۳۹۵	کریم خان محمدی، علی اکبر شاملی	اخلاق اسلامی حریم خصوصی در شبکه‌های اجتماعی سایبر با تأکید بر واتساپ

گزارش اثر

ورود شبکه‌های اجتماعی سایبری همچون واتساپ، با آسیب‌هایی همراه بوده که یکی از آن‌ها، تهدید حریم خصوصی کاربران است. در این‌گونه شبکه‌ها، حریم خصوصی کاربر از سه جهت، یعنی در مقابل کاربران دیگر، در مقابل گردانندگان این شبکه‌ها و در برابر دولت‌ها در معرض تهدید قرار می‌گیرد. این مقاله به روش تحلیلی-توصیفی و با استناد به متون اصیل دینی، ضمن استخراج اصول اخلاقی مرتبط با «حریم خصوصی»، مانند استیذان، ستّاریت، رازداری، عدم تجسس، اصل انعکاس و نیز پرهیز از ظلم، پرهیز از سرقت و پرهیز از آزار دیگران، این اصول را بر اطلاعات مکنون در فضای مجازی جاری می‌داند.

این مقاله در بخش اول، به بیان مفاهیم مرتبط با مسئله خود، از جمله شبکه‌های اجتماعی سایبری، حریم خصوصی و حریم خصوصی سایبری می‌پردازد. در این قسمت توضیح می‌دهد که با توجه به اینکه در زمان نگارش مقاله، شبکه اجتماعی واتساپ (WhatsApp)، بیشترین دایره شمول کاربران را داشته، آن را موضوع مورد مطالعاتی خود قرار داده است. نویسندگان در بخش دوم بحث حریم خصوصی را در دو قسمت تحلیل می‌کنند. در قسمت اول، مهم‌ترین اصول اخلاقی مربوط به حریم خصوصی مستفاد از آیات و روایات را مطرح و ارتباط هر کدام را با شبکه‌های اجتماعی با توضیح مبتنی بر کتاب و سنت بیان می‌کنند. در قسمت دوم، به عواملی می‌پردازند که موجب نقض این حریم و اصول مطرح شده می‌شود و در سه جهت از جانب کاربران دیگر، از جانب گردانندگان شبکه‌های اجتماعی و از جانب دولت‌های حاکم بر شبکه‌های اجتماعی بررسی می‌شود. ایشان در انتهای مقاله، این‌گونه نتیجه می‌گیرند که شبکه اجتماعی واتساپ به حریم خصوصی کاربران تجاوز کرده و با حفره‌های موجود در خود، سبب نفوذ کاربران دیگر به حریم خصوصی شده است. با لحاظ این رخنه، اخلاق اسلامی ضمن ردیله اخلاقی دانستن این تجاوز به حریم خصوصی دیگران، حفظ اسرار و به خطر نینداختن خود را نیز برای کاربر فضیلت می‌داند.

تعداد صفحات	سال و محل انتشار	نویسنده	عنوان
۱۸	مجله مطالعات روان‌شناسی و علوم تربیتی / ۱۳۹۵	سمیرا حبیبی، محمد رضا نیلی	اخلاق در شبکه اجتماعی و اعتباریابی اصول آن با منابع دینی

گزارش اثر

(با توجه به عدم دسترسی به اصل اثر، تنها به ارائه چکیده اکتفا شده است.) در رسانه های مجازی (شبکه های اجتماعی و وبلاگ ها و ...) افراد چندان به عرف پایبند نیستند همین امر باعث می گردد انتشار تصاویر، حرف ها و رفتارهای غیرعرفی از این شبکه ها نشأت بگیرد. از سوی دیگر عرف جامعه را چیزی جز باورها، رفتارها و منش افراد یک جامعه نمی سازد بنابراین زمانی که این فاکتورها تحت تاثیر عواملی مثل فضای مجازی یا رسانه تغییر کند به تدریج عرف جامعه نیز دچار دگرگونی خواهد شد. مسایل اخلاقی در فضای مجازی، با اصطلاحات گوناگونی مانند اخلاق اطلاعاتی، اخلاق تکنولوژی و اخلاق رایانه ای توصیف می شود. برای رعایت اخلاق در سطح جامعه، لازم است ابعاد متفاوتی در نظر گرفته شده و لایه های مختلف جامعه وارد عمل شوند از جمله آن ها منابع دینی است. ما در این تحقیق به بررسی اخلاق در شبکه اجتماعی و اعتباریابی اصول آن با منابع دینی پرداخته ایم.

تعداد صفحات	سال و محل انتشار	نویسنده	عنوان
۳۰	مطالعات فرهنگ و ارتباطات / ۱۳۹۳	سیدحسین شرف‌الدین، سیدعبدالرسول علم‌الهدی، محمدجواد نوروزی	ارتباط عقیفانه در شبکه‌های اجتماعی سایبری

گزارش اثر

با توجه به شرایط جدید و متفاوتی که شبکه‌های اجتماعی سایبری برای زندگی انسان به وجود آورده، و با توجه به جامعیت دین در همه ابعاد زندگی، لازم است قواعد رفتاری و اخلاقی فعالیت در شبکه‌های اجتماعی از منظر دینی بازتولید شود. این مقاله با تمرکز بر ارزش اسلامی عفاف، به عنوان یکی از نمودهای ارزش‌های اسلامی و واکاوی ابعاد آن در آموزه‌های دینی در دو بُعد فقهی و اخلاقی، نظریه‌های ارتباطی مربوط به روابط انسانی و واسطه‌گری رایانه را بررسی کرده و سپس به کشف چگونگی ارتباط عقیفانه سایبری در شبکه‌های اجتماعی پرداخته است.

پژوهش کیفی حاضر با تلفیق سه روش گروه متمرکز، مصاحبه عمیق و مشاهده مشارکتی و غیرمشارکتی به تحریر آمده است. این

پژوهش در سه بخش مفاهیم، بیان چارچوب نظری و نتیجه‌گیری ارائه شده است. در بخش اول به تعریف مفاهیم عفاف، شبکه‌های اجتماعی سایبری و ارتباط عقیفانه سایبری می‌پردازد تا کلیات مصطلحات به کاررفته را به مخاطب بشناساند.

در بخش دوم و تحلیلی پژوهش، ابتدا به بررسی دستورات اسلام در زمینه نظام ارتباط عقیفانه با تقسیم‌بندی به کلامی و غیرکلامی می‌پردازد. در این قسمت با ذکر عناوین فقهی رفتاری و کلامی شرعی، مصادیق و احکام آن را بیان می‌کند.

سپس در قسمت دوم به نحوه ارتباطات انسانی در شبکه‌های اجتماعی سایبری براساس چهار نظریه نفوذ اجتماعی، نظریه جاذبه، نظریه مدیریت ادراک و نظریه پردازش اطلاعات اجتماعی می‌پردازد.

بعد از تبیین دو مسئله گذشته، در قسمت بعد درصدد یافتن مصادیق عفاف در کنش‌های ارتباطی افراد به‌عنوان کاربرهای شبکه‌های اجتماعی برمی‌آید. برای یافتن این مصادیق، نویسندگان از روش میدانی بهره‌برده‌اند و به‌صورت مصاحبه، جلسات گروهی متمرکز تشکیل داده‌اند و پرسش‌نامه‌های ساخت‌یافته‌ای را از طریق فیسبوک برای تعدادی از کاربران فرستاده‌اند تا مصادیق ارتباط عفیفانه در فضای شبکه‌های اجتماعی به‌دست آید.

پس از گردآوری این داده‌ها، در قسمت نهایی آن‌ها را در جدولی به سه دسته مصاحبه‌های متمرکز، داده‌های گروه‌های متمرکز و مشاهدات تقسیم‌بندی کرده و به تحلیل آن‌ها پرداخته‌اند. ایشان

در انتها و در نتیجه‌گیری، با بیان مصادیقی که از این جمع‌آوری داده‌های به‌دست آمده، فهرستی تنظیم و مصادیق این ارتباط عفیفانه را تبیین کرده‌اند.

تعداد صفحات	سال و محل انتشار	نویسنده	عنوان
۱۱	نشریه مدیریت فرد/۱۳۹۲	سعید صحت، مسعود عسگری مهر، سمیرا قندچی	بررسی حریم خصوصی در شبکه‌های اجتماعی از دیدگاه اسلام

گزارش اثر

شبکه‌های اجتماعی، انقلابی در به اشتراک‌گذاری اطلاعات و تعاملات اجتماعی مجازی پدید آورده‌اند. این مفهوم با پیشرفت‌های روزافزون فناوری اطلاعات و اتصال پایدار به شبکه اینترنت، به شکلی گسترده مورد استفاده عموم قرار گرفته و ابعاد گوناگون زندگی بشر را تحت تأثیر قرار داده است. در این میان، در کنار فواید این شبکه‌ها، چالش‌های فراوانی نیز همراه با آن‌ها مطرح شده است. یکی از مهم‌ترین این چالش‌ها، بحث حریم خصوصی کاربران در شبکه‌های اجتماعی است؛ زیرا امروزه این موضوع یکی از موارد انتقاد به شبکه‌های اجتماعی شمرده می‌شود. امکان دسترسی به اطلاعات شخصی کاربران و پخش آن‌ها به شکل‌های گوناگون یا استفاده نادرست از این اطلاعات، در کنار ظهور فناوری‌های پیشرفته گوناگون در بستر اینترنت و تسهیل نقض حریم خصوصی در این فضا، کارشناسان امر را به تکاپو انداخته است. در این میان، دین مقدس اسلام به عنوان کامل‌ترین دین الهی، توجه ویژه‌ای به موضوعات مرتبط با حریم خصوصی دارد. دین اسلام از همان ابتدا با توجه خاص خود به حریم خصوصی انسان‌ها، دستوراتی برای جلوگیری از نقض آن ارائه کرده و در کتاب و سنت فراوان به این موضوعات اشاره شده است. هدف اصلی این مقاله پژوهشی، بررسی موضوعات مرتبط با حریم خصوصی کاربران در شبکه‌های اجتماعی، و تطبیق ملاحظات حریم خصوصی در اسلام با این موضوعات است. به هر روی، شکل فعلی شبکه‌های اجتماعی برخط، با ملاحظات دین مبین اسلام، فاصله دارد و از منظر اسلام پذیرفتنی نیست.

تعداد صفحات	سال و محل انتشار	نویسنده	عنوان
۱۲	کنفرانس ظرفیت‌شناسی و تأثیرگذاری فضای مجازی در ارتقای آموزش‌های دینی / ۱۳۹۶	محمد مهدی محب‌الرحمان	بررسی فقهی حکم آموزش‌های مجازی ضد دینی

۵

گزارش اثر

آموزش مجازی و آنلاین پس از رونق اینترنت و افزایش نفوذ آن میان مردم، کاربرد و اهمیت بسیاری پیدا کرده است. لذا سازمان‌ها و دانش‌پذیران فراوانی برای استفاده از آموزش مجازی علاقه نشان دادند و این مقوله به حوزه‌ای رو به رشد تبدیل شد. در این میان، نهادها و مؤسسات آموزشی ضد دین نیز که امکان فعالیت حضوری را در کشورهای مسلمان، به‌ویژه ایران نیافته‌اند، با بهره‌گیری از این فرصت، پایگاه‌های مختلفی با هدف آموزش‌های ضد دینی یا تبلیغات دینی مانند مسیحیت به صورت مجازی راه‌اندازی کرده‌اند.

پژوهش حاضر، پاسخ فقهی به این مسئله است که آیا دولت اسلامی در دوران غیبت یا اشخاص حقیقی، حق و اجازه شرعی این را دارند تا صفحات وب، تلویزیون‌های ماهواره‌ای و شبکه‌های اجتماعی مجازی را که در پی آموزش‌های غیر دینی یا ضد دینی هستند، فیلتر کنند؟ نویسنده به این نتیجه رسیده است که اصل اولی، حرمت منع کردن دیگران از دسترسی به صفحات وب، تلویزیون‌های ماهواره‌ای و شبکه‌های اجتماعی مجازی است، ولی با علم به منکر بودن صفحات وب، تلویزیون‌های ماهواره‌ای و شبکه‌های اجتماعی مجازی، چنانچه ضرر و مفسده‌ای بر فیلتر کردن مترتب نباشد، منع دیگران از آموزش‌پذیری و دسترسی به این صفحات، تلویزیون‌ها و شبکه‌ها لازم می‌شود.

پایان نامه

عنوان	نویسنده	سال و محل انتشار	مقطع
ارتباط با نامحرم در فضای مجازی در فقه و حقوق ایران	بهنام جوی پشته	دانشگاه باقرالعلوم (ع) / ۱۳۹۷	کارشناسی ارشد

گزارش اثر

رشد شبکه‌های اجتماعی، عضویت بیشتر اشخاص دست‌کم در یکی از این شبکه‌ها، ناآگاهی کاربران از بُعد فنی فضای مجازی، همه‌گیر شدن ارتباطات از طریق آن‌ها و نیز درگیر کردن بخشی. و گاه بخشی اعظم. از زندگی اشخاص، توجه علوم فقهی و حقوقی را به مقوله «ارتباط» در شبکه‌های اجتماعی جلب کرده است. وجود این مناسبات و روابط در جامعه اسلامی، از مؤلفه‌های تکامل اجتماعی است و اجرای احکام شرعی در آن، ضامن حفظ و حیات ارزش‌های اخلاقی خواهد بود. روابط زن و مرد از جمله مناسبات اجتماعی است که لزوم رعایت احکام شرعی در آن برای جلوگیری از انحطاط اخلاقی جامعه آشکار است.

با عنایت به حساسیت مسئله و لزوم آگاهی عمومی از احکام مربوط به آن، این پایان‌نامه بر مبنای ارتباط با نامحرم در فضای مجازی با شیوه‌ای منظم و روشمند و مطابق با فتوای چند تن از مراجع بزرگ، احکام ارتباط با نامحرم را در فقه و حقوق تبیین کرده است. البته با توجه به آنکه در کتب فقهی و حقوقی هیچ اشاره‌ای به موضوع یادشده نشده، برای روشن شدن اصل موضوع ارتباط با نامحرم در فضای مجازی،

نویسنده ناگزیر به بحث و جست‌وجو در کتب فقهی و حقوقی در خصوص موضوع ارتباط با نامحرم به صورت عام آن بود.

ارتباط با نامحرم در حقوق موضوعه ایران، تحت عنوان ارتباط نامشروع و عمل منافی عفت غیر از زنا به کار برده شده که برای روشن شدن بحث، نگاهی گذرا به آن شده است. رابطه نامشروع عمل منافی عفت غیر از زنا از دیدگاه فقهی، حرام و از دیدگاه حقوقی همانند ارتباط جنسی کمتر از زنا از قبیل تقبیل و مضاجعه، جرم و مجازات آن تعذیر است. ارتباطاتی همچون گفت‌وگوی دو نامحرم در فضای مجازی نیز از لحاظ شرعی حرام و مجازات آن تعذیر است، اما در حقوق موضوعه جرم دانستن آن اثبات نشده است؛ زیرا فاقد ارکان عمومی یک جرم است و در فقه و حقوق تعریف جامع و مانعی از این دو موضوع ارائه نشده است.

عنوان	نویسنده	سال و محل انتشار	مقطع
بایدهای اخلاقی کاربران فضای مجازی از دیدگاه اسلام با تأکید بر حفظ بنیان خانواده	زهراسادات میرحسینی	دانشکده علوم قرآنی میبد / ۱۳۹۵	کارشناسی ارشد

گزارش اثر

در عصر حاضر هم‌زمان با ظهور و گسترش اینترنت و فضای مجازی، شاهد تغییراتی در سبک زندگی فردی، اجتماعی و خانوادگی هستیم. وقوع سریع این تغییرات و به‌روزرسانی مداوم فناوری‌های نوین ارتباطی، موجب سردرگمی و عدم هماهنگی رفتارهای انسانی با این فناوری‌های نوین شده است. به عقیده برخی افراد، قواعد و اصول رفتاری در این فضا، کاملاً با جهان واقعی متفاوت است. به بیان دیگر، بسیاری از کاربران به دلیل قابلیت پنهان بودن هویت در فضای مجازی، خود را به رعایت اصول اخلاقی تعریف شده در فضای واقعی ملزم نمی‌دانند؛ درحالی‌که به عقیده کارشناسان، زندگی در فضای مجازی امتداد زندگی حقیقی انسان‌هاست و قواعد، اصول و بایدهای اخلاقی که لازمه زندگی فردی، اجتماعی و خانوادگی افراد است، در این فضا نیز لازم‌الاجراست. از این رو، ضروری است بازتعریفی از این بایدهای اخلاقی در فضای مجازی، ارائه و به‌کار بسته شود. بنابراین، در اصلی‌ترین مبحث این پژوهش، ابتدا به بیان مصادیق اخلاق فردی در فضای مجازی پرداخته شد و سپس لزوم رعایت اصول اخلاق اجتماعی در این فضا مورد بحث قرار گرفت.

از مهم‌ترین اصولی که رعایت آن در فضای مجازی، به ارتقای سطح اخلاق فردی و بهبود روابط اجتماعی و خانوادگی کمک می‌کند، رعایت تقوا، اعم از تقوای روح و تقوای اعضا و جوارح است. بدین ترتیب، فضیلت تقوا، فرد را از نقض اصول اخلاقی

در هر شرایط و هر مکانی بازمی‌دارد و احترام به حقوق اجتماعی دیگران و اعضای خانواده را به دنبال خواهد داشت. از طرفی، تحقیق حاضر به معرفی تأثیر منفی فضای مجازی، از جمله ترویج محتواهای غیراخلاقی، کم‌رنگ کردن تعهدات اخلاقی زناشویی و عادی‌سازی خیانت پرداخته است و بیان می‌دارد که این اثرگذاری‌ها، در استحکام بنیان خانواده، خلل ایجاد کرده و سبب افزایش چشم‌گیر طلاق رسمی و جدایی عاطفی میان زوجین شده است. بنابراین، در فصل پایانی به منظور تقویت و استحکام بنیان خانواده، لزوم پایبندی به بایدهای اخلاق خانوادگی، مطرح و راهکارهای حفاظت از نظام خانواده ارائه گردیده است.

عنوان	نویسنده	سال و محل انتشار	مقطع
۳	رضا محمدصالحی	دانشگاه پیام نور تهران جنوب / ۱۳۹۵	کارشناسی ارشد

گزارش اثر

ویژگی مهم رسانه‌های مجازی این است که به راحتی در اختیار افراد با هنجارهای مختلف اجتماعی قرار می‌گیرند و در آن‌ها روش‌های ارتباط با دیگران افزایش یافته و تسهیل شده است. امروزه بسیاری از دانش‌آموزان در مقاطع پایین تحصیلی به تلفن همراه و اینترنت دسترسی دارند و احتمال اینکه در اثر اشتغال زیاد به این فضا، در معرض مطالب و تصاویر خشن و غیراخلاقی و گاه اقدامات مجرمانه قرار بگیرند و ناگزیر متضرر زیان مادی و معنوی شوند، هست. از طرفی، در تفسیر قاعده لاضرر که بر مبنای آن هرگونه ضرر و اضرار در اسلام نفی شده است. البته روشن است که دایره قاعده لاضرر، به رفع احکام و افعال خاص وجودی محدود نیست و درخصوص مواردی نیز که خلأ قانونی، موجب ورود زیان و خسارت می‌گردد، نقش ایفا می‌کند. در موضوع متضرر شدن به واسطه فضای مجازی که از انگاره‌های اصلی این تحقیق است، هرچند بیشتر افراد (۷۷ درصد) عنوان کرده‌اند هیچ‌گاه این مسئله برایشان رخ نداده، اما اگر همان ۲۳ درصد اظهارکنندگان را هم واقعی بدانیم، باز با آمار نگران‌کننده‌ای از بروز اضرار به غیر در فضای مجازی روبه‌رو هستیم. نتیجه اینکه، برای ضرر و اضرار در غالب موارد، معنای لغوی ذکر شده و ضرر و اضرار و مشتقات آن درخصوص مال یا نفس به کاررفته است، ولی ضرر و اضرار و مشتقات آن در معنای حرج، تضییق، اهمال و سختی رایج است و معنای ضرر همان ضرر زدن طرفینی است. براین اساس، هرگونه

ضرررسانی در مال، نفس، حرج و تضییق (شخصیت، منافع و...) در فضای مجازی که عامداً انجام شده و مصداق جرم است، می‌تواند اضرار به غیر تصور شود. همچنین، بسیاری از محققان معتقدند عوامل روانی، نظیر زمینه‌های شناختی، فقدان رشد اخلاقی و همدلی، هیجانات و بیماری‌های روانی، زمینه جرایم را فراهم می‌سازند.

عنوان	نویسنده	سال و محل انتشار	مقطع
۴	ابوالفضل عرفانیان	دانشگاه علامه طباطبائی / ۱۳۹۵	کارشناسی ارشد
			بررسی نقادانه شبکه‌های اجتماعی مجازی از منظر آموزه‌های اجتماعی قرآن کریم و استخراج دلالت‌های آن در تربیت اجتماعی

گزارش اثر (با توجه به عدم دسترسی به اصل اثر، تنها به ارائه چکیده اکتفا شده است). پژوهش حاضر با هدف بررسی نقادانه شبکه‌های اجتماعی مجازی از منظر آموزه‌های اجتماعی قرآن کریم و استخراج دلالت‌های آن در تربیت اجتماعی نگاشته شده است. نفوذ گسترده ابزارهای نوین ارتباطی، از جمله شبکه‌های اجتماعی مجازی و تغییراتی که استفاده از این ابزارها در سبک زندگی افراد، به ویژه حوزه ارتباطات اجتماعی برجای گذاشته، اهمیت انجام این پژوهش را روشن می‌سازد. برای انجام این تحقیق از سه روش توصیفی، نقادی و استنباط بهره گرفته شده و گردآوری اطلاعات آن از طریق روش کتابخانه‌ای و با فیش برداری الکترونیکی صورت پذیرفته است. برای انجام پژوهش، ابتدا با بررسی آموزه‌های اجتماعی قرآن کریم و ویژگی‌های شبکه‌های اجتماعی مجازی و نیز بررسی نقادانه شبکه‌های اجتماعی از منظر آموزه‌های اجتماعی قرآن کریم، دلالت‌های تربیتی حاصل در حوزه اجتماعی عنوان شده است.

عنوان	نویسنده	سال و محل انتشار	مقطع
تبیین ارزش‌های اخلاقی در شبکه‌های اجتماعی مجازی براساس حکمت صدرایی	حسن رهگشای	دانشگاه پیام نور استان تهران / ۱۳۹۵	کارشناسی ارشد

۵

گزارش اثر

«شبکه‌های اجتماعی مجازی» نسل جدیدی از فضای روابط اجتماعی هستند که بسیاری از مردم در سنین مختلف و از گروه‌های اجتماعی متفاوت در این شبکه‌ها کنار هم گرد آمده‌اند و از فاصله‌های بسیار دور در دنیای واقعی، از این طریق با هم ارتباط برقرار می‌کنند. این شبکه‌ها در عین مزایا و کاربری‌های مفید بسیار، دارای لوازم و اقتضائاتی است که نادیده گرفتن آن‌ها، پیامدهای منفی بسیاری داشته، جوامع را با تهدیدهای گوناگون مواجه می‌سازد.

او ابتدا در بستر فلسفه فناوری و فارق از فلسفه اسلامی، وجه ابزاری و حقیقت‌گونه فضای مجازی را از دو منظر فلسفه فضای مجازی مهندسی و فلسفه فضای مجازی علوم انسانی بررسی کرده، سپس با تکیه بر مبانی فلسفی صدرایی، ضمن شناخت ماهیت وجودی فضای مجازی، به اصول جهان‌بینی صدرایی رسیده است که فضای مجازی دارای یک وجود عینی (ظرف فناوری یک فضای مجازی)، یک وجود ذهنی (ظرف مثالی، ولی متصل فضای مجازی) و یک وجود کتبی (مظروف فضای مجازی) است که به وسیله فاعل آن، یعنی انسان موجودیت می‌یابد و هرگونه ارزش‌گذاری درباره رفتار فاعل یا سازنده آن می‌تواند به عنوان خصوصیت یا ارزش فضای مجازی نیز تلقی گردد. همچنین نگارنده در فصل آخر ضمن تأکید بر ضرورت توجه و برنامه‌ریزی برای برخورد صحیح با پدیده شبکه‌های اجتماعی، نتیجه گرفته است که حکمت متعالیه

به عنوان یک منظومه فکری جامع و کل‌گرا که نقش مهمی در تحقق انقلاب اسلامی در سال ۱۳۵۷ داشته است، به عنوان پشتوانه فلسفی - عرفانی، و مدل تحلیلی SWOT به عنوان یک مدل کارآمد در برنامه‌ریزی راهبردی، هر دو می‌توانند ما را در جهت تحقق انقلاب اسلامی در فضای مجازی یاری رسانند.

عنوان	نویسنده	سال و محل انتشار	مقطع
مبانی فقهی استفاده از ماهواره (خرید و فروش، نصب و دیدن) و شبکه‌های اجتماعی	مرضیه جعفری	دانشگاه اردکان / ۱۳۹۵	کارشناسی ارشد

گزارش اثر

ماهواره و شبکه‌های اجتماعی، از مسائل مستحدثه هستند که در فقه به بیان حکم استفاده از آن‌ها اشاره‌ای نشده است. پایان‌نامه حاضر با روش توصیفی-تحلیلی و با شیوه کتابخانه‌ای به بررسی مبانی فقهی فقها در زمینه استفاده از ماهواره و شبکه‌های اجتماعی پرداخته است. با مطالعه دیدگاه فقها در این زمینه، سه نظریه وجود دارد: نظریه جواز، نظریه حرمت و نظریه قائل به تفصیل. رهبر معظم انقلاب در نظریه قائل به تفصیل فرموده‌اند: «استفاده از ماهواره، حکم آلات مشترک دارد که نگه‌داری آن در امور حرام، حرام و در امور حلال، جایز است، اما اگر قانونی هست، باید مراعات شود». در خصوص شبکه‌های اجتماعی، استفاده از این شبکه‌ها نیز حکم آلات مشترک دارد، اما با توجه به اینکه خرید و فروش نرم‌افزارهای شبکه‌های اجتماعی منع قانونی ندارد، استفاده از این نرم‌افزارها بستگی به قصد و نیت اشخاص دارد و چون دارای منفعت عقلایی و ارزش مالی است، بیع آن‌ها صحیح است و می‌توان آن‌ها را اجاره، ودیعه، هبه و عاریه داد.»

تمرکز پژوهش مذکور بر ماهواره بوده، شبکه‌های اجتماعی نیز از باب اشتراک مناط آلات مشترک بودن، بررسی شده است.

عنوان	نویسنده	سال و محل انتشار	مقطع
چالش‌های فقهی و حقوقی شبکه‌های اجتماعی در فضای مجازی با تأکید بر تأثیرگذاری آن بر حریم خصوصی خانواده	مریم جعفری مرادپور	دانشگاه قرآن و حدیث / ۱۳۹۴	کارشناسی ارشد

۷

گزارش اثر

در دنیای ارتباطات، شبکه‌های اجتماعی بستری مفید برای تولید و به اشتراک‌گذاری عقاید و شکل‌گیری و تقویت خردجمعی پدید می‌آورند. خانواده، کوچک‌ترین واحد اجتماعی و درعین حال، اثرگذارترین واحد تربیتی در جوامع به‌شمار می‌آید. این جزء کوچک اجتماع، اسباب شکل‌گیری و پویایی جامعه را به‌ارمغان می‌آورد.

نگارنده در این پایان‌نامه به بررسی چالش‌های فقهی و حقوقی شبکه‌های مجازی و تأثیر آن بر کیان خانواده پرداخته است. او در فصل اول به کلیات و مفاهیم پژوهش پرداخته و فصل دوم را به چالش‌های فقهی شبکه‌های اجتماعی اختصاص داده است. وی در فصل سوم چالش‌های حقوقی شبکه‌های اجتماعی را بررسی کرده و به این نتیجه رسیده است که به‌رغم اینکه این شبکه‌ها می‌توانند امکان انتقال دانش و اطلاعات افراد جامعه را به یکدیگر فراهم آورند، ارتباط بدون محدودیت همه افراد جامعه، اعم از زنان و مردان با یکدیگر در محیطی مجازی، می‌تواند آسیب‌هایی جدی به کانون‌های سنتی اجتماع، به‌ویژه حریم خانواده وارد سازد.

به اعتقاد نویسنده، علاوه بر فقه امامیه و قوانین کشور، از جمله قانون مدنی، طبق دلایل عقلی، قرآنی، روایی و بر مبنای قواعد فقهی موجود و استفتائات به‌عمل آمده از مراجع عظام تقلید، ارتباط غیرضروری و همراه با قصد لذت‌بردن می‌تواند آسیب‌زننده به مبانی و ناقض حریم خانواده باشد و به‌همین دلیل، از نظر اخلاقی ممنوع و از لحاظ

شرعی حرام است. همچنین بر مبنای دلایل پیش‌گفته، می‌توان به تأثیر منفی ارتباط افراد نامحرم در شبکه‌های مجازی بر حریم خصوصی افراد پی‌برد و برهمین اساس، ممنوعیت اخلاقی و شرعی این نوع فعالیت را در شبکه‌های اجتماعی برداشت نمود. نویسنده معتقد است بر مبنای ادله مطرح‌شده، می‌توان پدیده اشاعه اکاذیب و شایعات مختلف را دارای ممنوعیت‌های قانونی و شرعی دانست. او در آخر پیشنهادهایی به شرح ذیل ارائه کرده است:

مسئولان با طراحی سیاست‌های فرهنگی و اطلاع‌رسانی گسترده، موجبات آگاهی والدین (مسئولان خانواده) را فراهم آورند و سبب اتخاذ تدابیر مقتضی برای جلوگیری از این آسیب‌ها به وسیله والدین یا کاهش آن‌ها گردند.

با سیاست‌گذاری‌های گسترده در حوزه کنترل و نظارت بر شبکه‌های اجتماعی مجازی، به‌ویژه از سوی مسئولان امور خانواده و نهادهای مربوطه در حاکمیت، از جمله وزارت ارشاد، کمیسیون‌های فرهنگی و اجتماعی مجلس، قوه قضاییه و حتی شورای عالی فضای مجازی، موجبات حذف یا کاهش تأثیرات منفی شبکه‌های اجتماعی بر خانواده در سطح کلان جامعه فراهم گردد.

با آگاهی‌بخشی به والدین درباره اهمیت و نقش روابط صمیمی و محبت‌آمیز پدر و مادر با یکدیگر در شکل‌گیری ساختارهای تربیتی مناسب برای فرزندان و احساس امنیت آن‌ها در محیط خانواده، موجبات کاهش حضور فرزندان در شبکه‌های اجتماعی فراهم آید.

آموزش والدین در زمینه شیوه‌های برقراری روابط صمیمی، محبت‌آمیز و دوستانه با فرزندان، زمینه‌های دوست‌یابی کنترل‌نشده و مخاطره‌آمیز نوجوانان را در شبکه‌های اجتماعی از بین می‌برد.

عنوان	نویسنده	سال و محل انتشار	مقطع
بررسی فقهی و حقوقی استفاده از شبکه‌های اجتماعی در فضای مجازی	اکرم السادات هاشمی جهنوئی	دانشگاه سمنان / ۱۳۹۴	کارشناسی ارشد

گزارش اثر

تحولات و پیشرفت‌های ناشی از گسترش فناوری‌های نوین در عرصه الکترونیک و رایانه، زندگی بشر را چندین برابر آسان‌تر کرده است و البته همراه خود دستاوردهای مثبت و منفی بسیاری داشته و دارد. دانستن، از نیازهای بشر است و دنیای مجازی و اینترنت، در حال حاضر به خوبی توانسته به این نیاز پاسخ دهد. به عبارت دیگر، کاربران فضای مجازی در اینترنت به دنبال پاسخ سؤال‌هایی هستند که در دنیای واقعی ممکن است هیچ‌گاه به آن دست نیابند، اما در آن روی سکه، نمی‌توان از آسیب‌های ناشی از این فناوری‌های نوین غافل ماند. آنچه امروزه کاربرد وسیعی یافته و بخش وسیعی از فعالیت‌های روزمره افراد را پوشش می‌دهد، اینترنت و به تبع آن فضای مجازی است. نگارنده در این پژوهش تلاش کرده علل حرمت برخی از انحاء استفاده از شبکه‌های اجتماعی را با توجه به نظر مراجع، و مشروعیت استفاده از این فضا را با بهره‌گیری از دستورات مبین اسلام بررسی کند. او از منظر حقوقی نیز قوانین موجود در ایران و جهان را بررسی کرده و به برخی از جرایم پرتکرار در فضای مجازی پرداخته است. نویسنده پس از بیان کلیات، در فصل دوم به مفهوم‌شناسی شبکه‌های اجتماعی پرداخته و انواع مختلف آن را به تفصیل بررسی کرده است. او در فصل سوم استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی را از منظر فقه و حقوق واکاویده و در فصل پایانی، به جرایم ارتكابی در شبکه‌های اجتماعی مجازی پرداخته و با رویکرد فقهی حقوقی بررسی‌شان کرده

است. او در این فصل به این نتیجه رسیده که تقریباً تمامی جرایمی که در دنیای فیزیکی قابل ارتکاب است، در فضای مجازی نیز محقق می‌شود؛ با این تفاوت که در فضای مجازی با سرعت بالاتر و مخفی بودن هویت مجرم همراه است. نگارنده در انتها راهکارهای ذیل را ارائه داده است:

برنامه‌ریزی برای کنترل صحیح فضای مجازی از طریق اصلاح نظام آموزشی کشور؛
نظارت والدین بر فعالیت‌های مجازی فرزندان؛
لزوم آموزش فرهنگ استفاده از فضای مجازی به مردم؛
بالا بردن هزینه بد اخلاقی‌ها و ناهنجاری‌ها در جامعه؛
حضور فعال علمای دین در فضای مجازی و تبلیغ دین و اخلاق اسلامی از طریق شبکه‌های اجتماعی؛

برگزاری نشست‌های مختلف از سوی کارشناسان و متخصصان حوزه فضای مجازی و بالا بردن سطح آگاهی مردم در خصوص آسیب‌های این فضا.

کتاب

عنوان	نویسنده	سال و محل انتشار	تعداد صفحات
شبکه‌های اجتماعی و تحلیل‌های فقهی	محمد شیبانی	انتشارات حوزه علمیه خراسان/۱۳۹۹	نامعلوم

گزارش اثر

شبکه‌های اجتماعی، فضایی مجازی هستند که بر ساخت و بازتاب روابط اجتماعی میان افراد تمرکز می‌کنند. گسترش روزافزون شبکه‌های اجتماعی در میان کاربران اینترنت، ایجاب می‌کند رفتارهای فردی و اجتماعی آن‌ها تحلیل و بررسی شود. شبکه‌های اجتماعی و ارتباطی، مشابه تیغی دولبه‌اند که استفاده منطقی و سالم از این ابزارها می‌تواند پیشرفت هر جامعه را سبب شود و استفاده غیرمنطقی و ناسالم از این ابزار می‌تواند موجب نابسامانی فرهنگی و اجتماعی و اتلاف وقت کاربران باشد. این کتاب در چهار فصل با عناوین «موضوع‌شناسی»، «آثار و پیامدهای مثبت و منفی استفاده از شبکه‌های اجتماعی»، «کارکردهای بایسته شبکه‌های اجتماعی» و «کارکردهای نبایسته شبکه‌های اجتماعی در فضای مجازی» به بررسی موضوعی و فقهی شبکه‌های اجتماعی و پیام‌رسان پرداخته است.

در این کتاب با اشاره به اینکه شبکه‌های اجتماعی بر ساخت و بازتاب روابط اجتماعی میان افراد تمرکز می‌کنند و افراد به راحتی از شبکه‌های اجتماعی همچون تلگرام، واتساپ، فیسبوک و اینستاگرام بهره می‌برند، آمده است: «گسترش روزافزون شبکه‌های اجتماعی در میان کاربران اینترنت، ایجاب می‌کند رفتارهای فردی و اجتماعی آن‌ها مورد تحلیل و بررسی قرار گیرد».

آثار پژوهشی مبتنی بر علوم اجتماعی

مقاله

تعداد صفحات	سال و محل انتشار	نویسنده	عنوان
۲۳	نشریه مطالعات جامعه‌شناختی / ۱۳۹۵	عزیز هدایتی، یوسف زینی‌وند، دکتر صمد رسول‌زاده اقدم	آسیب‌شناسی شبکه‌های اجتماعی مجازی موبایل محور در زمینه تربیت دینی (مورد مطالعه: دانش‌آموزان مقطع متوسطه شهر تبریز)

گزارش اثر

هدف این پژوهش، آسیب‌شناسی رابطه استفاده از شبکه‌های اجتماعی موبایل محور با تربیت دینی دانش‌آموزان است. پرسش اصلی این است که استفاده از شبکه‌های اجتماعی موبایل محور، چه اثری بر تربیت دینی دانش‌آموزان کاربر آن دارد؟ جامعه آماری پژوهش را دانش‌آموزان کاربر شبکه‌های اجتماعی مجازی مقطع متوسطه شهر تبریز تشکیل می‌دهند.

نتایج پژوهش حاکی از آن است که میان مدت زمان عضویت، میزان استفاده، نوع استفاده (استفاده هدفمند)، میزان مشارکت و فعال بودن کاربران و واقعی تلقی کردن محتوای مطالب شبکه‌های اجتماعی مجازی با تربیت دینی همبستگی معکوسی وجود دارد؛ یعنی هرچه مدت زمان عضویت، میزان استفاده، میزان مشارکت و فعال

بودن دانش‌آموزان در استفاده از شبکه‌های اجتماعی موبایل افزایش پیدا می‌کند و آن‌ها محتوای این شبکه‌ها را بیشتر واقعی تلقی می‌کنند و نوع استفاده‌شان هدفمندتر می‌شود، از میزان تربیت دینی‌شان کاسته می‌شود.

برخی از راهکارهای ارائه شده عبارت‌اند از: پذیرفتن شبکه‌های اجتماعی مجازی به عنوان پدیده‌ای اجتماعی از سوی مسئولان و مدیران عالی‌رتبه نظام، برنامه‌ریزی دقیق درباره برنامه‌های تربیتی جوانان، برنامه برای ارتقای فرهنگی به جای اقدامات قهری، و افزایش سواد رسانه‌ای نوجوانان و دانش‌آموزان در برخورد با محتوا و مطالب شبکه‌های اجتماعی مجازی.

عنوان	نویسنده	سال و محل انتشار	تعداد صفحات
آموزش اخلاق فناوری مبتنی بر آموزه‌های رضوی در بستر شبکه‌های اجتماعی مجازی	رحیم مرادی، اسماعیل زارعی زوارکی	کنفرانس ظرفیت‌شناسی و تأثیرگذاری فضای مجازی در ارتقای آموزش‌های دینی / ۱۳۹۶	۳۲

گزارش اثر

یکی از حوزه‌های پرکاربرد اخلاق، اخلاق در محیط‌های مبتنی بر فناوری یا اخلاق فناوری اطلاعات است که در سال‌های اخیر با ظهور شبکه‌های اجتماعی مجازی، به یک ضرورت تبدیل شده است. پژوهشگران در این پژوهش در تلاش‌اند با بهره‌گیری از آموزه‌های رضوی، اخلاق فناوری را در بستر شبکه‌های اجتماعی مجازی فراگیرسازی کنند؛ به‌ویژه اینکه دقت در سیره زندگی اهل بیت علیهم‌السلام و تأسی به شیوه رفتاری و سبک زندگی ایشان، به‌ویژه سیره امام رضا علیه‌السلام می‌تواند انسان را در رسیدن به الگوی مطلوب اخلاقی و اتخاذ روش صحیح زندگی و نیز رسیدن به حیات آرمانی رهنمون سازد.

در این پژوهش تأکید نویسندگان بر مهم‌ترین ابعاد اخلاق فناوری است و سعی شده از آموزه‌های اخلاقی رضوی برای آموزش این ابعاد در بستر شبکه‌های اجتماعی مجازی استفاده شود. ایشان در پایان به این نتیجه رسیده‌اند که مهم‌ترین ابعاد اخلاق فناوری، آداب معاشرت و حریم خصوصی است که با تکیه بر آموزه‌های اخلاقی رضوی در شبکه‌های اجتماعی مجازی - و در سطحی کلان‌تر - در محیط‌های مبتنی بر فناوری، می‌توان از رفتارهای ضد اخلاقی در این محیط‌ها با تکیه بر این ابعاد کاست و درعین حال از قابلیت‌های شبکه‌های اجتماعی مجازی در این زمینه بهره‌مند شد.

تعداد صفحات	سال و محل انتشار	نویسنده	عنوان
۲۰	کنفرانس ظرفیت‌شناسی و تأثیرگذاری فضای مجازی در ارتقای آموزش‌های دینی / ۱۳۹۶	غلامرضا خدیوی رفوگر، علی نباتی	بررسی ارتباط میزان استفاده از رسانه‌های جدید ارتباطی (لاین، تلگرام، فیسبوک، اینستاگرام) و میزان دین‌داری جوانان ۱۸-۲۹ سال شهر مشهد

گزارش اثر

آنچه در حوزه دین و اعتقادات موجب نگرانی و دغدغه شده، افزایش روزافزون کاربران و عضویت پررنگ جوانان ایرانی در شبکه‌های اجتماعی مختلف است؛ بدون آنکه آموزش‌های لازم رادیده و در سطح عمومی آگاهی کافی داشته باشند. اولویت استفاده جوانان از شبکه‌های اجتماعی، به ترتیب در زمینه‌های امور تفریحی، سرگرمی و علمی - آموزشی است. این در حالی است که فضای موجود در شبکه‌های اجتماعی، برخلاف فضای سنتی، به هیچ‌وجه قابل کنترل نیست و افراد و گروه‌های مختلفی در آن فعالیت می‌کنند که گاه با باورهای دینی جامعه ما در تعارض و تضاد جدی هستند و به همین دلیل، باورهای دینی را به ویژه در بین جوانان به شدت به چالش می‌کشند. آشنایی با میزان اثرگذاری شبکه‌های اجتماعی در میزان دین‌داری جوانان، می‌تواند به اهمیت ورود تخصصی‌تر در زمینه برنامه‌ریزی برای جلوگیری از تأثیر این شبکه‌ها بر باورهای جامعه جوان یاری رساند. از این رو، نویسندگان این مقاله به بررسی ویژگی‌های شبکه‌های لاین، فیسبوک، تلگرام، اینستاگرام و ارتباط آن با دین‌داری جوانان پرداخته‌اند. جامعه آماری این پژوهش، جوانان ۱۸ تا ۲۹ سال شهر مشهد بوده‌اند.

- پیشنهاد می‌شود محققان با فاصله زمانی چندین ساله در خصوص میزان تأثیر هر یک از شاخص‌های مدنظر اقدام کنند.
- پیشنهاد می‌شود پیش از ورود هر نوع فناوری ارتباطی به جامعه، آگاهی‌های لازم از سوی برنامه‌ریزان این حوزه به کاربران داده شود.
- بهتر است به دلیل اهمیت و حساسیت موجود در زمینه دین‌داری در جامعه، از روش مصاحبه برای آگاهی بیشتر از رفتارها و کنش‌های جوانان استفاده شود.

تعداد صفحات	سال و محل انتشار	نویسنده	عنوان
۸	پنجمین کنفرانس ملی توسعه پایدار در علوم تربیتی و روان‌شناسی، مطالعات اجتماعی و فرهنگی / ۱۳۹۵	بهجت شهابی عنبران، شهباز هاشمی	بررسی تأثیر استفاده از شبکه‌های اجتماعی بر هویت جوانان

۴

گزارش اثر

(به دلیل عدم دسترسی به اصل اثر پژوهشی به گزارش کوتاه بسنده شده است.) پژوهش حاضر به مرور تحقیقات انجام شده در خصوص حضور جوانان در شبکه‌های اجتماعی و تأثیر این شبکه‌ها بر هویت جوانان در ده سال اخیر پرداخته است. براساس یک تقسیم‌بندی نسلی، نسل سوم بیشترین کاربران فضای مجازی در ایران هستند و بیش از نسل‌های دیگر در معرض آثار ناشی از شبکه‌های اجتماعی مجازی قرار دارند. فضای مجازی نوعی از بحران هویت را در میان طیف گسترده‌ای از جوانان پدید آورده و این بحران هویت در زمینه‌های فردی، ناهمگونی‌های هویتی را سبب شده است. شبکه‌های اجتماعی، باعث تغییرات اساسی در نهادهای هویت‌ساز شده و عوامل معنا‌ساز هویتی را دستخوش تغییر کرده است.

تعداد صفحات	سال و محل انتشار	نویسنده	عنوان
۲۹	دوفصلنامه علمی- پژوهشی دین و ارتباطات / ۱۳۹۸	نصرت الله نعمتی فر، محمد مهدی صفورایی پاریزی	بررسی تأثیر استفاده از شبکه های اجتماعی بر حجاب و پوشش کاربران با تأکید بر ابعاد دین داری (مورد مطالعه: کاربران زن شبکه اجتماعی اینستاگرام)

گزارش اثر

این پژوهش به دنبال بررسی تأثیر استفاده از شبکه های اجتماعی بر حجاب و پوشش کاربران زن با تأکید بر ابعاد دین داری است. جامعه آماری، کاربران فعال شبکه اجتماعی اینستاگرام هستند.

یافته های تحقیق نشان داد تأثیری معکوس میان میزان استفاده از شبکه های اجتماعی، میزان رضایت و میزان اعتماد به شبکه های اجتماعی با حجاب و پوشش کاربران وجود دارد. میزان ابعاد دین داری (بعد اعتقادی، بعد مناسکی، بعد پیامدی، بعد شناختی و بعد احساسی) بر حجاب و پوشش کاربران تأثیر مستقیم و مثبت داشته است. همچنین از طریق آزمون تحلیل مسیر، مشخص شد متغیر میزان دین داری بر حجاب و پوشش کاربران تأثیر نسبتاً قوی دارد.

تعداد صفحات	سال و محل انتشار	نویسنده	عنوان
نامعلوم	همایش زنان، خانواده و شبکه‌ها اجتماعی مجازی / ۱۳۹۵	زکویه نژاد اصغری	بررسی تأثیر شبکه‌های اجتماعی بر تغییر هویت دینی کاربران (تلگرام)

۶

گزارش اثر

رسانه‌های ارتباط جمعی و شبکه‌های اجتماعی همچون تلگرام، به دلیل دسترسی فوری و آسان، امروزه مورد استقبال بسیاری از کاربران قرار گرفته‌اند. در این شبکه‌ها انواع پیام‌های صوتی، تصویری و متنی به اشتراک گذاشته می‌شود که بسته به شرایطی، هویت دینی کاربران را تحت تأثیر قرار می‌دهد. این تحقیق که با رویکرد کیفی و استفاده از ابزار و تکنیک مصاحبه نیمه ساخت یافته انجام شده، چگونگی تغییر هویت دینی را در شبکه‌های اجتماعی از نگاه کاربران بررسی کرده است.

یافته‌های تحقیق حاکی از آن است که انواع پیام‌ها در شبکه‌های اجتماعی به صورت مطلق، بلکه تحت تأثیر شرایط و عواملی همچون محتوای پیام‌ها، شخصیت روانی کاربران (به عنوان گیرنده یا فرستنده پیام) و تکرار پیام‌ها، می‌تواند هویت کاربران را به صورت عام و هویت دینی آن‌ها را به صورت خاص دچار تغییرات تدریجی کند.

تعداد صفحات	سال و محل انتشار	نویسنده	عنوان
۲۸	نشریه علوم اجتماعی دانشگاه آزاد شوشتر / ۱۳۹۶	محمد رستمی، روزیتا جمیلی اسکویی، الهه نشاط، محمدرضا فرقانی	بررسی تأثیر شبکه‌های اجتماعی بر فرهنگ و باورهای دینی (هویت) کاربران (مطالعه موردی: کاربران استان اصفهان)

گزارش اثر

افراد در مواجهه با فضای مجازی، با توجه به از بین رفتن زمان و مکان و نقش برجسته فضا در دنیای مجازی، بنیان‌های هویتی خود را متزلزل می‌بینند و دچار تردید و اضطراب می‌شوند. اگرچه شبکه‌های اجتماعی مجازی در فرایند ارتباطات می‌توانند آثار مثبت و منفی داشته باشند، این پژوهش بر بررسی تأثیر شبکه‌های اجتماعی بر هویت دینی کاربران تأکید کرده است و یکی از آثار فضای مجازی شبکه‌های اجتماعی را در جوامع، ایجاد بحران هویت ملی و دینی می‌داند.

فرضیه پژوهش این است که شبکه‌های اجتماعی از طریق جهانی سازی شبکه ارتباط و تعاملات ناشی از آن، موجب تغییر در نظام ارزشی، هنجاری و نگرش نسل سوم و زمینه ساز بحران هویت در سطوح مختلف شده است. این مقاله با تکنیک پرسش نامه روی جمعی از کاربران بیش از هجده سال شهر اصفهان، از طریق نمونه‌گیری در جامعه آماری خانوارها و در جامعه آماری کافی نت، فرضیات خود، از جمله وجود ارتباط بین مدت، میزان، نوع، انگیزه و هدف کاربران را در استفاده ایشان از شبکه اجتماعی و هویت دینی، به آزمایش گذاشته است. از نتایج پژوهش این مسئله به دست آمد که متغیر مدت استفاده کاربران از شبکه اجتماعی به صورت مستقیم، و متغیرهای میزان استفاده کاربران، نوع استفاده کاربران، انگیزه و هدف کاربران، مشارکت و فعال بودن کاربران و میزان تحصیلات آنان در استفاده از شبکه‌های اجتماعی به صورت غیرمستقیم بر فرهنگ و باورهای دینی در بعد هم منفی و هم مثبت اثرگذار بوده است.

تعداد صفحات	سال و محل انتشار	نویسنده	عنوان
۱۶	دومین کنفرانس بین‌المللی پژوهش در علوم رفتاری و اجتماعی / ۱۳۹۴	الهه ودودی	بررسی تأثیر شبکه‌های اجتماعی مجازی در سبک زندگی جوانان

۸

گزارش اثر

این پژوهش به بررسی تأثیر شبکه‌های اجتماعی مجازی بر سبک زندگی جوانان می‌پردازد و تلاش می‌کند به این پرسش پاسخ دهد که شبکه‌های مجازی چه جایگاهی در شکل‌دهی رفتارهای ما دارند؟ و اینکه آیا شبکه‌های اجتماعی موجب تغییر سبک زندگی در جوانان می‌شوند؟ برای پاسخ به این پرسش‌ها، با پنج فرضیه به مقایسه سبک زندگی بین جوانانی که از شبکه‌های مجازی استفاده می‌کنند و جوانانی که استفاده نمی‌کنند، پرداخته شده است.

این پژوهش از نوع توصیفی و طرح تحقیق آن (علی - مقایسه‌ای) است و جامعه آماری آن کلیه دانشجویان دانشگاه آزاد واحد علوم و تحقیقات واحد آشتیان، یعنی حدود ۲۹۸ نفر است.

عمده‌ترین نتایج عبارت‌اند از اینکه کلیه فرضیه‌های این پژوهش تأیید شده و وجود ارتباط معنادار بین متغیر وابسته تحقیق (تغذیه، ازدواج، مراسم مذهبی، مد و پوشاک، اوقات فراغت) و متغیر مستقل تحقیق (شبکه‌های اجتماعی مجازی) به اثبات رسیده است. به عبارتی، سبک زندگی افراد که از شبکه‌های مجازی استفاده می‌کنند، تا حدودی متفاوت از افرادی است که از آن بی‌بهره‌اند.

تعداد صفحات	سال و محل انتشار	نویسنده	عنوان
۹	دانشگاه آزاد یزد/ ۱۳۹۶	نفیسه گودرزی، سمانه کیا	بررسی تأثیر شبکه اجتماعی تلگرام بر ارزش‌های اجتماعی و مذهبی (مورد مطالعه: دانشجویان دانشگاه اصفهان)

گزارش اثر

هدف این پژوهش، تحلیل تأثیر شبکه اجتماعی تلگرام بر ارزش‌های اجتماعی و مذهبی دانشجویان کاربر در این شبکه مجازی است. این تحقیق به صورت پیمایشی و با استفاده از پرسش‌نامه محقق ساخته صورت گرفته است. جامعه آماری پژوهش حاضر را دانشجویان کاربر شبکه اجتماعی تلگرام دانشگاه اصفهان تشکیل می‌دهند. یافته‌های تحقیق نشان داد که میان وابستگی دانشجویان به تلگرام، وارد شدن ایشان در بحث و مناظره گروهی، احساس رضایت دانشجویان از گمنامی و استفاده ایشان از تلگرام، همبستگی مثبت با ارزش‌های خانوادگی، و نیز میان استفاده دانشجویان از تلگرام و میزان سر وقت بودن نماز نیز همبستگی مثبت به دست آمد؛ در حالی که میان فرضیه مربوط به رابطه استفاده دانشجویان از تلگرام و همراهی دانشجویان با افراد مذهبی، رابطه معناداری وجود نداشت.

تعداد صفحات	سال و محل انتشار	نویسنده	عنوان
۱۵	ره‌آورد نو / ۱۳۹۳	کاظم مزینانی	بررسی رابطه استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی و هویت دینی کاربران

گزارش اثر

با فرارسیدن عصر فناوری‌های نوین ارتباطی و گسترش فراگیران که به دنبال خود، مفاهیم جدیدی همچون واقعیت مجازی و فضای سایبری را به همراه آورد، تغییر و تحولات بسیاری در زندگی بشر ایجاد شد و ما را با جهان جدیدی مواجه ساخت؛ جهانی که در آن متفاوت می‌اندیشیم، می‌نویسیم، می‌خوانیم، ارتباط برقرار می‌کنیم و به‌طورکلی جهانی که در آن متفاوت زندگی می‌کنیم.

این پژوهش، رابطه استفاده از شبکه‌های اجتماعی و هویت دینی کاربران را با استفاده از روش پیمایشی بین دانشجویان دانشگاه‌های سطح شهر تهران مورد مطالعه قرار داده است.

تحلیل یافته‌های این مطالعه که هویت دینی کاربران را در پنج حیطة احساس، باور و اعتقاد، روابط صمیمی با خانواده، عملکرد آموزشی والدین در حوزه دین، و پایبندی والدین به ارزش‌ها و اعتقادات دینی مورد بررسی و ارزیابی قرار می‌دهد، نشان از آن دارد که صرف حضور و استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی بر تضعیف هویت دینی کاربران تأثیر معناداری ندارد، ولی نوع استفاده از این شبکه‌ها، از نظر استفاده کاربردی یا تفریحی، مدت‌زمان طولانی حضور در این شبکه‌ها و نیز هدف استفاده کاربران از این شبکه‌ها، به‌علاوه طبقه و پایگاه اجتماعی آنان، در تضعیف هویت دینی کاربران و تمایل آنان در حرکت از هویت سنتی و اصیل دینی به سوی هویت بازتابی

و مدرن اثرگذار بوده، حداقل اینکه هویت اصیل کاربران را در برخی از حیطه‌ها دچار تشکیک می‌کند.

به نظر می‌رسد پذیرش حضور در این شبکه‌ها، گریزناپذیر است، ولی با یک آسیب‌شناسی جامع و برنامه‌ریزی درست و استفاده از همه ظرفیت‌های ارتباطی، می‌توان از آن به‌عنوان فرصتی در جهت تقویت هویت دینی بهره‌جست.

تعداد صفحات	سال و محل انتشار	نویسنده	عنوان
۳۰	نشریه مسائل کاربردی تعلیم و تربیت اسلامی / ۱۳۹۶	محمدجواد کاوه قهفرخی، سمیه تاجیک اسماعیلی	بررسی رابطه بین استفاده جوانان از شبکه‌های اجتماعی و شرکت در مراسم مذهبی

۱۱

گزارش اثر

(به دلیل عدم دسترسی به اصل اثر پژوهشی به ذکر چکیده اثر اکتفا شده است.) هدف پژوهش حاضر، بررسی رابطه میان استفاده از شبکه‌های اجتماعی با میزان شرکت در مراسم مذهبی جوانان شهرکرد است. روش تحقیق، پیمایشی و ابزار اندازه‌گیری، پرسش‌نامه محقق ساخته در دو زمینه استفاده از شبکه‌های اجتماعی و نیز شرکت در مراسم مذهبی است. جامعه آماری در این پژوهش، دانشجویان دانشگاه شهرکرد هستند. یافته‌ها نشان داده که میان استفاده جوانان از شبکه‌های اجتماعی (مدت عضویت و میزان استفاده، مشارکت در شبکه‌های اجتماعی و اعتماد به شبکه‌های اجتماعی) با شرکت آنان در مراسم‌های مذهبی (میزان شرکت، مشارکت در اجرای مراسم مذهبی و باور به شرکت در مراسم مذهبی) رابطه معنادار و معکوس وجود دارد؛ یعنی هرچه میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی، مشارکت در شبکه‌های اجتماعی و اعتماد به شبکه‌های اجتماعی بیشتر باشد، میزان شرکت در مراسم مذهبی، مشارکت در مراسم مذهبی و باور به مراسم مذهبی کاهش می‌یابد.

تعداد صفحات	سال و محل انتشار	نویسنده	عنوان
۲۲	فرهنگ در دانشگاه اسلامی / ۱۳۹۶	سیدمهدی شریفی، عقیده شهرستانی	بررسی رابطه بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی موبایل (تلگرام) با رفتار و اخلاق اجتماعی کاربران با رویکرد دینی

گزارش اثر

تأثیر شبکه‌های اجتماعی مجازی موبایلی بر زندگی افراد و جوامع مختلف، به‌ویژه نوجوانان و جوانان، به‌صورت مسئله‌ای جدی درآمده است. برای برنامه‌ریزی، سیاست‌گذاری و اثرگذاری در این حوزه، شناخت تأثیر و تأثر این پدیده‌ها، به‌ویژه از منظر دینی امری ضروری است.

این پژوهش با هدف بررسی تأثیر میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی موبایلی (تلگرام) بر رفتار کاربران این شبکه‌ها با رویکرد دینی انجام شده است. بین میزان استفاده از تلگرام و متغیرهای آسیب به روابط خانوادگی، در روابط جنسی نامناسب، عدم رعایت ادب و پنهان کردن هویت حقیقی افراد، رابطه معنادار مشاهده شد. نتایج به‌دست آمده از پژوهش حاکی از آن است که میزان استفاده از تلگرام، بر رفتار و اخلاق اجتماعی کاربران اثرگذار است و این تأثیر، در ابعادی که در این پژوهش بررسی شده، تأثیر نامطلوبی است.

ازجمله راهکارهای ارائه شده در این مقاله عبارت‌اند از: مدیریت زمان، ارتباطات مناسب و صمیمی در خانواده‌ها، دادن اعتماد به نفس به فرزندان، هشدار درباره دروغ و عواقب آن، آموزش‌های مناسب برای دوران بلوغ و پس از آن، و ازدواج زود هنگام.

تعداد صفحات	سال و محل انتشار	نویسنده	عنوان
۱۳۴	دانشگاه آزاد شرق تهران (قیام‌دشت) // ۱۳۹۵	حسن جوکار قمی	بررسی رابطه شبکه‌های اجتماعی مجازی و دین‌گریزی (مطالعه موردی: جوانان منطقه ۱۵ شهر تهران)

۱۳

گزارش اثر

پدیده «دین‌گریزی» یکی از مشکلات اساسی جوامع انسانی است که همواره دغدغه‌هایی برای رهبران دینی، دین‌داران و خانواده‌های متدین به وجود می‌آورد و تهدیدهای جدی برای نسل جوان شمرده می‌شود. این پدیده نامیمون، مشکل امروز یا دیروز بشر نیست، بلکه سابقه دیرینه دارد و همواره جوامع بشری با آن دست به گریبان بوده‌اند. پدیده دین‌گریزی به عنوان پدیده‌ای اجتماعی، عینی و رفتاری، معلول ماهیت و ذات خود نیست، بلکه علت یا علل دین‌گریزی را باید در خارج از قلمرو دین و آموزه‌های دینی جست‌وجو کرد. در حوزه ارتباط دین و رسانه، سؤال مهم این است که آیا رسانه‌ها باید در خدمت انتقال مذهبی یک جامعه قرار بگیرند یا همواره ماهیت بی‌طرفی ارزشی خویش را به عنوان یک ابزار و فناوری حفظ کنند؟ در این باره دو دیدگاه عمده وجود دارد: دیدگاه فناوری محور و دیدگاه محتوامحور.

رویکرد اول معتقد است تحول فناورانه در حوزه رسانه به همراه تحولات اجتماعی - سیاسی به وجود آمده است و رسانه نیز به عنوان بخشی از این فرایند باید به یکی از مهم‌ترین دستاوردهای این جریان، یعنی جدایی دین از سیاست پایبند باشد و به دنبال تبلیغ ارزش‌های مذهبی نباشد؛ در مقابل، رویکرد محتوامحور معتقد است رسانه شأنی ابزاری دارد و این شأن ابزاری، رسانه را در خدمت ارزش‌های معنابخش به زندگی بشر قرار می‌دهد. در این میان، دین به عنوان یکی از مهم‌ترین نهادهای معنابخش

در زندگی انسان می‌تواند رسانه را به عنوان ابزاری برای انتقال مفاهیم و ارزش‌های خود به خدمت بگیرد.

در این پژوهش، مذهب به مثابه پیام و شبکه‌های اجتماعی مجازی به منزله ناقل پیام و حامل آن به سوی مخاطب در نظر گرفته شده، شکل‌دهی ادراکات و ارزش‌ها و هویت‌سازی و معناجویی، از کارکردهای عمده شبکه‌های اجتماعی مجازی معرفی شده است. پس می‌توان براساس نتایج بیان کرد که با افزایش استفاده جوانان از کارکردهای اجتماعی، فرهنگی و دینی شبکه‌های اجتماعی مجازی، می‌توان شاهد کاهش دین‌گریزی در بین جوانان بود. در تحقق این امر اگر دین را به معنای راه راست زندگی بدانیم، هیچ امری خارج از آن، معنا ندارد. از طرفی، دین معنای خاصی نیز دارد؛ مانند مناسک، احکام، معارف و اخلاق دینی. در این بخش نیز شبکه‌های اجتماعی می‌تواند با تحقیقات، اولویت‌بندی‌ها و سیاست‌گذاری‌های مناسب، پاسخ‌گوی نیازها و سلايق مختلف مخاطبان خود باشد.

نویسنده در پایان بر این نکته نیز تأکید دارد که پذیرش حضور در این شبکه‌ها گریزناپذیر است، اما با یک آسیب‌شناسی جامع و برنامه‌ریزی درست و استفاده از همه ظرفیت‌های ارتباطی، می‌توان از آن به عنوان فرصتی در جهت تقویت هویت دینی جوانان بهره جست.

تعداد صفحات	سال و محل انتشار	نویسنده	عنوان
۱۲	همایش بین‌المللی بازخوانی تمدن اسلامی و جهان شهر معنوی / ۱۳۹۶	مریم هاشم‌پور صادقیان	بررسی قابلیت شبکه‌های اجتماعی مجازی در نهادینه‌سازی اخلاق و باورها متناظر با یک جهان‌شهر اسلامی

گزارش اثر

(به دلیل عدم دسترسی به اصل اثر پژوهشی به ذکر نکات کلی این اثر اکتفا شده است.) هدف این پژوهش، بررسی ابعاد و ماهیت شبکه‌های اجتماعی مجازی به عنوان یکی از پدیده‌های نوظهور فناوری مدرن است تا قابلیت این نوع شبکه‌ها را در نهادینه‌سازی اخلاق و باورها در یک جهان‌شهر اسلامی مورد بررسی قرار دهد. دستاوردهای نظری بیانگر آن است که نه تنها برخی از ویژگی‌های این شبکه‌ها در تعارض ذاتی با باورهای دینی کاربران است، بلکه شبکه‌های اجتماعی به عنوان بخشی از فناوری‌هایی که مدرنیته عرضه کرده، در ایفای این نقش خطیر محدودیت ذاتی دارد؛ با این حال، می‌توان با اعمال برخی اقدامات بومی‌سازانه متناسب با فرهنگ جهان‌شهرهای اسلامی، در دوران گذار به سمت تمدن نوین اسلامی از آن‌ها بهره برد.

تعداد صفحات	سال و محل انتشار	نویسنده	عنوان	
۶	دانشگاه محقق اردبیلی / ۱۳۹۵	سیدمحمدرضا اسدی، اقبال عزیزخانی	بررسی نقش هویت جنسیتی، ملی، دینی و قومی در پیش‌بینی استفاده از شبکه‌های اجتماعی	۱۵

گزارش اثر

«هویت اجتماعی» بیش از هر گروه برای جوانان مسئله‌ساز است؛ زیرا این مرحله از زندگی، مرحله تکوین هویت مستقل و استقلال‌یابی است. در این زمینه یکی از پدیده‌های انکارنشدنی در جهان و از جمله کشور ما، گسترش روزافزون کاربرد رایانه از سوی جوانان است. به نظر می‌رسد گسترش فناوری‌های اطلاعاتی، ارتباطی و شبکه‌های ماهواره‌ای، و نیز گسترش راه‌های ارتباطی، از پدیده‌های اخیر هستند که به تغییرات عمده‌ای در ارزش‌ها، نگرش‌ها و شیوه‌های زندگی افراد انجامیده و تغییرات هویتی، به ویژه برای جوانان پدید آورده است. در این پژوهش جامعه آماری، کلیه دانشجویان دانشگاه محقق اردبیلی است.

نتایج پژوهش حاکی از آن است که میان میزان استفاده از اینترنت و گرایش هویت اجتماعی، ملی، دینی و جنسیتی در دانشجویان دانشگاه محقق اردبیلی، رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

برخی از پیشنهادها ارائه شده عبارت‌اند از: لزوم گسترش و تقویت سواد رسانه‌ای آحاد جامعه، جست‌وجوی علت جذابیت قابل توجه اینترنت و ارائه راهکار متناسب با آن، و ارتقای کمی و کیفی تولیدات داخل.

تعداد صفحات	سال و محل انتشار	نویسنده	عنوان
۱۵	کنگره بین‌المللی جامع علوم اجتماعی / ۱۳۹۵	سهیلا حیدری	بررسی نوع و میزان شدت باورهای مذهبی و ویژگی‌های شخصیتی با میزان گرایش آنان به شبکه‌های اجتماعی مجازی در سال ۱۳۹۴

۱۶

گزارش اثر

هدف اصلی از پژوهش حاضر، بررسی نوع و میزان شدت باورهای مذهبی و نیز ویژگی‌های شخصیتهای بر میزان گرایش دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد زاهدان به شبکه‌های اجتماعی مجازی است. نتایج به دست آمده از این پژوهش عبارتند از:

(۱) میان میزان باورهای مذهبی دانشجویان با میزان گرایش آنان به شبکه‌های اجتماعی مجازی رابطه وجود دارد.

(۲) میان متغیرهای زمینه‌ای جنسیت و محل زندگی با میزان گرایش آنان به شبکه‌های اجتماعی مجازی رابطه وجود ندارد.

(۳) میان نوع ویژگی‌های شخصیتهای دانشجویان با میزان گرایش آنان به شبکه‌های اجتماعی مجازی رابطه مثبت معنادار وجود دارد.

تعداد صفحات	سال و محل انتشار	نویسنده	عنوان	
۶	کنفرانس توسعه و پژوهش های نوین در مهندسی برق و رایانه / ۱۳۹۵	کوروش فلاوند، مهرداد حمیدزاده	تأثیر آموزه های اسلامی در فناوری های نوین ارتباطی (شبکه های اجتماعی)	۱۷

گزارش اثر

پیشرفت علوم و فناوری اطلاعات و ارتباطات در دنیای کنونی بسیار مهم است. یکی از مهم ترین دلایل این مسئله، تأثیر فناوری اطلاعات بر دیگر علوم است؛ به طوری که پیشرفت در این حوزه، باعث پیشرفت در علوم پزشکی، فیزیک، هواشناسی، نظامی و غیره می شود و با گسترش این علم، نوع ارتباطات و تعاملات، سبک زندگی، فرهنگ، جامعه، خانواده تغییر کرده است و این ویژگی ها باعث شده عصر فناوری اطلاعات و ارتباطات با تحولات سریع و شتابان، افزایش حیرت آور پیچیدگی ها و نیز فضای رقابتی شدید از سایر اعصار متمایز شود.

یکی از مهم ترین فناوری ها که بر جامعه، خانواده و سبک زندگی تأثیر مستقیم دارد، شبکه های اجتماعی است. شبکه های اجتماعی با حمله کردن به فرهنگ، اعتقادات، دین و نوع زندگی، باعث پدید آمدن مشکلات فراوانی شده اند، اما نکته قابل توجه و مهم در این بحث، قرار گرفتن ناخواسته اعضای شبکه های اجتماعی در چرخه اشاعه فحشا و فساد است.

در این مقاله با بررسی تأثیر شبکه های اجتماعی بر جامعه و خانواده، بیان پدیده های به وجود آمده در اثر گسترش این فناوری، و شناخت آموزه های قرآن که یکی از کارآمدترین روش ها در جهت از بین بردن اهداف بیگانگان بوده، به تأثیر این آموزه ها در کاهش آثار ویرانگر شبکه های اجتماعی بر جامعه و خانواده اشاره شده است.

تعداد صفحات	سال و محل انتشار	نویسنده	عنوان	
۱۲	هفتمین اجلاس بین‌المللی دکترین جهانی غدیر / ۱۳۹۵	مرتضی بختیاروند، مریم خوشکنار، هاجر آقایی	تأثیر شبکه اجتماعی تلگرام بر آشنایی دانشجویان با فرهنگ غدیر به عنوان یکی از مبانی هویت دینی در کشور ایران	۱۸

گزارش اثر

شبکه‌های اجتماعی مجازی همچون تلگرام، واتساپ و فیسبوک ارزش‌های اجتماعی را متحول ساخته و دگرگونی گسترده‌ای در شیوه‌های شکل‌گیری هویت دینی افراد و گروه‌ها پدید آورده‌اند. هدف پژوهش حاضر، بررسی میزان تأثیر استفاده از برنامه تلگرام بر آشنایی دانشجویان با فرهنگ غدیر به عنوان یکی از مبانی هویت دینی در کشور ماست. این پژوهش مطالعه‌ای پیمایشی از نوع توصیفی-تحلیلی است. جامعه آماری پژوهش حاضر شامل ۱۴۳ نفر از دانشجویان پسر خوابگاه شهید همت دانشگاه علامه طباطبائی تهران است که از برنامه تلگرام استفاده می‌کنند. یافته‌ها نشان داد که استفاده از تلگرام، موجب ارتقای دیدگاه شرکت‌کنندگان در هر شش بُعد ارزشی، هنجاری، رفتاری، گفتاری، زیارتی و نیایشی فرهنگ غدیر شده است.

تعداد صفحات	سال و محل انتشار	نویسنده	عنوان	
نامعلوم	کنگره پیشگامان پیشرفت / ۱۳۹۲	شیما قاسمی، مرضیه اتابکی	تأثیر شبکه‌های اجتماعی بر سبک زندگی اسلامی	۱۹

گزارش اثر

مقاله با هدف بررسی تأثیر شبکه‌های اجتماعی بر سبک زندگی اسلامی انجام گرفته است. مهم‌ترین نوآوری در مفهوم سبک زندگی اسلامی، توجه به آموزه‌های اسلامی و کلیت اسلام است. سبک زندگی اسلامی، عنوانی شناخته شده در بیشتر شاخه‌های علوم انسانی در سطح بین‌الملل است، اما از زاویه‌های متعدد به آن نگاه می‌شود. سبک زندگی اسلامی، با تمام جنبه‌های زندگی افراد مرتبط بوده، شبکه‌های جهانی ارتباطی و اینترنت که در ارتباط تنگاتنگ با مفاهیم فرهنگی قرار دارد، بر این سبک زندگی نیز بی‌تأثیر نبوده است. با توجه به اینکه انقلاب فناوری اطلاعات، دیدگاه ما را به دنیا عمیقاً تغییر داده و عصر حاضر، عصر آگاهی است، نظام‌های مختلف در جهان، ضمن قوانین مختلفی که دارند، از این انقلاب اثر پذیرفته‌اند.

این مقاله ابتدا به بیان سبک زندگی اسلامی و بررسی شبکه‌های اجتماعی پرداخته است. سپس، ضمن بررسی اهمیت حریم خصوصی افراد در اسلام و پیامدهای فرهنگی شبکه‌های اجتماعی، تأثیر شبکه‌های اجتماعی را بر هویت افراد و فردگرایی و نیز وضعیت استفاده کاربران ایرانی را از شبکه‌های اجتماعی بیان کرده است. در پایان نیز راهکارهایی برای کم کردن تأثیر منفی این شبکه‌ها بر سبک زندگی اسلامی کاربران ایرانی بیان نموده است.

عنوان	نویسنده	سال و محل انتشار	تعداد صفحات
تأثیر شبکه‌های اجتماعی بر هویت فرهنگی و باور دینی کاربران	طاهره شجاعی‌زاده، ملیحه محمدی حسینی‌نژاد	دانشگاه آزاد قم / ۱۳۹۶	۱۸

گزارش اثر

(به دلیل عدم دسترسی به اصل اثر پژوهشی به ارائه چکیده اثر اکتفا شده است.) استفاده از شبکه‌های اجتماعی بیش از هر رسانه‌ای در میان کاربران رواج یافته است و این شبکه‌ها بخش عمده‌ای از زمان و انرژی کاربران را به خود اختصاص می‌دهد. بنابراین، با توجه به اهمیت شبکه‌های اجتماعی، از جنبه‌های گوناگون می‌توان آن‌ها را بررسی کرد. در این پژوهش سعی شده موضوع به مسئله هویت فرهنگی و باور دینی که از اساسی‌ترین شاخص‌های جوامع دینی همچون جامعه ایران است، پرداخته شود. پژوهش حاضر با بهره‌گیری از روش پیمایشی، تأثیر استفاده از شبکه‌های اجتماعی را بر هویت فرهنگی و باورهای دینی کاربران مورد مطالعه قرار داده است. تحلیل یافته‌ها در این مقاله بیانگر آن است که میان باورهای دینی و نوع شبکه‌های اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد.

تعداد صفحات	سال و محل انتشار	نویسنده	عنوان	
۴	کنفرانس ملی فضای سایبری و تحولات فرهنگی / ۱۳۹۳	جمال پیری لله لو، جبار اصغری گلدر	تأثیر شبکه‌های اجتماعی مجازی بر باورهای دینی، اعتقادی و تعامل فرهنگی افراد	۲۱

گزارش اثر

شبکه‌های اجتماعی مجازی، یکی از مهم‌ترین ابزارها برای نمود یافتن آثار جهانی شدن است که عرصه وسیعی از اطلاعات و نمودهای مختلف معنایی را ایجاد می‌کند. افراد در مواجهه با این فضا و تکثر منابع در ایجاد باورهای دینی، دچار تعلیق (معلق بودن و سردرگمی) می‌شوند. از بین رفتن زمان و مکان و نقش بیشتر فضا، در دنیای مجازی تجلی آشکاری دارد و افراد در مواجهه با این فضای دوم، باورهای اعتقادی خود را متزلزل می‌بینند و دچار تردید و اضطراب می‌شوند. اگرچه شبکه‌های اجتماعی مجازی در فرایند ارتباطات می‌توانند اثرگذاری مثبت و منفی داشته باشند، پژوهش حاضر تنها بر جنبه‌های بحران‌زای این فرایند تأکید کرده، یکی از آثار فضای مجازی شبکه‌های اجتماعی را در جوامع، به‌ویژه جوامع در حال گذار، ایجاد بحران دینی افراد می‌داند. یافته‌های پژوهش حاضر نشان می‌دهد براساس یک تقسیم‌بندی نسلی، نسل سوم بیشترین کاربران فضای مجازی در ایران هستند و بیش از نسل‌های دیگر در معرض آثار ناشی از شبکه‌های اجتماعی مجازی قرار دارند. فضای مجازی نوعی بحران هویت را در میان طیف گسترده‌ای از نوجوانان پدید آورده که این بحران هویت در زمینه‌های فردی، ضعف باورهای اعتقادی افراد را سبب می‌شود.

تعداد صفحات	سال و محل انتشار	نویسنده	عنوان
۲۰	نشریه مطالعات راهبردی ورزش و جوانان / ۱۳۹۷	حسن قراباغی، مجید یوسفی، وحید صالحی	تأثیر شبکه‌های اجتماعی مجازی بر حجاب و عفاف، هویت دینی و فردی، تعامل با خانواده و افسردگی و انزوا در بین جوانان

۲۲

گزارش اثر

امروزه شبکه‌های اجتماعی مجازی، تعاملات و جوانب مختلف زندگی افراد جامعه، به‌ویژه جوانان را تحت تأثیر قرار داده است. پژوهش حاضر به منظور شناسایی اهداف، میزان و نحوه استفاده جوانان استان همدان از شبکه‌های اجتماعی مجازی و نیز تأثیر این شبکه‌ها بر چهار متغیر حجاب و عفاف، هویت دینی و فردی، تعامل با خانواده، و افسردگی و انزوا اجرا شد. جامعه آماری پژوهش را کلیه افراد ۱۴ تا ۲۹ سال استان همدان تشکیل می‌دادند.

نتایج نشان داد شبکه‌های اجتماعی تلگرام، رتبه نخست نفوذ را در بین جوانان استان همدان داراست و تفریح و سرگرمی، مهم‌ترین هدف استفاده از شبکه‌های اجتماعی است. یافته‌ها نشان می‌دهد شبکه‌های اجتماعی مجازی سبب کاهش رعایت حجاب و عفاف، اختلال در هویت فردی و دینی و سستی تعامل افراد با خانواده‌های خود می‌شود؛ همچنین، به‌رهایی شخص از انزوای فردی و بالاتر رفتن سطح آگاهی و مشارکت اجتماعی وی می‌انجامد.

تعداد صفحات	سال و محل انتشار	نویسنده	عنوان
۱۱	نخستین کنفرانس بین‌المللی نوآوری و تحقیق در علوم تربیتی، مدیریتی و روان‌شناسی / ۱۳۹۵	نسرین محمدی، لیلا نعمتی	تأثیر شبکه‌های اجتماعی مجازی بر سبک زندگی اسلامی

گزارش اثر

یکی از مسائلی که بشر همواره در پی آن بوده، زندگی و چگونگی زندگی کردن است تا بتواند با چهارچوبی که از عقاید، افکار و باورها به سیر تکاملی خود می‌دهد، بهترین مسیر را برگزیند. در این میان، فرهنگ جامعه و ادیان مختلف، از جمله چهارچوب‌های بسیار مهم انتخاب نحوه زندگی است. در کشور ما نیز دین اسلام حاکم است و فرهنگ ایرانی که باید متناسب با اسلام باشد، تعیین‌کننده نوع زندگی است. در این میان، با توجه به گسترش ارتباطات در فضای مجازی و به‌ویژه در شبکه‌ها و گروه‌های مجازی اثرگذاری آن‌ها را شاهد هستیم و رفته‌رفته سیر گسترش و علاقه‌مندی مردم به این شبکه‌ها روزافزون است.

در این راستا، مقاله حاضر با روش مروری-تحلیلی به تأثیر شبکه‌های اجتماعی بر سبک زندگی اسلامی پرداخته و در چهار بخش با بیان مفاهیم مربوطه و بررسی تأثیر این شبکه‌ها بر زندگی و به‌ویژه سبک زندگی اسلامی، به نتایجی دست یافته است. با توجه به گسترش استفاده از اینترنت و شبکه‌های اجتماعی مجازی، افراد در این شبکه‌ها با فرهنگ و سلیقه و دیدگاه‌های متفاوت‌گرد هم می‌آیند و دیدگاه‌ها و عقاید خود را به اشتراک می‌گذارند. بنابراین، تغییر در سبک زندگی، امری انکارنشدنی است. برای نهادینه ساختن زندگی مطلوب، مسئولان باید برنامه‌ریزی‌های هوشمندانه و دقیق انجام دهند و یکی از مهم‌ترین این کارها، آشتی دادن نسل جدید با سبک زندگی اسلامی است. شناخت

واقعی و دقیق ارزش‌های سبک زندگی اسلامی، موجب می‌شود افراد الگوی مطلوبی برای سبک زندگی خود در پیش گیرند و جذب سبک زندگی غربی نشوند. از پیشنهاد‌های مطرح در این پژوهش، گنجاندن الگوهای سبک زندگی اسلامی در کتاب‌های درسی دانش‌آموزان و ترویج هرچه بیشتر سبک زندگی اسلامی به عنوان کامل‌ترین نوع سبک زندگی از رسانه‌های جمعی است.

تعداد صفحات	سال و محل انتشار	نویسنده	عنوان
نامعلوم	کنگره پیشگامان پیشرفت/۱۳۹۲	جواد کشوری کامران، آرزو کشوری کامران، میترا مولایی امجد	تأثیر شبکه‌های اجتماعی مجازی در سبک زندگی جوانان ایران و امکان سنجی ترویج الگوی سبک زندگی اسلامی

۲۴

گزارش اثر

در این مقاله، مسائل مرتبط با سبک زندگی اسلامی و تفاوت‌های آن‌ها و سبک زندگی غربی به‌طور خلاصه بررسی شده، سپس مهم‌ترین تأثیر مثبت و منفی آسیب‌های متعدد شبکه‌های اجتماعی مجازی در سبک زندگی افراد، به‌ویژه جوانان ایرانی مورد مطالعه قرار گرفته است. در ادامه پس از طرح مسائلی در خصوص ارتباط سبک زندگی با شبکه‌های مجازی و الزامات تدوین الگوی سبک زندگی، به مطالبی در خصوص امکان سنجی تدوین الگوی سبک زندگی با رویکرد اسلامی-ایرانی پرداخته شده است. در نهایت، راهکارهای ترویج الگوی اسلامی-ایرانی سبک زندگی، از جمله «عزم ملی برای راه‌اندازی سبک زندگی اسلامی-ایرانی در فضای مجازی»، «تضارب آرا و عقاید در فضای مجازی»، «برگزاری مستمر جشنواره‌های الگوی سبک زندگی»، «تبلیغات رسانه‌ای الگوی سبک زندگی»، «راه‌اندازی شبکه‌های اجتماعی مجازی بومی»، «رفع ممنوعیت دسترسی‌ها و تابوشکنی»، «ایجاد زیرساخت‌های مهندسی فناوری اطلاعات»، «اتخاذ سیاست‌های تشویقی»، «تولید محتوای بروز برای جوانان» و «ایجاد زیرساخت‌های حقوقی و قانونی» ارائه گردیده است.

تعداد صفحات	سال و محل انتشار	نویسنده	عنوان
۳۱	دوفصلنامه علمی نامه فرهنگ و ارتباطات / ۱۳۹۷	علی سلیمانی	تبلیغ دینی در شبکه‌های اجتماعی؛ چالش‌ها و راهکارها با تأکید بر تلگرام

۲۵

گزارش اثر

حضور در شبکه‌های اجتماعی و پیام‌رسان‌ها، در جامعه امروزی با استقبال فراوانی مواجه شده است و می‌تواند یکی از بسترهای موردتوجه در تبلیغ دینی قرار گیرد. این پژوهش با تبیین مسائل حوزه رسانه و دین، با نگاه به نظریه همگرایی ارتباطات و شناسایی ویژگی‌ها، چالش‌ها و آسیب‌های شبکه‌های اجتماعی در انتقال پیام دینی، در کنار مرور نظریه جامعه شبکه‌ای، در جست‌وجوی راهکارهای کاهش آسیب و رسیدن به راه‌حل‌های مناسب است.

نویسنده برای پاسخ دادن به مسئله اصلی پژوهش مبنی بر رسیدن به راهکارهای کاهش آسیب‌ها و چالش‌های تبلیغ دین در شبکه‌های اجتماعی، به انجام مصاحبه نیمه‌ساختارمند با نخبگان و مشارکت‌کنندگان در شبکه‌های اجتماعی به‌عنوان روش گردآوری داده‌ها پرداخته است.

براساس تحلیل‌های به‌دست‌آمده، امکان تبلیغ دینی در شبکه‌های اجتماعی، مانند تلگرام و تعامل رسانه‌های سنتی و مدرن وجود دارد. پس براساس مزیت‌هایی همچون امکان شناخت مخاطب، بسترسازی امکانات جدید دینی، سرعت و وسعت انتقال پیام، توانایی بهره‌گیری از پیشینه تعاملی دین، و شناسایی چالش‌های موجود، مانند تقلیل محتوا و کاهش فهم، تشویق ذهن مخاطب، کاهش روابط اجتماعی دینی، محدودیت‌های ارتباطی، مرجعیت‌زدایی دینی، عدم سواد رسانه‌ای مناسب، نسبت‌گرایی

و تغییر هویت‌های دینی، باید با راهکارهای پیشنهادی، یعنی معنابخشی به اینترنت، ارسال پیام در لایه سطح، توجه به نیاز مخاطب، تنوع بخشی، کسب مهارت و یادگیری، ایجاد زیرساخت بومی، تمرکز بر کنشگری و توزیع، و آسیب شناسی عملکردها، به دنبال اثرگذاری مطلوب پیام دینی در شبکه‌های اجتماعی بود.

تعداد صفحات	سال و محل انتشار	نویسنده	عنوان
۱۰	ره‌آورد نو / ۱۳۹۵	محمد مصطفی حسینی	تبلیغ ضد دین در شبکه‌های اجتماعی و راهکارهای مقابله با آن

گزارش اثر

در عصر کنونی، با گسترده شدن مطالعات ارتباطی و افزایش دانش بشری، می‌توان از روش‌هایی برای القای مفاهیم به مخاطبان بهره برد. در این میان، ابزارهایی چند نیز به منظور مخدوش کردن ساحت دین، گسترش یافته و ویژگی‌های بی‌نظیر شبکه‌های اجتماعی هم به آن ابعاد تازه‌ای داده است. روشن است که شناخت روش‌های تبلیغاتی که دشمنان دین از آن بیشتر بهره می‌گیرند، کمک شایانی به یافتن راهکارهای مقابله با آن می‌کند. بنابراین، پایه اصلی در راهکارهای مقابله با این حملات، شفاف کردن مسئله است؛ به گونه‌ای که مخاطب بتواند به درستی حق را از باطل تشخیص دهد. در نتیجه، هرچه سواد رسانه‌ای در میان مخاطبان دین‌دار افزایش یابد، امکان گرفتار شدن آن‌ها در دام تبلیغات ضد دینی کمتر خواهد بود.

برخی از راهکارهایی که جهت مقابله با حجم وسیع تهاجم برنامه ریزی و اجرا شده ضد دین در شبکه‌های اجتماعی می‌توان پیاده نمود، عبارت اند از: (۱) بالابردن سطح سواد رسانه‌ای (شناخت بهتر رسانه‌ها)؛ (۲) شناسایی هدف مبلغان ضد دین و پرهیز از قرار گرفتن در دام آنها؛ (۳) تدوین استراتژی جهت مقابله؛ (۴) تقویت نگرش‌ها و ترمیم دیدگاه‌های آسیب دیده؛ (۵) استفاده از ظرفیت ارتباط نخبگان و مردم؛ (۶) حمایت حاکمیتی؛ (۷) بهره‌گیری از ظرفیت مساجد و پایگاه‌های مردمی؛ (۸) به‌روزرسانی و تقویت شیوه‌های سنتی تبلیغ.

تعداد صفحات	سال و محل انتشار	نویسنده	عنوان
۱۵	ششمین همایش سراسری آسیب‌های پنهان زیست دانشجویی/۱۳۹۴	علی ربانی، ابوطالب پناهی نژاد، رحمان بدخش	تحلیل تطبیقی اثرگذاری شبکه‌های اجتماعی درون مرزی و برون مرزی بر هویت دینی (مطالعه موردی: دانشجویان دانشگاه یاسوج)

۲۷

گزارش اثر

امروزه بی‌شک یکی از جدیدترین و مهم‌ترین منابع و مراجع هویت‌یابی نسل جوان و به‌ویژه دانشجویان، فضای مجازی و شبکه‌های اجتماعی اینترنتی برون مرزی و درون مرزی است. جوانان و دانشجویان از مهم‌ترین کاربران و مخاطبان این شبکه‌های اجتماعی هستند که به دلیل مشخصه‌های این برهه از تاریخ زندگی خود، یعنی استقلال جویی، هویت‌یابی و خویش‌شناسی، ممکن است هویت دینی‌شان تحت تأثیر حضور و مشارکت آن‌ها در این شبکه‌های مجازی قرار گیرد.

هدف پژوهش حاضر، تحلیل تطبیقی اثرگذاری شبکه‌های اجتماعی درون مرزی و برون مرزی بر هویت دینی دانشجویان دانشگاه یاسوج است. روش پژوهش در این مقاله، به لحاظ ماهیت کاربردی، توسعه‌ای و به لحاظ جمع‌آوری اطلاعات پیمایش مجازی و پرسش‌نامه اینترنتی است. روش نمونه‌گیری آن داوطلبانه و گلوله برفی و از جهت تحلیل داده‌ها و اطلاعات جمع‌آوری شده، توصیفی و استنباطی است.

برخی نتایج به دست آمده پژوهش عبارت‌اند از: عوامل زمینه‌ای مانند سن و جنس دانشجویان نقش مهمی بر اثرپذیری هویت دینی آن‌ها از حضور و مشارکت در شبکه‌های اجتماعی دارد. همچنین، حضور و مشارکت دانشجویان کاربر شبکه‌های اجتماعی مجازی برون مرزی در مقایسه با دانشجویان کاربر شبکه‌های اجتماعی درون مرزی، بر میزان هویت دینی آن‌ها تأثیر عمیق‌تر منفی دارد؛ یعنی دانشجویانی که در شبکه‌های

اجتماعی درون‌مرزی مشارکت و فعالیت دارند، هویت دینی به مراتب قوی‌تری دارند. نتیجه دیگر آنکه، واقعی و مورد اعتماد تلقی کردن محتوای اخبار، مطالب و اطلاعات این شبکه‌ها، بر میزان هویت دینی دانشجویان تأثیر مثبت و مستقیم دارد.

تعداد صفحات	سال و محل انتشار	نویسنده	عنوان	
۹	نهمین همایش انجمن فلسفه تعلیم و تربیت ایران / ۱۳۹۷	سپیده انصافی مهربانی	تحلیل کیفی تأثیرگذاری مطلوب و نامطلوب شبکه‌های اجتماعی بر ارزش‌های دینی و اخلاقی دانشجویان	۲۸

گزارش اثر

پژوهش کیفی حاضر با هدف تحلیل اثرگذاری مطلوب و نامطلوب شبکه‌های اجتماعی (واتساپ، وایبر، لاین و تلگرام) بر ارزش‌های دینی و اخلاقی دانشجویان انجام شده است. جامعه آماری آن شامل دانشجویان دختر دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه علامه طباطبائی است که چهل نفر از آنان به کمک روش نمونه‌گیری در دسترس، به عنوان افراد نمونه انتخاب گردیدند.

یافته‌های پژوهش بیانگر آن است که مواردی چون رشد قضاوت‌های ناصحیح درباره دین، تضعیف اعتقادات و گسترش شبهه‌های فکری، دشوار کردن گزینش اطلاعات برای کاربران، حمله به مقدسات، ورود اندیشه‌های ضد دین و اخلاق به افکار افراد، تضعیف اعتقادات و گسترش شبهه‌های فکری، گسترش اباحه‌گری، متزلزل ساختن ارزش‌های اخلاقی، اشاعه بدحجابی و بروز اختلافات مذهبی، از جمله تأثیرات نامطلوب، و مواردی مانند انتقال مفاهیم متعالی دینی، تقویت بنیان‌های دینی و اخلاقی، بسترسازی بین‌المللی برای تبلیغ دینی، برجسته‌سازی ارزش‌های دینی و معنوی، و توسعه و تعمیق جامعه‌پذیری دینی، از جمله آثار مطلوب شبکه‌های اجتماعی بر ارزش‌های دینی و اخلاقی دانشجویان هستند.

تعداد صفحات	سال و محل انتشار	نویسنده	عنوان
۳۱	فصلنامه علمی-ترویجی اخلاق / ۱۳۹۵	بتول زارعی، نیما جعفری نویمی‌پور	ترویج سبک زندگی ایرانی و اسلامی با استفاده از ظرفیت شبکه‌های مجازی و اجتماعی

۲۹

گزارش اثر

رشد و محبوبیت شبکه‌های اجتماعی برخط، دنیای جدیدی از همکاری و ارتباط ایجاد کرده است. امروزه شبکه‌های اجتماعی به بخش جدانشدنی از زندگی افراد و سازمان‌ها تبدیل شده‌اند؛ به طوری که زندگی واقعی افراد تحت تأثیر آن‌ها قرار می‌گیرد. در این مقاله با توجه به امتیازهای شبکه‌های اجتماعی، تأثیر این شبکه‌ها بر ارتقای سبک زندگی ایرانی-اسلامی مطالعه شده است. سبک زندگی در مطالعات فرهنگی به «مجموعه رفتارها و مدل‌ها و الگوهای کنش‌های هر فرد» گفته می‌شود.

پژوهش حاضر با توجه به اثرگذاری و دایره استفاده افراد از این شبکه‌ها، این‌گونه استدلال کرده است که آثار این ابزارها و امکانات، از نحوه استفاده از آن‌ها سرچشمه می‌گیرد. همچنین نحوه هدایت و کنترل کاربران نیز سبب بروز آثار منفی و مثبت بر آنان می‌شود. بنابراین، مسئله مفیدتر و کارآمدتر در فضای مجازی، آموزش و هوشیارسازی کاربران است و بسترسازی فرهنگی و ارتقای ضریب آموزش فرهنگی، فضای استفاده از اینترنت و شبکه‌های اجتماعی را در راستای ارتقای سطح علمی و اخلاقی کاربران و نیز بهبود بخشیدن به فرهنگ و سبک زندگی ایرانی-اسلامی آماده می‌کند.

با توجه به آنچه در این پژوهش بیان شده، ایجاد شبکه‌های اجتماعی مناسب با قوانین اسلامی، یکی از راهکارهای گسترش سبک زندگی ایرانی-اسلامی در میان جوانان است. از این رو، در آینده می‌توان با ایجاد شبکه‌های اجتماعی منطبق با فرهنگ

اسلامی و ملی، ارتباط‌های اجتماعی را بهبود بخشید، نیازهای ذهنی جوانان را برآورد، اندیشه‌های اسلامی را ترویج و از عضویت جوانان در شبکه‌های اجتماعی غربی جلوگیری کرد. همان قدر که عضویت در شبکه‌های اجتماعی متأثر از فرهنگ غرب می‌تواند تأثیر ویرانگری بر روح جوانان ایرانی بگذارد، عضویت در شبکه‌های بومی و دارای گرایش ارزشی می‌تواند باعث بالندگی جوانان این مرزوبوم شود. همچنین، با فعالیت‌های هدایت‌شده و مستمر در شبکه‌های اجتماعی موجود و با محور قرار دادن دوست‌یابی‌های سالم، دانش‌افزایی، کاریابی، سرگرمی‌های مفید و رشد دینی، می‌توان از ظرفیت وسیع این شبکه‌ها در آموزش، فرهنگ‌سازی و ترویج فرهنگ ایرانی - اسلامی استفاده کرد.

عنوان	نویسنده	سال و محل انتشار	تعداد صفحات
تعامل در فضای مجازی شبکه‌های اجتماعی اینترنتی و تأثیر آن بر هویت دینی جوانان (مطالعه موردی: فیسبوک و جوانان شهر اصفهان)	وحید قاسمی، صمد عدلی پور، مسعود کیانپور	دوفصلنامه علمی- پژوهشی دین و ارتباطات/ ۱۳۹۲	۳۲

گزارش اثر

«دین» به منزله پدیده‌ای پویا، مهم‌ترین رکن هویت فرهنگی و اجتماعی جامعه ایران است و نقش مهمی در شکل دهی به هویت جوانان دارد. شبکه‌های اجتماعی مجازی همچون فیسبوک، ارزش‌های اجتماعی رامتحول ساخته و دگرگونی گسترده‌ای در شیوه‌های شکل‌گیری هویت دینی افراد و گروه‌ها پدید آورده‌اند. بدین لحاظ پژوهش حاضر، رابطه حضور و تعامل در شبکه اجتماعی فیسبوک را با هویت دینی جوانان مطالعه می‌کند.

پرسش اصلی این پژوهش آن است که استفاده از فیسبوک چه تأثیری بر هویت دینی کاربران دینی دارد؟ آیا فیسبوک به عنوان یکی از ابزارهای جهانی شدن، تضعیف‌کننده هویت دینی است؟

علت تمرکز این مقاله بر این شبکه اجتماعی، فراگیری کاربری آن در زمان تألیف مقاله است. مسئله مورد بحث به صورت پیمایشی و با استفاده از روش نمونه‌گیری داوطلبانه در بین کاربران جوان شهر اصفهان بررسی شده است.

پژوهش حاضر، تحقیق خود را با تبیین چارچوب مفهومی خود، همچون شبکه‌های اجتماعی اینترنتی و هویت دینی، و تبیین چارچوب نظری خود با معرفی دو نظریه ساخت‌یابی (تلفیق میان تعامل‌گرایی و ساختارگرایی) و نظریه کاشت (کنش متقابل میان رسانه و مخاطبان آن) آغاز کرده است. سپس به تبیین روش‌شناسی تحقیق خود پرداخته و متغیرهای به‌کاررفته را معرفی می‌کند. در انتهای بخش تحلیلی و نظری

پژوهش خود، یافته‌های به دست آمده را در جدول‌هایی ارائه و تحلیل استنباطی مبتنی بر داده‌های به دست آمده را ارائه کرده است.

نتایج پژوهش حاضر نشان داده که در زمینه تأثیر و پیامدهای شبکه اجتماعی فیسبوک بر هویت دینی می‌توان گفت میان مدت زمان عضویت و میزان استفاده از فیسبوک، رابطه معنادار معکوس، و بین واقعی برشمردن محتوای شبکه‌های اجتماعی مجازی و هویت دینی کاربران، رابطه معنادار مثبتی وجود دارد؛ یعنی هرچه مدت زمان عضویت و میزان استفاده از فیسبوک افزایش پیدا کند، هویت دینی کاربران ضعیف‌تر می‌شود. وجود رابطه معکوس و معنادار هویت دینی با تعامل در فیسبوک نشان می‌دهد متناسب با افزایش میزان استفاده و مدت زمان عضویت در این شبکه در میان جوانان، شناسه‌ها و مؤلفه‌های هویت دینی دستخوش دگرگونی می‌شود و احساس تعلق خاطر به شاخص‌های هویت دینی، ماهیت انتخابی به خود می‌گیرد و در نتیجه آن، برخی از ابعاد هویت دینی تضعیف می‌گردد.

تعداد صفحات	سال و محل انتشار	نویسنده	عنوان
۱۴	کنگره ملی پیشگامان پیشرفت / ۱۳۹۷	رضا تاج‌آبادی، مجید امیری، آمنه بیات	جایگاه تولید و مدیریت محتوای ملی و دینی در شبکه‌های اجتماعی مجازی با تأکید بر الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت

گزارش اثر

هدف از ارائه این مقاله، تبیین جایگاه تقویت و توسعه تولید و مدیریت محتوای ملی و دینی در شبکه‌های اجتماعی مجازی است. فناوری فضای مجازی، امروزه یکی از مهم‌ترین توانایی‌های بشر است که به خاطر دارا بودن قابلیت‌های فراوان، مورد توجه فراوان قرار گرفته و عرصه جدیدی برای حیات بشری است که قابلیت پذیرش و انجام بخش عمده‌ای از نیازها، فعالیت‌ها و سبک زندگی بشر و اجتماع‌های انسانی و دولت‌ها را دارد. استفاده صحیح و در جهت مثبت و به‌سوی پیشرفت، یکی از مهم‌ترین قابلیت‌های این فضا است. افزایش تولید محتوای داخلی فضای مجازی، بدون برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری هدفمند برای بهره‌برداری مفید از آن در گروه‌های متنوع مخاطبان، امری است که نه تنها از ارزش واقعی کارکردهای فضای مجازی در داخل کشور می‌کاهد، بلکه راه را برای گسترش انواع آسیب‌های اجتماعی از طریق نشر اکاذیب و شایعات، مطالب غیرآموزنده و مغایر هنجار، تبلیغات مصرف‌گرایی و.. می‌گشاید. ازسوی دیگر، رسانه‌های ما نیز گاه در تولید محتوا و هدایت صحیح خبری، ضعیف عمل می‌کنند و نمی‌توانند جهت‌دهی، جریان‌سازی و آگاهی‌سازی اصولی افکار عمومی را به ترتیبی عملیاتی کنند که نیاز مخاطب تأمین شود و خود را بی‌نیاز از مراجعه به اخبار کذب و بی‌پایه‌و‌اساس کانال‌ها و رسانه‌های بیگانه و معاند کشور و نظام در فضای مجازی و سایبری بدانند.

مدیریت هدفمند و نظام‌مند فضای مجازی و تولید و انتشار محتوایی در تراز جامعه اسلامی، افزون بر جلوگیری از اتلاف وقت کاربران و بهره‌برداری آنان از مطالب سودمند و اعتلابخش، همچون سدی مستحکم در برابر تهاجم فرهنگی دشمنان عمل خواهد کرد. از مهم‌ترین آسیب‌هایی که در حوزه خبر باعث کاهش کیفیت محتوای ملی می‌شود و بیشتر از سوی رسانه‌های بی‌اعتبار و کم‌اعتبار یا به عبارتی، رسانه‌های زرد صورت می‌گیرد، می‌توان به نقش اکاذیب، اهانت، افترا، دامن زدن به شایعات و نیز جعل و تحریف اخبار اشاره کرد. این امر نه تنها به اتلاف وقت و بی‌اعتمادی خوانندگان می‌انجامد، در بیشتر موارد با ایجاد تشویش و تفرقه در جامعه، قصد آسیب رساندن به اساس و تضعیف نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران را دارد.

در حال حاضر، تولیدات دینی در فضای وب، حد قابل قبولی ندارد و نمی‌توان به این سطح از کار بسنده کرد. در شرایطی که محتوای ضد دینی و عقاید باطل بدخواهان، به سرعت در حال رشد است و از سوی دیگر، محدود ساختن دسترسی مخاطبان و کاربران به این‌گونه مطالب مهم، به صورت کامل ناممکن یا ناخوشایند است، ضرورت استفاده از سرمایه‌های انسانی کارشناس دین و تخصصی شدن فرایند تولید محتوا و ارائه صحیح و به موقع اطلاعات و داده‌های دینی در قالب‌ها و روش‌های مناسب، اهمیتی دوچندان دارد. مهم‌ترین استاندارد تولید محتوای دینی، رعایت اعتبار و ارزش این محتواست؛ محتوایی ارزشمند و قابل اعتماد و عمل که از متن قرآن و سنت برآمده است.

تعداد صفحات	سال و محل انتشار	نویسنده	عنوان
۷	کنفرانس ملی علوم اسلامی و پژوهش‌های دینی / ۱۳۹۷	اعظم مقدس	درآمدی بر فرصت‌های جدید فناورانه در عرصه دین و حیات دینی

۳۲

گزارش اثر

در دنیای کنونی، گسترش فناوری‌های جدید اطلاعاتی و ارتباطاتی، فضایی تازه برای حیات دین و جامعه دینی فراهم کرده است. نفوذ شبکه‌های اجتماعی مجازی به حوزه‌های مختلف زندگی فردی و اجتماعی جهان امروز، ضرورت توجه به فرصت‌ها و تهدیدهای این پدیده را برای دین و آموزه‌های دینی بیشتر بازمی‌نمایاند. دین امری تاریخی و زمینه‌مند است. هر دوره از حیات بشر، متناظر با تحولات و رویدادهایی که انسان تجربه کرده، ویژگی‌های خاص یافته است؛ البته این به معنای دگرگشت و قلب جوهر دین نیست، بلکه بدان معناست که بستر ارائه دین و ارزش‌های دینی، شکل عرضه دین و نیز ابزارهای وصول به اهداف دینی متحول شده است. در حال حاضر استفاده از فرصت‌های متعدد فضای جدید و ایمن ماندن از تهدیدهای آن، مستلزم آگاهی و برنامه‌ریزی دقیق و همه‌جانبه است. این نوشتار ضمن اذعان به وجود بستری قدرتمند برای فعالیت ضددینی و ضدمذهبی در فضای مجازی، با مطالعه‌ای استنادی و مروری، به ظرفیت‌های فضای مجازی در گسترش باورها، آموزه‌ها و ارزش‌های دینی در قالب شبکه‌های اجتماعی می‌پردازد.

تعداد صفحات	سال و محل انتشار	نویسنده	عنوان	
۲۵	مجلس و زاهد/ ۱۳۹۷	محمودرضا رهبرقاضی، عباس حاتمی، امین عباسی	رابطه شبکه‌های اجتماعی مجازی و دگرگونی هویت‌های جمعی (با تأکید بر هویت دینی، ملی و مدرن)	۳۳

گزارش اثر

این تحقیق می‌کوشد تا اثر حضور در شبکه‌های اجتماعی را بر دگرگونی هویت‌های جمعی بررسی کند. هدف کلی از این پژوهش، بررسی معناداری تأثیر حضور در فضای مجازی بر هویت افراد و تعیین سمت و سوی این تغییرات است.

نتایج پژوهش نشان می‌دهد شبکه‌های اجتماعی، تأثیر نسبتاً ضعیفی بر انواع مختلف هویت دارد؛ به طوری که شبکه‌های اجتماعی با ضریب تعیین ۱۱/۴ درصد بیشترین تأثیر را بر هویت مدرن و با ضریب تعیین ۱/۵ درصد کمترین تأثیر را بر هویت ملی داشته است. از سوی دیگر، یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد در حالی که برخی مؤلفه‌های شبکه‌های اجتماعی تأثیر منفی و معناداری بر هویت دینی و ملی داشته، مدت زمان عضویت در شبکه‌های مجازی و واقعی تلقی کردن محتوای شبکه‌های اجتماعی، تأثیر مثبتی بر میزان هویت مدرن افراد داشته و باعث تقویت هویت مدرن در این افراد شده است.

بنابراین، هرچه کاربران در فضای مجازی مدت زمان بیشتری را سپری کرده‌اند و مطالب موجود در شبکه‌های اجتماعی را واقعی پنداشته‌اند، بیش از دیگران از هویت دینی و ملی خود جدا شده و به سمت هویت مدرن گرایش یافته‌اند.

تعداد صفحات	سال و محل انتشار	نویسنده	عنوان	
۲۴	دین و سیاست فرهنگی / ۱۳۹۵	سیدحسین شرف‌الدین، محمدجواد نوروزی اقبالی	راهکارهای نهادینه شدن تقوا در رفتار کاربران ایرانی شبکه‌های اجتماعی اینترنتی	۳۴

گزارش اثر

امروزه بخش قابل توجهی از کاربران اینترنت و شبکه‌های اجتماعی سایبری، مؤمنان و دین‌داران هستند که این فناوری بر جهان بینی و کنش دین‌دارانه آن‌ها اثرگذار است. به نظر می‌رسد اینترنت، جدا از محاسن آن و فرصت‌هایی که پدید آورده، تفاوت‌هایی از نظر ساختاری با فضای حقیقی دارد که دین‌داری و رعایت تقوا را با چالش‌های اساسی روبه‌رو کرده است. به دلیل همین تفاوت‌ها، فعالیت کردن در فضای مجازی و پاک ماندن در آن، تقوای دوچندانی می‌خواهد.

در این فضا، مقاله حاضر پس از توصیف مختصر چالش‌ها، تلاش کرده توضیح دهد که چرا حفظ تقوا در محیط‌های سایبر در مقایسه با محیط حقیقی دشوارتر است. در این مقاله روش مردم‌نگاری مجازی، شامل مشاهده مشارکتی و غیرمشارکتی، مصاحبه‌های عمیق و مصاحبه‌های گروه متمرکز به کار گرفته شده و در آن، از نظریه الگوی درونی کردن ارزش‌های اخلاقی بهره‌برداری شده است. در پایان نویسندگان توانسته‌اند براساس داده‌های به دست آمده، راهکارهایی برای نهادینه کردن تقوا در رفتار کاربران ایرانی و تعامل بهتر با جهان مجازی در سه بخش بینشی، گرایشی و ارادی، و در سه قسمت شیوه مستقیم، نیمه مستقیم و غیرمستقیم ارائه کنند.

تعداد صفحات	سال و محل انتشار	نویسنده	عنوان	
نامعلوم	کنگره پیشگامان پیشرفت/ ۱۳۹۲	عبدالطیف کاروانی	سبک زندگی اسلامی و شبکه‌های اجتماعی مجازی	۳۵

گزارش اثر

«سبک زندگی» یکی از مفاهیم بین‌رشته‌ای است که هم در رشته‌های انسانی و هم در رشته‌های پزشکی کاربرد دارد. امروزه این مفهوم بیش از هر چیز تحت تأثیر رسانه‌های جمعی، به ویژه اینترنت و شبکه‌های اجتماعی است. تحقیق حاضر که با هدف شناخت و بررسی رابطه میان شبکه‌های اجتماعی مجازی و سبک زندگی اسلامی با استفاده از روش کتابخانه‌ای انجام شده، به این نتیجه رسیده است که شبکه‌های اجتماعی مجازی می‌تواند سبک زندگی اسلامی را تحت تأثیر قرار دهد. همچنین دریافته که میان نوع استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی و سبک زندگی اسلامی رابطه وجود دارد. استفاده بیشتر از محتوای غیرمجاز شبکه‌های اجتماعی، به تضعیف سبک زندگی اسلامی، و استفاده بیشتر از محتوای مجاز شبکه‌های اجتماعی، به تقویت سبک زندگی اسلامی می‌انجامد.

تعداد صفحات	سال و محل انتشار	نویسنده	عنوان	
۱۳	دومین کنفرانس بازیابی تعاملی اطلاعات / ۱۳۹۸	مصطفی محرابی‌پری، زهرا قاسمی، حسین علی احمدی جشقانی	شبکه‌های اجتماعی در رسانه‌های مجازی (مورد مطالعه: روش مقابله با بحران هویت در ایران)	۳۶

گزارش اثر

اینترنت از اصلی‌ترین عوامل تشکیل دهنده فضای مجازی است و شبکه‌های اجتماعی، ابزاری مهم است که با امکانات خود، تأثیری عمیق بر جنبه‌های اجتماعی و فرهنگی کاربران می‌گذارد. از یک سو، استفاده جوانان از شبکه‌های اجتماعی مجازی گسترش یافته و جوانان، به‌طور گریزناپذیری پرجمعیت‌ترین و پرتعدادترین گروه در مواجهه با اینترنت، فضای مجازی و بحران هویت دینی، فرهنگی و اجتماعی هستند و از سوی دیگر، هویت در هر جامعه از عوامل ثابت و همبستگی است و هویت با هر یک از ابعاد مختلف شخصی، اجتماعی، ملی و دینی، تأثیر فراوانی در بقا و استمرار جامعه دارند.

این مقاله درصدد شناسایی رابطه استفاده از شبکه اجتماعی و هویت دینی کاربران است و در زمینه‌های اصلاح و احیای فرهنگ اسلامی در شبکه‌های اجتماعی و رسانه‌های مجازی توصیه‌هایی دارد. نویسندگان مطالب خود را با مرور ادبیات فناوری و شبکه‌های مجازی آغاز و بحران هویت را در شبکه‌های مجازی تحلیل می‌کنند و در قسمت پایانی به یافته‌ها و پیشنهادها در این باره می‌پردازند.

جامعه آماری این پژوهش از شهر تهران گردآوری شده است و می‌توان با دیدی وسیع‌تر، آن را به سایر استان‌های کشور نیز تعمیم داد. براساس نتایج پژوهش، فرهنگ، حقیقتی زنده، زاینده و همواره در حال تطوّر است و مرگ آن هنگامی رقم می‌خورد که به واسطه تقلید مسخ شود. از این رو، با توجه به فرصت‌ها و تهدیدهای ناشی از روند

جهانی شدن، باید خود را برای مواجهه با این پدیده مهیا ساخته، با اتکا به داشته‌های فرهنگ غنی اسلام، افزون بر حفظ هویت فرهنگی خویش، با بهره‌گیری از ابزار برآمده از فرهنگ جهانی، درصدد جهانی کردن آن با استفاده از فرصت‌های فناوری و جلوگیری از تهدیدهای آن باشیم.

تعداد صفحات	سال و محل انتشار	نویسنده	عنوان	
۴	هفتمین کنگره انجمن روان‌شناسی ایران / ۱۳۹۸	جلاله غفاری زاد، حمیدرضا آقامحمدیان شهرباف، مرضیه دین‌دوست، مجید معینی‌زاده	شبکه‌های اجتماعی و دلزدگی زناشویی: میانجی‌گری تعهد دینی	۳۷

گزارش اثر

با توجه به اهمیت روابط میان زوجین، پژوهش حاضر با هدف بررسی نقش شبکه‌های اجتماعی بر پیش‌بینی دلزدگی زناشویی با میانجی‌گری تعهد انجام شد. در یک مطالعه از نوع همبستگی، ۱۴۹ شرکت‌کننده به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای از میان تمامی زنان و مردان ساکن مناطق نه‌گانه شهر مشهد انتخاب شدند و به پرسش‌نامه‌های استفاده از شبکه‌های اجتماعی آنلاین صفریپور، دلزدگی زناشویی پاینز و سنجش دین‌داری سراج‌زاده پاسخ دادند.

نتایج تحلیل‌های همبستگی نشان داد استفاده از شبکه‌های اجتماعی آنلاین با دلزدگی زناشویی رابطه مثبت و معنادار، و با تعهد دینی رابطه منفی و معنادار دارد. بین تعهد دینی و دلزدگی زناشویی رابطه منفی و معنادار برقرار است و تعهد دینی بین استفاده از شبکه‌های اجتماعی آنلاین و دلزدگی زناشویی میانجی‌گری می‌کند. بنابر این یافته‌ها، به نظر می‌رسد با توجه به گسترش شبکه‌های اجتماعی و قدرت کمتر در کنترل آن، آموزش باورها و رفتارهای دینی می‌تواند از دلزدگی زناشویی جلوگیری کند.

تعداد صفحات	سال و محل انتشار	نویسنده	عنوان	
۲۴	نشریه اخلاق / ۱۳۹۶	عباس زمانی، فائزه تقی پور	شناسایی آسیب های اخلاقی و خانوادگی استفاده از شبکه های اجتماعی مجازی در میان فرزندان پسر شهر اصفهان	۳۸

گزارش اثر

این پژوهش با هدف بررسی تجارب مادران درباره آسیب های اخلاقی و خانوادگی استفاده از شبکه های اجتماعی مجازی در میان فرزندان پسر شهر اصفهان انجام شده است. روش این پژوهش، کیفی و از نوع پدیدارشناسی است و مشارکت کنندگان، دوازده نفر از مادرانی هستند که فرزندان پسر آن ها از شبکه های اجتماعی بسیار استفاده می کنند.

یافته های این پژوهش عبارت است از: تضعیف باورها و اعتقادات مذهبی، کم اهمیت شدن مفهوم حُجب و حیا، بی اعتنایی به رعایت حدود ادب و احترام، تسهیل ارتباط با جنس مخالف، دسترسی به تصاویر و مطالب مستهجن و غیراخلاقی، ترویج دروغ و پنهان کاری، افزایش خشونت، قانون گریزی، انزوای طلبی و کاهش تعاملات اجتماعی، تهدید سنت ها و آداب و رسوم، تنوع طلبی و رشد مصرف گرایی، دور شدن از زندگی واقعی، تغییر در ظاهر و پوشش، علاقه مندی به فرهنگ غربی و زندگی در غرب، و به وجود آمدن شکاف نسلی.

یافته ها نشان داد پسران نوجوان به دلیل استفاده بی رویه از شبکه های اجتماعی مجازی، با آسیب هایی مواجه می شوند که در صورت بی توجهی به این آسیب ها و تهدیدها، بنیان خانواده و نهادهای اجتماعی نیز به خطر می افتد.

تعداد صفحات	سال و محل انتشار	نویسنده	عنوان	
۲۴	دوفصلنامه دین و ارتباطات/ ۱۳۹۴	طاهر روشندل ابطانی، حسین بشیر، علی اصغر پورعزت، سیدجمال‌الدین حسینی	طراحی مدل سازگارسازی رسانه‌گری آیین زیارت در شبکه‌های اجتماعی	۳۹

گزارش اثر

براساس نظریه رسانه و دیدگاه‌های انتقادی در حوزه رسانه و ارتباطات، رسانه این قدرت را دارد که محتوای خود را تحت تأثیر خاستگاه‌های فرهنگی و هویتی، به‌ویژه ماهیت سکولاری خود قرار دهد و محتوای دینی را تغییر داده، نتیجه‌ای دور از روح و اندیشه محتوای رسانه‌ای شده پدید آورد. بیشتر نظریات کوشیده‌اند قدرت تسلط فناوری را بر فرهنگ، اثبات و تشریح کنند و از این رو، برخی در نگاهی ناامیدکننده، میان مفاهیم دین و فناوری‌های رسانه‌ای، مرزی هویتی کشیده‌اند. ظهور شبکه‌های اجتماعی مجازی و در پی آن، رشد استفاده از آن‌ها با محتواهای دینی و آیین‌های مذهبی، چالشی نظری ایجاد نموده است که آیا این رسانه‌ها نیز قابلیت تسلط فرهنگی در بازتاب موضوعات دینی را دارند؟ و اگر این چنین است، چگونه می‌توان از عدم تطابق و ناسازگاری هویتی آیین‌های دینی رسانه‌ای شده با موجودیت اصلی خود جلوگیری نمود؟

نگارندگان در پاسخ، آیین زیارت را در اسلام به‌عنوان یکی از موضوعات دینی برگزیده و کوشیده‌اند رسانه‌گری این آیین را در فضای شبکه‌های اجتماعی سازگار با هویت اسلامی در قالب مدلی ارائه دهند. درنهایت ایشان براساس تعداد ۳۱ مقوله استخراج‌شده، مدل پارادایمی ارائه داده‌اند. محور اصلی مدل آن‌ها، مبتنی بر فطری‌گرایی رسانه‌گری زیارت قرار دارد که بر چرخش معنایی از مفهوم کاربر و مخاطب به سمت

معنای زائر، و از معنای رسانه‌گری به معنای خادمیت تأکید دارد. در پایان نویسندگان

برای تحقق این موضوع، راهبردهای ذیل را ارائه کرده‌اند:

- خلق جامعه مجازی هنجارمحور؛
- تقویت خودمدیریتی کاربر (سواد رسانه‌ای)؛
- انطباق زبان نرم‌افزار با فرهنگ دینی؛
- یک‌پارچه‌سازی شبکه اجتماعی زیارت مجازی و واقعی.

تعداد صفحات	سال و محل انتشار	نویسنده	عنوان
۱۰	نشریه پژوهش در هنر و علوم انسانی / ۱۳۹۸	روح‌الله آهنگران، شبیم رضایی عباسی	ظرفیت‌نوشبکه‌های اجتماعی مجازی در گفتمان‌سازی ایمان به وعده‌های الهی

گزارش اثر

در راستای گسترش چشمگیر فضای مجازی در کلیه وجوه زندگی بشر، تولید شبکه‌های انسانی نیز عامل مهم دیگری در افزایش تعاملات مجازی بین افراد گردید. شبکه‌های اجتماعی مجازی، نسل جدیدی از وب‌سایت‌هاست که این روزها کانون توجه کاربران شبکه جهانی (اینترنت) قرار گرفته است. یکی از کارکردها و ظرفیت‌های این رسانه‌های نوظهور مجازی، ایجاد تعامل و گفتمان‌سازی است. با توجه به رشد فضای مجازی و ورود جنبه‌های مختلفی از دین و شکل‌گیری مذهب در فضای مجازی، گفتمان‌های گوناگونی از مفاهیم قرآنی و معارف دینی می‌تواند شکل بگیرد. یکی از آن مفاهیم که کمتر به آن پرداخته شده و لازم است بیشتر بدان توجه شود، موضوع ایمان به وعده‌های الهی است. مراحل گفتمان‌سازی عبارت‌اند از آگاه‌سازی، آرمان‌سازی و هدایت‌گری که با وجود ظرفیت‌های شبکته‌های اجتماعی، می‌توان در مرحله آگاه‌سازی مخاطب، از مفهوم وعده‌های الهی و اقسام آن بهره برد و درکل به نقاط ضعف و قوت گروه‌ها در این موضوع آگاهی یافت. در مرحله آرمان‌سازی نیز می‌توان با تعریف نقاط آرمانی، به ویژه وعده‌های مرتبط با مسائل آخرالزمان و حکومت مهدوی، برای ایجاد انگیزش در راستای حرکت جمعی به مقصد دست یافت. پس از این دو مرحله مقدماتی که متناظر با کلیت موضوع وعده‌های الهی است، گفتمان‌سازی وارد مرحله هدایت‌گری خواهد شد. هدف از انجام این پژوهش، بررسی ظرفیت‌نوشبکه‌های مجازی در گفتمان‌سازی ایمان به وعده‌های الهی است. روش تحقیق در این پژوهش، روش تحلیلی-استنباطی و از لحاظ هدف، کاربردی است.

تعداد صفحات	سال و محل انتشار	نویسنده	عنوان
۲۹	دوفصلنامه دین و ارتباطات / ۱۳۹۵	سیدحسین شرف‌الدین، محمدجواد نوروزی اقبالی	عوامل ساختاری بی‌تقوایی در شبکه‌های اجتماعی سایبری

گزارش اثر

ظهور شبکه‌های اجتماعی سایبری در جوامع مذهبی، چالش‌هایی را به همراه داشته است. به نظر می‌رسد اینترنت و شبکه‌های اجتماعی آن، جدا از فرصت‌هایی که پدید آورده‌اند، تفاوت‌هایی با فضای حقیقی دارند که دین‌داری و رعایت تقوا را با چالش‌های اساسی روبه‌رو کرده است. به دلیل همین تفاوت‌ها، فعالیت در فضای مجازی و پاک ماندن در آن، تقوای دوچندانی می‌خواهد.

نویسندگان در این مقاله با رویکرد پیشگیری از گناه کوشیده‌اند با توجه به مشاهدات، مصاحبه‌ها و تجربیات خود، دسته‌بندی جدیدی از عوامل ساختاری و بی‌تقوایی و گناه ارائه کنند که هرچند شاید در بخش‌هایی با پارادایم دوقطبی مشترک باشد، در واقع تکمله‌ای بر آن بوده، سعی در گسترش عوامل یادشده است. درحقیقت مقاله حاضر درصدد کشف تفاوت‌های ابعاد رعایت تقوا در محیط سایبر با فضای حقیقی است. نویسندگان به این نتیجه رسیده‌اند که بستر فضای سایبر طوری طراحی شده که اساساً بی‌تقوایی و ارتکاب گناه در آن ساده‌تر از فضای واقعی است. به اعتقاد ایشان، شناخت و توجه به علل ساختاری بی‌تقوایی در محیط سایبر، می‌تواند کمک شایانی به سیاست‌گذاری فضای مجازی کند؛ چراکه با شناخت این علل، رشته‌های گرایش به گناه در اینترنت و شبکه‌های اجتماعی معلوم می‌شود و بدین ترتیب، می‌توان به صورت رشته‌ای با این مسئله مقابله کرد. در همین راستا، نگارندگان در انتهای مقاله،

یازده عامل ساختاری بی‌تقوایی را در این شبکه‌ها ارائه کرده‌اند؛ عواملی همچون شناخته‌نشدن، دیده‌نشدن، حس مجازی بودن و عادی‌شدن گناه. همچنین، ایشان در جدولی راهکارهایی براساس این عوامل ساختاری برای کاربران، خانواده آن‌ها و مسئولان پیشنهاد داده‌اند.

تعداد صفحات	سال و محل انتشار	نویسنده	عنوان	
۱۳	نخستین کنفرانس بین‌المللی ظرفیت‌شناسی و تأثیرگذاری فضای مجازی در ارتقای آموزش‌های دینی / ۱۳۹۶	اعظم مقدس	فضای مجازی و حقیقتی تاریخی؛ درآمدی بر تعامل دین و فضای مجازی	۴۲

گزارش اثر

دین امری تاریخی و زمینه‌مند است و در هر دوره از حیات بشری، متناظر با تحولات و رویدادهایی که انسان تجربه کرده، ویژگی‌های خاص یافته است. البته این به معنای دگرگشت و قلب جوهر دین نیست، بلکه به آن معناست که بستر ارائه دین و ارزش‌های دینی، شکل عرضه دین و ابزارهای وصول به اهداف دینی متحول شده است. در حال حاضر، گسترش فناوری‌های جدید اطلاعاتی و ارتباطاتی، فضایی تازه برای حیات دین و جامعه دین‌داران فراهم کرده است که البته استفاده از فرصت‌های متعدد فضای جدید و ایمن ماندن از تهدیدهای آن، مستلزم آگاهی و برنامه‌ریزی دقیق و همه‌جانبه است. این پژوهش ضمن اذعان به وجود بستری قدرتمند برای فعالیت ضددینی و ضد مذهبی در فضای مجازی، با مطالعه‌ای اسنادی و مروری به ظرفیت‌های فضای مجازی در گسترش باورها، آموزه‌ها و ارزش‌های دینی در قالب شبکه‌های اجتماعی پرداخته است. اصل مهم برای درمان ماندن از خطر شبکه‌های اجتماعی، ارائه آموزش‌های لازم از طریق نهادهای پشتیبان و کمکی همچون خانواده، رسانه‌ها و نهادهای آموزشی است تا با افزایش مهارت و سواد رسانه‌ای افراد، به‌ویژه جوانان و نوجوانان، خطا در انتخاب شبکه یا کانال مناسب و نوع برخورد با محتوای کانال‌ها و شبکه‌های اجتماعی مجازی به حداقل برسد و آسیب‌های موجود کاهش یابد.

عنوان	نویسنده	سال و محل انتشار	تعداد صفحات
کارکردها و چالش‌های فضای مجازی در ساحت تربیت دینی و اخلاقی	کبری احمدوند، زهرا تقی‌زاده قوام، سهیلا غلامی هره‌دشتی	نهمین همایش انجمن فلسفه تعلیم و تربیت / ۱۳۹۷	۱۷

۴۳

گزارش اثر

هدف از این پژوهش، بررسی این پرسش است که فضای مجازی، به‌ویژه رایانه و اینترنت، چه تهدیدها و چالش‌هایی در بعد تربیت دینی و اخلاقی دانش‌آموزان پدید آورده است؟ مقاله با بررسی و تحلیل این چالش‌ها با روش توصیفی-تحلیلی، با ارائه راهکارهایی به پایان می‌رسد. از نظر مذهبی بذر هویت دینی و معنوی انسان در بستر کودکی کاشته می‌شود و با گذشت زمان و رشد سنی کودک، شاخ و برگ و میوه و ثمر می‌دهد و ریشه‌هایش نیز استوارتر می‌گردد. با ورود اینترنت و رایانه به درون خانواده‌ها، بین والدین، معلمان، مربیان و دانش‌آموزان جدایی فکری، عاطفی و فیزیکی رخ می‌دهد. مطرح نشدن هویت شخصی و مشخصات فردی در اینترنت، موجب تقویت شخصیت‌های چندگانه و رشد و استحکام آن می‌گردد. دانش‌آموزان در این محیط آسیب‌پذیری بیشتری دارند و به‌ویژه در دورانی که هویت آنان شکل می‌گیرد، این خطر پررنگ‌تر می‌شود. والدین همواره باید بر کاربرد شبکه‌های اجتماعی نظارت داشته باشند. اولیای مدرسه به‌ویژه معلمان، باید طوری دانش‌آموزان را تربیت کنند که آن‌ها در خصوص صحت اطلاعات و حفظ حریم شخصی خود احساس مسئولیت نمایند.

تعداد صفحات	سال و محل انتشار	نویسنده	عنوان	
۳۲	نشریه دین و سیاست / ۱۳۹۸	سیدمحمد کاظمی، مهدی مولایی آرانی، زهرا قلی پور بهرام آبادی	گونه شناسی بازنمایی خودهای روحانیت در شبکه اجتماعی اینستاگرام؛ ظرفیت ها و چالش ها	۴۴

گزارش اثر

«خود» به عنوان مفهوم چالش برانگیز قرن بیستم تاکنون در دو طیف ذات گرا و تجربه گرا مورد بحث و بررسی قرار گرفته است. گروه اول آن را منحصر به فرد می دانند و دسته دوم آن را محصول کنش اجتماعی صورت بندی می کنند. گافمن در نگاه دوم کوشید با ایجاد تشابه میان تئاتر و زندگی روزمره، نظریه نمایی خود را در این باره بیان کند. او به عنوان یکی از اندیشمندان مکتب کنش متقابل نمادین و متأثر از زیمل، گسترش ارتباطات را در شرایط کنونی، متغیر مستقل، و شکل گیری «خود» را در این فرایند قابل مذاکره می دانست. نگاه گافمنی به شکل گیری «خود» با تغییر ابزارهای رسانه ای تعاملی که دارای شاخصه همگرایی است، متفکران این حوزه را برای بازخوانی این موضوع و تفسیر «خود» های مجازی متقاعد ساخت. شناسایی «خود» های نمایشگر، بازیگر و مقاومت کننده و تطبیق آن بر فضای مجازی، این امکان را به محققان اجتماعی می دهد تا گونه های کنشگری آن ها را در مقتضیات جدید صورت بندی کنند. در این مقاله تلاش شده با خوانش گافمنی بازنمایی مجازی طلاب، چالش ها و ظرفیت ها در این زمینه احصا گردد. برای این منظور با شناسایی موردهای دارای ویژگی متمایزکننده، حدود چهل مورد از صفحات اینستاگرام انتخاب و با روش تحلیل محتوای کیفی، ابعاد نظریه گافمنی بر کنشگری مجازی طلاب تجزیه و تحلیل شد.

تعداد صفحات	سال و محل انتشار	نویسنده	عنوان	
۵	نخستین کنفرانس بین‌المللی روان‌شناسی و علوم تربیتی / ۱۳۹۴	حاتم دوبران، زینب نعمتی پارسا	مقایسه عمل به باورهای دینی دانش‌آموزان عضو و غیرعضو شبکه‌های اجتماعی مجازی	۴۵

گزارش اثر

هدف از این پژوهش، بررسی مقایسه عمل به باورهای دینی دانش‌آموزان عضو و غیرعضو شبکه‌های اجتماعی مجازی مانند وایبر، تلگرام، فیسبوک و غیره است. از این رو، تعدادی از دانش‌آموزان پسر انتخاب گردیدند و پس از تکمیل پرسش‌نامه عمل به باورهای دینی، این نتیجه به دست آمد که میزان عمل به باورهای دینی در دانش‌آموزانی که عضو شبکه‌های اجتماعی مجازی نبودند، بیشتر از دانش‌آموزان عضو شبکه‌های اجتماعی مجازی بود.

تعداد صفحات	سال و محل انتشار	نویسنده	عنوان	
۲۲	نشریه اخلاق / ۱۳۹۶	علی اکبر شاملی	نظارت خانواده بر اطلاعات و ارتباطات فرزندان در شبکه های اجتماعی از منظر اخلاق	۴۶

گزارش اثر

فراگیر شدن شبکه های اجتماعی و دسترسی آسان به آن ها، موجب بروز برخی آسیب های مستقیم در نهاد خانواده و به ویژه فرزندان شده است. خانواده ها وظیفه دارند در حد امکان با دور نگه داشتن فرزندان خود از این آسیب ها، امنیت آنان را فراهم کنند. گاهی این وظیفه، سرپرستان را ملزم می کند اطلاعات و ارتباطات فرزندان خود را بدون اجازه آن ها رصد کنند که البته این نوع نظارت، نقض حریم خصوصی فرزندان است. رعایت مرزبندی حریم خصوصی از یک سو و حفظ امنیت و آرامش خانواده از سوی دیگر، موجب شده میان این دو وظیفه، یعنی حفظ امنیت و آرامش خانواده و نقض نکردن حریم خصوصی، تعارض ایجاد شود. این مقاله با روش توصیفی-تحلیلی و با رجوع به منابع اصیل اسلامی، در پی پاسخ به این سؤال است که اصل مهم در این مسئله کدام است و وظیفه خانواده چیست؟

این مقاله بعد از تبیین چارچوب مفاهیم خود، همچون شبکه اجتماعی، حریم خصوصی و امنیت، به نقش نظارتی خانواده از دیدگاه اخلاق اسلامی می پردازد. برای بررسی راه های برون رفت از معضل دورراهه های اخلاقی، تعیین اهمیت هریک از دو اصل اخلاقی مهم است. ملاک های تقدم اهم بر مهم، مطلب بعدی است که مؤلف در چند قسمت آن را بررسی می کند. در انتها براساس ملاک های تبیین شده، نتیجه گرفته می شود که در دورراهه ی اخلاقی میان احترام به حریم خصوصی و حفظ امنیت تمام اعضای خانواده، «حفظ امنیت خانواده و خود کاربر»، اصل اخلاقی اهم است؛ زیرا مصالح بیشتری را دربردارد، با اهداف اخلاقی مطابق است و موجب حفظ آبروی افراد می شود.

تعداد صفحات	سال و محل انتشار	نویسنده	عنوان	
۲۶	نشریه جوان و رسانه / ۱۳۹۳	شعبانعلی خان صنمی، فریده پیشوایی، فاطمه خان صنمی	نقش شبکه‌های اجتماعی در باورهای دینی	۴۷

گزارش اثر

امروزه شبکه‌های اجتماعی بزرگ و پرطرفدار، همچون فیسبوک، توئیتر و یوتیوب در کنار کارکردهای مثبت، در جنگ نرم علیه ارزش‌های اسلامی، در اختیار کشورهای غربی و گروه‌های معاند و منحرف قرار گرفته‌اند.

فراگیر شدن بهره‌مندی از اینترنت در ایران و عضویت پررنگ جوانان ایرانی در شبکه‌های اجتماعی مجازی، ضرورت بررسی اقدامات ویرانگر این شبکه‌ها را در حوزه باورها و ارزش‌های دینی دوچندان می‌کند.

یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد مهم‌ترین آسیب‌های شبکه‌های اجتماعی، غفلت‌زایی، گسترش روابط نامناسب میان زن و مرد نامحرم، نقض احکام شرعی، اشاعه اخبار دروغ و شایعه‌پراکنی، القای شبهات ضد دینی و ترویج فرقه‌های منحرف و نظایر آن است.

این پژوهش می‌کوشد به کارکرد شبکه‌های اجتماعی در تخریب باورهای دینی و ارزش‌های اصیل اسلامی پردازد و راهکارهایی برای مقابله با آسیب‌های شبکه‌های اجتماعی در حوزه باورهای دینی، هم به صورت کلی و هم به صورت خاص در جهت وظایف رسانه ملی ارائه کند.

این نوشتار با تأیید اجرای درست سیاست‌های امنیتی در کنترل و مبارزه با آسیب‌های احتمالی شبکه‌های اجتماعی، معتقد است نباید تنها به راهکارهای سلبی بسنده کرد

و در کنار ایجاد محدودیت، باید نقش فرهنگی و مراکز دینی، مانند حوزه‌های علمیه، روحانیت، گروه‌های مرجع و اثرگذار و اهتمام ویژه مسئولان و خانواده‌ها را اثرگذار دانست. در این میان، نقش صداوسیما جایگاه ویژه‌ای دارد. این رسانه می‌تواند با بهره‌مندی از زبان هنر و فناوری مدرن، در صف نخست این مبارزه نقش‌آفرینی کند و با تولید آثار فاخر و به‌کارگیری مجموعه توانمند نیروهای ارزشی، برای آگاهی‌بخشی و آموزش دادن به جوانان، چگونگی مواجهه با شبکه‌های اجتماعی، آشنا کردن کاربران جوان با ترفندهای عوامل بیگانه در فرایند دین‌زدایی، اطلاع‌رسانی مستمر، و نیز فرهنگ‌سازی در زمینه استفاده از شبکه‌های اجتماعی داخلی، از فروافتادن در دام دشمنان در ورطه گمراهی، جلوگیری و سلامت و نشاط دینی و ملی آنان را حراست کند.

تعداد صفحات	سال و محل انتشار	نویسنده	عنوان	
۱۵	سومین کنفرانس بین‌المللی روان‌شناسی، علوم تربیتی و سبک زندگی / ۱۳۹۵	ناهید سهرابی رازیان	نقش شبکه‌های اجتماعی در سبک زندگی اسلامی	۴۸

گزارش اثر

از واژه «سبک زندگی» برای توصیف شرایط زندگی انسان استفاده می‌کنند که مجموعه‌ای از طرز تلقی‌ها، ارزش‌ها، شیوه‌های رفتار، حالت‌ها و سلیقه‌ها در هر چیزی را دربرمی‌گیرد. در بیشتر مواقع مجموعه عناصر سبک زندگی در یک جا جمع می‌شوند و افراد در یک سبک زندگی مشترک می‌شوند. تا پیش از پیروزی انقلاب اسلامی و در دوره طاغوت، تلاش‌های دولت‌مردان در جهت ترویج فرهنگ و مؤلفه‌های غربی و غربی شدن شیوه و سبک زندگی ایرانیان بود. با پیروزی انقلاب اسلامی گرچه سناریوی غربی سازی متوقف شد، اما دشمنان اسلام و انقلاب آرام ننشستند و تهاجم فرهنگی به شکل‌های مختلف صورت گرفت که تجمل‌گرایی، مصرف‌زدگی و فردگرایی برخی از مظاهر آن شمرده می‌شود. دوقطبی شدن سبک زندگی در قالب فیزیکی و مجازی، به معنای جدا شدن فرهنگ جوامع از مشخصه‌های جغرافیایی است که به آن سنجاق شده است. در واقع کاربران شبکه‌های اجتماعی تحت تأثیر این ساختارهای ارتباطی، ابعاد جدیدی از اجتماعی شدن را تجربه می‌کنند که ممکن است با الگوهای اجتماعی شدن در جامعه ما متفاوت باشد. به نظر می‌رسد همان قدر که عضویت در شبکه‌های اجتماعی متأثر از فرهنگ غالب غرب، بالقوه می‌تواند تأثیر ناهنجارانه‌ای بر ذهن جوانان جامعه بگذارد، ایجاد شبکه‌های اجتماعی بومی و ملی تا اندازه‌ای می‌تواند به حفظ ارزش‌های اسلامی و ایرانی جامعه کمک کند.

تعداد صفحات	سال و محل انتشار	نویسنده	عنوان	
۱۷	کنفرانس ملی علوم اسلامی و پژوهش‌های دینی / ۱۳۹۷	نجمه خانی هنجی	هبوط هویت دینی در شبکه‌های اجتماعی	۴۹

گزارش اثر

شبکه‌های اجتماعی به واسطه ایجاد فضای تعاملی و ظرفیت بالایی که در ارائه اطلاعات و نمودهای مختلف معنایی دارند، سبب شده‌اند کاربران در فضایی ناهمگون و متکثر، درخصوص ارزش‌های دینی خود دچار تردید و اضطراب شوند و دین‌داری ایشان به واسطه حضور در شبکه‌های اجتماعی دچار تزلزل گردد. بدین منظور، این پژوهش با علم به اینکه شبکه‌های اجتماعی به عنوان یکی از ابزارهای هویت‌ساز در فرایند ارتباطات، می‌توانند آثار مثبت و منفی بر پدیده پویای هویت دینی داشته باشند، تنها بر تأثیر منفی آن بر تحکیم دین‌داری اشاره دارد. لذا با هدف بررسی تأثیر شبکه اجتماعی «کلوب» بر تضعیف هویت دینی کاربران و چارچوب نظری ساخت‌یابی، کاشت و رضامندی، از طریق پیمایش و تکنیک پرسش‌نامه آنلاین به گردآوری داده‌ها پرداخته است. جامعه آماری پژوهش، کاربران شبکه کلوب هستند.

یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد شبکه کلوب، سبب شده پذیرش تکثر و نسبی‌گرایی برای کاربران آسان‌تر شود و این تغییر، سبب برداشته شدن هاله تقدس از برخی ارزش‌های هویت سنتی و بازاندیشی در آن گشته است. حتی در برخی حیطه‌ها همچون پایبندی به ارزش‌های دینی و دین‌داری در فضای مجازی، کاربران دچار تشکیک شده‌اند و بدین ترتیب، هویت دینی کاربران تا حد زیادی تحت تأثیر فضای کلوب، به ضعف گراییده است.

تعداد صفحات	سال و محل انتشار	نویسنده	عنوان
۲۴	فصلنامه علمی. پژوهشی پژوهشنامه اخلاق / ۱۳۹۶	محمد امین برادران نیکو، آرش موسوی	اخلاق در شبکه‌های اجتماعی دییجتال: دفاع از اخلاق فضیلت

۵۰

گزارش اثر

شبکه‌های اجتماعی جدید، دنیای نو و متفاوتی از ارتباطات و تعاملات بشری را برای ما خلق کرده‌اند. فیسبوک، توئیتر، لینکداین، وایبر، تلگرام، واتساپ و دیگر اعضای پرشمار این خانواده در حال رشد، با سرعت زیاد در حال تبدیل شدن به یکی از زیرساخت‌های فناورانه اصلی و گاه اجتناب‌ناپذیر در زندگی و فعالیت اجتماعی ما هستند. در کنار بهره بردن از کاربردهای فراوان و تسهیلاتی که این فناوری برای ما فراهم آورده، در حکم محققان فلسفه اخلاق لازم است هرکس در جریان نوظهور نقادی و ارزیابی فلسفی این شبکه‌ها، سهم خود را ایفا کند. در این راستا، با سه چارچوب نظری رایج در فلسفه اخلاق روبه‌رو هستیم: اخلاق پیامدگرا، اخلاق وظیفه‌گرا و اخلاق فضیلت‌گرا. اگرچه هرکدام از این سه دیدگاه، جایگاه خاص خود را در مباحث فلسفه اخلاق دارد، تاکنون مهم‌ترین تحلیل‌ها را در خصوص ارزیابی شبکه‌های اجتماعی، فضیلت‌گرایانی مانند شنون والر و چارلز اس ارائه کرده‌اند. در این مقاله از چارچوب نظری اخلاق فضیلت دفاع شده است. سپس دیدگاه والر و نقاط قوت و ضعف آن واکاوی گردیده و در انتها برای تحقیق بومی در خصوص نسبت شبکه‌های اجتماعی با شیوه زندگی ایرانی-اسلامی، چارچوب اولیه‌ای پیشنهاد شده است.

تعداد صفحات	سال و محل انتشار	نویسنده	عنوان	
۸	ششمین کنفرانس بین‌المللی اقتصاد/ ۱۳۹۴	ایمان محمدی، مرتضی ذره‌پرور، عظیمه جعفری صدر	انطباق پیام‌های مبادله‌شده در شبکه‌های اجتماعی مجازی با ارزش‌های دینی	۵۱

گزارش اثر

امروزه استفاده از شبکه‌های اجتماعی به ویژه وایبر، واتساپ و تلگرام در ایران رو به افزایش است. این شبکه‌ها درکنار تمامی منافع و محاسن، متأسفانه مضرات و معایب بسیاری برای کاربران خود دارد. هدف این پژوهش، تحلیل جامعه‌شناختی ارتباط در شبکه‌های اجتماعی موبایل با توجه به معیارها و ارزش‌های دینی است که در بین دو بیست نفر از دانشجویان دانشگاه آزاد کرمان در سال تحصیلی ۹۳-۹۴ انجام گرفته است. پس از تحلیل محتوای پیام‌های ردوبدل شده میان کاربران شبکه‌های مجازی، دریافت شد که با اینکه اغلب افراد نمونه آماری به گفته خود پایبند ارزش‌های دینی‌اند، حدود ۲۵ درصد از ایشان پیام‌هایی مبادله می‌کنند که با ارزش‌های دینی تناسبی نداشته، ممکن است گسترش پیام‌های نامناسب در فضای این شبکه‌ها، امنیت اخلاقی و روانی افراد، خانواده‌ها و درنهایت جامعه را به خطر اندازد.

تعداد صفحات	سال و محل انتشار	نویسنده	عنوان	۵۲
۱۸	نشریه رسانه، ۱۳۹۵	مریم کیان، زهره قلی‌پور	آثار تربیتی شبکه‌های اجتماعی تلفن همراه بر هویت ملی و دینی دانشجویان	

گزارش اثر

بررسی عوامل اثرگذار بر هویت جوانان در هر جامعه، از موارد مهمی است که همواره مدنظر کارشناسان تربیتی بوده است. هدف پژوهش حاضر، شناسایی آثار تربیتی استفاده از شبکه‌های اجتماعی تلفن همراه (واتساپ، وایبر و لاین) بر هویت ملی و دینی دانشجویان است. این پژوهش از طریق نمونه‌گیری تصادفی صورت گرفته و از میان دانشجویان کارشناسی دانشگاه آزاد اسلامی طبس، افرادی انتخاب شده و با ارائه پرسش‌نامه مورد سنجش قرار گرفته‌اند. نتایج پژوهش نشان داد که میان استفاده از شبکه‌های اجتماعی تلفن همراه و هویت ملی و دینی، رابطه معنادار و منفی وجود دارد. به‌طور دقیق‌تر، در دانشجویانی که از این شبکه‌ها بیشتر استفاده می‌کنند، هویت دینی و ملی ضعیف‌تری شکل گرفته است. البته، میان متغیرهای رشته تحصیلی و دوره تحصیلی با هویت ملی و هویت دینی تفاوتی مشاهده نشد. همچنین، در مبحث هویت دینی، بین دختران و پسران تفاوت معناداری به‌دست آمد. پژوهش حاضر نشان داد بیشترین آثار استفاده دانشجویان از شبکه‌های اجتماعی تلفن همراه، به ترتیب الگوبرداری برای پوشش و رفتار، متحول شدن باورها و اعتقادات، کاهلی در امور دینی و پنهان کردن این شبکه‌ها از خانواده بوده است. درانتها پیشنهادهایی از جمله «تقویت فرهنگ استفاده از شبکه‌های اجتماعی تلفن همراه از طریق برنامه‌ریزی‌های ملی»، «اطلاع‌رسانی استفاده درست از این شبکه‌ها و آثار استفاده نادرست» و «طراحی خدمات متنوع و رقابت با شبکه‌ها اجتماعی بیگانه» ارائه گردید.

تعداد صفحات	سال و محل انتشار	نویسنده	عنوان	
نامعلوم	مبلغان/ ۱۳۹۶	محمد کهوند	آسیب شناسی تبلیغ دین در شبکه های اجتماعی	۵۳

گزارش اثر

با توجه به فراگیر شدن کاربران فضای مجازی در کشور، لزوم آشنایی با فضای مجازی، تبیین شاخصه ها و مؤلفه های درونی و بیرونی آن و نیز تحلیل اصل رسانه و مخاطبانش، برای مبلغان دین ضروری است.

همان گونه که از عنوان پیداست، این نوشته در پی آسیب شناسی تبلیغ دین در شبکه های اجتماعی است و آن را در چهار بخش کلی و چند ریزعنوان تدوین کرده است که در بخش نخست، کلیاتی درباره نیازهای تبلیغ و حضور در فضای مجازی ارائه شده، در بخش دوم، موانع و آسیب های تبلیغ در فضای مجازی بررسی گردیده، در بخش سوم، به ریشه یابی بی فرهنگی در فضای مجازی و نیز مخالفت علما با برخی مظاهر فناوری پرداخته شده، و در بخش پایانی، راهکارهایی برای حل معضلات فضای مجازی ارائه گردیده است.

پایان‌نامه‌ها

عنوان	نویسنده	سال و محل انتشار	مقطع
الزامات و سازوکارهای تبلیغ دینی روحانیون در شبکه‌های اجتماعی (مورد مطالعه: طرح جنات)	محسن آخوندیان	دانشگاه باقرالعلوم (ع) / ۱۳۹۷	کارشناسی ارشد

گزارش اثر

این پژوهش با در نظر قرار دادن شبکه‌های اجتماعی مجازی به عنوان بستر تعاملات تبلیغی، در پی تبیین مهم‌ترین الزامات و سازوکارهای تبلیغات دینی روحانیان است. پرسش اصلی آن است که براساس روی آورد قرآنی دعوت، الزامات و سازوکارهای تبلیغ دینی روحانیان در شبکه‌های اجتماعی چیست؟ ایده حاکم بر این پژوهش، در دوگانه مفهوم «دعوت» در مقابل «امر و نهی» در گفتمان تبلیغ دینی شکل گرفته و مدعی است که دعوت به بهترین وجه، تعاملات تبلیغی مبلغان دینی را در فضای مجازی تبیین می‌کند. اثبات این مدعا در سه گام صورت گرفت: ۱. تحلیل نظری فضای مجازی و شبکه‌های اجتماعی؛ ۲. تحلیل میدانی از طریق مصاحبه با نه تن از نخبگان تبلیغی در فضای مجازی به صورت نیمه ساخت یافته و تحلیل مضمون آن‌ها؛ ۳. تحلیل قرآنی آیات دعوت، مبتنی بر سه گام پیش گفته. این پژوهش با استفاده از روش تلفیقی (مصاحبه، تحلیل مضمون و مطالعات کتابخانه‌ای) جریان یافت و نتایج ذیل حاصل شد.

با مذاقه در مبانی معرفت‌شناختی فضای مجازی و شبکه‌های اجتماعی و نیز نظریات ارتباطی این حوزه، چنین به دست آمد که این فضا به دلیل تارکونگی و مرکززدوگی، فاقد استحکام لازم برای جریان تبلیغ «آمرانه» در مقابل تبلیغ «داعیانه» است. از طریق تحلیل مضمون مصاحبه‌های صورت‌گرفته با نخبگان تبلیغ مجازی، مفهوم «تبلیغ تعاملی» به عنوان دال مرکزی مضامین مطرح شده، استخراج و سایر مضامین، شامل «فضاسازی»، «آموزش مبلغان»، «ایجاد اعتبار»، «تعامل و هم‌زیستی» و «گزینش محتوا و روش» حول آن ساخته و برساخته شد. تدقیق در این شبکه مضامین و تحلیل آن در دوگانه «دعوت» و «امر» نشان‌دهنده قرابت آن با مفاهیم دعوتی و تغایر آن با روح حاکم در تبلیغ آمرانه بود.

در گام پایانی با تحلیل آیات دعوت و استنطاق از آن در مدار شاخصه‌های مدل تبلیغی جاوت و ادانل، و با مطمح نظر قرار دادن نتایج گام اول و دوم، نشان داده شد که تنها آورده‌های قرآنی دعوت در دوگانه امر و دعوت، ظرفیت لازم را برای ایجاد یک شاکله اجرایی در نهاد تبلیغی در فضای مجازی داراست. بر همین اساس، مدل نوینی از دعوت ارائه و تحلیل شد. سپس این مدل به عنوان مبنای اجرایی تبلیغات دینی در سه بعد «داعی»، «مجیب» و «محتوا و شیوه» تبلیغ، مد نظر قرار گرفت و در نهایت «گریز از جماعت‌گرایی مجازی»، «رعایت چارچوب‌های اعتبار منبع در دو سطح داعی و محتوای دعوتی»، «استفاده مناسب، هوشمندانه و مؤثر از تیترو تگ» و «سوق کنش‌های تبلیغی دعوت به سمت محتوای تصویری» به عنوان بایسته‌ها و الزامات تبلیغات دعوتی ارائه گردید.

عنوان	نویسنده	سال و محل انتشار	مقطع
الگوهای راهبردی تبلیغ و ترویج معارف قرآنی در شبکه‌های اجتماعی	علیرضا میرموسوی	دانشگاه مازندران / ۱۳۹۸	کارشناسی ارشد

گزارش اثر

تبلیغ و بیان احکام و معارف دینی برای مردم و آشنا ساختن آنان با پیام آسمانی و رفع شبهات مطرح در این حوزه، از وظایف هر مسلمان، به‌ویژه مبلغان دینی است. این تبلیغ در هر حیطة و با هر ابزار، باید از سازوکاری مشخص و راهبردی دقیق و صحیح برخوردار باشد. شبکه‌های اجتماعی مجازی پدیده‌ای نوظهور در عصر حاضر و از دستاوردهای فناوری نوین است که می‌توان از آن چونان ابزاری فرهنگی بهره برد. سرعت در انتقال اطلاعات و نیز قابلیت دسترسی آسان و همگانی، از ویژگی‌های مهم شبکه‌های مجازی است که این مؤلفه‌ها در جهت تبلیغ دین بسیار مؤثر و کارآمد است. ازسوی دیگر، هر دستاورد فناوری اگر به‌خوبی بررسی نشود و آفت‌ها و آسیب‌های آن شناسایی نگردد، می‌تواند به صاحب خود آسیب برساند. بنابراین، بررسی فرصت‌ها و تهدیدهای شبکه‌های مجازی ضروری می‌نماید.

پایان‌نامه حاضر به روش توصیفی-تحلیلی به بررسی «الگوهای راهبردی تبلیغ و ترویج معارف قرآنی در شبکه‌های اجتماعی» پرداخته و این مفهوم را در منابع دینی بررسی کرده است. این پژوهش با استمداد از اصول مطرح در تبلیغ دین در آیات و روایات، بایدها و نبایدهای حوزه شبکه‌های مجازی را تبیین نموده، ضمن مطرح ساختن چالش‌های پیش رو، راه حلی برای آن ارائه می‌دهد.

شبکه‌های اجتماعی مجازی با خاستگاه غرب، بسیار پرطرفدار بوده، با قابلیت محدود کنترل، می‌تواند سبب تضاد فرهنگ‌ها و به مخاطره افتادن حریم خصوصی کاربران، و نیز محیط آلوده‌ای برای چشم و ذهن و جرایم اخلاق عمومی باشد و گروه‌های سنی مختلف را با خطر مواجه کند. مبلغان در شبکه‌های مجازی می‌توانند افزون‌بر بهره‌گیری از راهبردهای ارائه‌شده در این پایان‌نامه، برای ارائه مفاهیم و معارف دینی، پاسخ‌گوی سؤالات مخاطبان بوده، افراد را با روش تبلیغی مؤثر، با مخاطرات این فضای پیچیده در انحرافات و ضد اخلاقیات آشنا سازند و این جنگ نرم دشمن را در جهت جهاد فرهنگی و در دفاع از آرمان‌های دینی به نفع خود با پیروزی به پایان برسانند.

عنوان	نویسنده	سال و محل انتشار	مقطع
آسیب‌شناسی اعتیاد مدرن به شبکه‌های مجازی از منظر آموزه‌های دینی و راه‌های برون‌رفت آن	سید جلال علی‌تبار	دانشکده علوم قرآنی / آمل / ۱۳۹۸	کارشناسی ارشد

گزارش اثر

هر عادت‌تی که به اجبار تبدیل شود، نوعی اعتیاد است و اعتیاد به اینترنت و شبکه‌های اجتماعی نیز نوعی اعتیاد رفتاری است. به گفته کارشناسان، استفاده بیش از حد و بیمارگونه از اینترنت را که سبب دور شدن فرد از دوستان و خانواده‌اش شود و اختلالات رفتاری یا شخصیتی در وی ایجاد کند، «اعتیاد به اینترنت و شبکه اجتماعی» می‌نامند. این اعتیاد که سرآمد همه اعتیادهای رفتاری است، رشد روزافزونی پیدا کرده و عوارض ناگواری به همراه دارد. با توجه به آسیب‌های جبران‌ناپذیر این اعتیاد مدرن بر زندگی فردی و اجتماعی، در این پژوهش به این سؤال اساسی پاسخ داده شده است: آسیب‌های فردی و اجتماعی اعتیاد به فضا و شبکه‌های مجازی چیست و چه راهکارهایی می‌توان در برابر آن‌ها پیشنهاد کرد؟ از نظر هدف، این تحقیق کاربردی است؛ زیرا به منظور حل سریع مسائل، مشکلات و اتخاذ تدابیر لازم انجام شده است تا بتوان موانع و مشکلات موجود را با برنامه‌ریزی دقیق و اصولی از میان برداشت یا از شدت آن‌ها جلوگیری نمود. از سوی دیگر، این تحقیق از نظر شیوه گردآوری اطلاعات، توصیفی از نوع پیمایشی است؛ زیرا پژوهشگر می‌کوشد آنچه را اتفاق افتاده، بدون دستکاری، توصیف و بررسی کند. برای بررسی و مطالعه مبانی نظری موضوع پژوهش و دستیابی به اطلاعات اولیه، با استفاده از کتب، مقالات، پایان‌نامه‌ها و نشریات داخلی و خارجی و نیز استفاده از شبکه جهانی اینترنت به منظور دستیابی به مقالات مرتبط با موضوع پژوهش استفاده شد.

اعتیاد به شبکه‌ها و فضاهای مجازی می‌تواند هم به بعد فردی و هم به بعد اجتماعی شخص آسیب وارد کند. در بعد فردی، اعتیاد مدرن می‌تواند باعث انحراف جنسی، انزوای طلبی و افسردگی، بحران هویت، ایجاد آرزوهای بلند و سطحی‌نگری گردد. در بعد اجتماعی، اعتیاد مدرن می‌تواند باعث رواج مظاهر فساد بین عموم، اشاعه فحشا، گسترش افکار باطل و شکاف نسل‌ها شود. در مقابله با این هجمه نابرابر، راهکارهایی برای استفاده بهینه از این فضا، برای اقشار مختلف جامعه ارائه شده است که عبارت‌اند از: همه و به‌ویژه نوجوانان و جوانان را باید از قانون و حقوق و مسئولیت‌های استفاده از فضای مجازی آگاه ساخت. موارد پیشگیری از اعتیاد به فضای مجازی در برنامه درسی مدارس و دانشگاه‌ها گنجانده شود.

عنوان	نویسنده	سال و محل انتشار	مقطع
آسیب‌شناسی دینی‌نوشبکه‌های اجتماعی بر زنان مسلمان در حوزه خانواده و جامعه	ملیحه امیری	دانشکده علوم قرآنی / آمل / ۱۳۹۵	کارشناسی ارشد

۴

گزارش اثر

فضای مجازی و در رأس آن شبکه‌های اجتماعی موبایلی، نسلی جدید از نرم‌افزارهای ارتباطی هستند که امروزه در بین افراد جامعه، به ویژه زنان از جایگاه ویژه‌ای برخوردارند؛ تاجایی که این جایگاه ویژه در خانواده و جامعه آسیب‌هایی را برای این قشر که وظایف مهمی در عرصه‌های مختلف اجتماعی، فرهنگی و تربیتی دارند، پدید آورده است. این آسیب‌ها مانند ویروسی هستند که اگر به موقع شناسایی، پیشگیری و درمان نشوند، خسارت‌های جبران‌ناپذیری به بار خواهند آورد. در این پژوهش ضمن برشمردن مهم‌ترین آسیب‌های نشبکه‌های اجتماعی در حوزه بانوان، براساس آموزه‌های دینی، به نقد و بررسی این آسیب‌ها از نظرگاه اسلام پرداخته‌ایم و سپس، راهکارهایی برای کاستن آفت‌های ناشی از آن، که زنان را در دو عرصه خانوادگی و اجتماعی تهدید می‌کند، بیان کرده‌ایم. از جمله این آسیب‌ها در حوزه خانواده می‌توان به سستی بنیان خانواده‌ها، کم‌ارزش شدن نقش و جایگاه ارزشی خانواده، و اتلاف وقت‌های بی‌مورد در این فضاها در نتیجه اعتیاد مجازی اشاره کرد. همچنین، در جامعه می‌توان آسیب‌هایی چون افزایش فساد و بی‌بندوباری، افزایش فحشا، و پیروی بی‌رویه از مد و تبلیغات را دید. راهکارهای پیشنهادی برای کاستن این آسیب‌ها در حوزه خانواده، پررنگ کردن نقش و اهمیت خانواده و برقراری امنیت در آن است و در سطح جامعه، راهکار ارائه شده، بالا بردن سواد رسانه‌ای جامعه در خصوص ابزارهای جدید ارتباطی است.

عنوان	نویسنده	سال و محل انتشار	مقطع
بررسی ظرفیت‌ها و چالش‌های شبکه‌های اجتماعی مجازی در زمینه تبلیغ دین و ارائه الگوی مناسب	محمدعلی قیصریان	دانشگاه باقرالعلوم (ع) / ۱۳۹۲	کارشناسی ارشد

گزارش اثر

امروزه عده بسیاری، اثربخش‌ترین و اصلی‌ترین شیوه تبلیغ دین را، تبلیغ سنتی می‌دانند، اما از دید برخی دیگر، با حفظ اهمیت جایگاه تبلیغ سنتی، باید در کنار آن، از ابزارهای ارتباطی مدرن، به ویژه اینترنت و شبکه‌های اجتماعی مجازی بهره گرفت. موضوع شبکه‌های اجتماعی مجازی و عملکرد و آثار آن، موضوعی بسیار مهم است که باید موضع خود را در قبال آن روشن و سازوکار تعامل با آن را تبیین کنیم. تحقیق پیش رو درصدد شناسایی ظرفیت‌ها و چالش‌های شبکه‌های اجتماعی مجازی در زمینه تبلیغ دین است.

نگارنده در این پژوهش با بیان چیستی شبکه‌های اجتماعی مجازی، مهم‌ترین فرصت‌ها، چالش‌ها و بایسته‌های تبلیغی این شبکه‌ها را به شرح ذیل شناسایی کرده است: الف) مهم‌ترین فرصت‌ها: انتشار سریع و آزادانه اخبار و اطلاعات؛ امکان عبور از مرزهای جغرافیایی و آشنایی با افراد، جوامع و فرهنگ‌های مختلف؛ تقویت و شکل‌گیری خرد جمعی؛ امکان بیان آزادانه ایده‌ها و آشنایی با ایده‌ها؛ تبلیغ و توسعه ارزش‌های انسانی و اخلاقی در عرصه جهانی؛ توسعه مشارکت‌های مفید اجتماعی؛ افزایش سرعت در فرایند آموزش و ایجاد ارتباط شبانه‌روزی میان استاد و شاگرد؛ افزایش اعتماد، صمیمیت و صداقت در فضای سایبر.

ب) مهم‌ترین چالش‌ها: شکل‌گیری و ترویج سریع شبهات و اخبار کذب؛ تبلیغات ضد‌دینی و القای شبهات؛ نقض حریم خصوصی افراد؛ انزوا و دور ماندن از محیط‌های واقعی اجتماع؛ تأثیرات منفی رفتاری؛ فقدان سواد رسانه‌ای لازم.

ج) مهم‌ترین بایسته‌های تبلیغ دین در شبکه‌های اجتماعی مجازی: لزوم تشکیل شورای سیاست‌گذاری تبلیغ مجازی؛ ارتقای تبلیغ دین از طریق تأکید بر جنبه‌های روان‌شناختی، آسیب‌شناسی و شناخت مخاطب.

نگارنده در بخش آخر به برخی از ویژگی‌های مبلغ در فضای مجازی اشاره کرده و در پایان، پیشنهادهایی ارائه داده که به برخی از آن‌ها اشاره می‌کنیم:

- اعمال سیاست‌های تعاملی، پویا، ایجابی و سنجیده متناسب با پیش‌بینی آینده فرایندهای جهانی و منطبق با شناخت وضعیت طبقات و اقشار اجتماعی در داخل کشور، به جای سیاست‌های تدافعی، سلبی، سلیقه‌ای، سطحی، ظاهرگرا، بی‌ثبات و شتاب‌زده در خصوص شبکه‌های اجتماعی بسیار ضروری است تا بتوان با تبیین فرصت‌ها و تهدیدها، نحوه استفاده از شبکه‌های اجتماعی و به‌ویژه فیسبوک را بررسی نمود.
- یکی از بهترین ابزارهای مهم برای جذب نسل جوان، ایجاد یک شبکه اجتماعی مجازی است. برای طراحی و ایجاد این شبکه اجتماعی موفق، باید ابتدا توجه و سرمایه‌گذاری خود را به عنصر سهولت و سادگی استفاده، و بعد از آن احساس لذت بردن، و درنهایت انتقال احساس سودمندی از شبکه‌های اجتماعی معطوف ساخت. عدم افراط و تفریط در سیاست‌های فرهنگی و برنامه‌ریزی‌های آموزشی با عنایت به مطالعه موردی فیسبوک و توئیتر به‌عنوان یک شبکه اجتماعی فعال و موفق.
- تدوین سیاست‌های مؤثر برای شبکه‌های اجتماعی داخلی و بهره‌مندی از شبکه‌های اجتماعی خارجی.

عنوان	نویسنده	سال و محل انتشار	مقطع
رابطه استفاده از شبکه اجتماعی تلگرام و هویت دینی جوانان	فاطمه عباس زاده مقدمی	دانشگاه الزهراء <small>ع.ا.س</small> / ۱۳۹۵	کارشناسی ارشد

گزارش اثر

«هویت» یکی از جنبه‌های مهمی است که از فناوری‌های اطلاعاتی-ارتباطاتی اثر می‌پذیرد و یکی از مهم‌ترین جنبه‌های هویت، «هویت دینی» است. با توجه به اینکه جامعه ایران، جامعه‌ای مذهب‌گراست و نقش دین در عرصه‌های مختلف زندگی پررنگ است، هویت دینی افراد در جامعه ایران، از مهم‌ترین جنبه‌های هویت به شمار می‌آید. نویسنده هویت دینی را با دو بُعد نظری و عملی در نظر گرفته که هر کدام مؤلفه‌هایی دارند. همچنین برای تعیین ابعاد متغیر مستقل، از نظریه کاشت گربنر و نظریه ساخت‌یابی گیدنز بهره برده است. جامعه آماری تحقیق حاضر، جوانان ۱۸ تا ۲۹ سال سه منطقه شهر تهران بوده‌اند و ۱۹۵ نفر با روش تحقیق پیمایش مورد بررسی قرار گرفته‌اند. یافته‌های پژوهش حاضر حاکی از آن است که میان متغیرهای دیدگاه فرد درباره مباحث دینی در فضای مجازی، و پیگیری و مشارکت در امور دینی در تلگرام با هویت دینی رابطه معناداری وجود دارد. با افزایش دیدگاه مثبت و پیگیری مباحث دینی در فضای مجازی، هویت دینی افزایش می‌یابد.

عنوان	نویسنده	سال و محل انتشار	مقطع
رابطه هویت ملی-دینی و استفاده از شبکه‌های اجتماعی در دانشجویان	زکيه اسماعیلی	دانشکده تربیت معلم/۱۳۹۳	کارشناسی ارشد

گزارش اثر

امروزه استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی، روزبه‌روز عمومیت و محبوبیت بیشتری می‌یابد. یکی از پرکاربرترین شبکه‌های اجتماعی، فیسبوک است که به‌عنوان یک برنامه سودمند اجتماعی معرفی شده و تعداد زیادی کاربر را در مدت زمانی کوتاه به سوی خود جذب کرده است. فیسبوک تنها یکی از مصادیق توسعه فناوری‌های اطلاعاتی-ارتباطی در دوران جهانی شدن است که به کاربران خود اجازه می‌دهد هویت خود را ارائه یا نمایش دهند. از این رو، پژوهش حاضر به رابطه هویت ملی-دینی و استفاده از شبکه‌های اجتماعی در دانشجویان دانشگاه تهران پرداخته است. جامعه آماری پژوهش حاضر، شامل دانشجویان دانشگاه تهران در سال تحصیلی ۹۳-۹۲ است. نتایج به دست آمده نشان داد هویت ملی-مذهبی در استفاده یا عدم استفاده کاربران از شبکه‌های اجتماعی مانند فیسبوک، در میان دانشجویان دانشگاه تهران نقش پیش‌بینی‌کنندگی دارد. هویت فرد در تعیین نحوه انتخاب‌های وی بسیار مؤثر است. در جوامعی که هویت‌های فردی تثبیت شده باشد، ورود به عرصه دنیای مجازی و آشنایی با هویت مجازی، تحول جدی در هویت فردی پدید نمی‌آورد، بلکه حتی دنیای مجازی می‌تواند به ابزاری برای استحکام بخشیدن به هویت فردی یا جمعی تبدیل شود.

با وجود این، به پژوهشگران دیگر پیشنهاد شده است از روش‌های مختلفی برای بررسی آثار شبکه‌های اجتماعی بر هویت ملی-مذهبی بهره‌برند و تلاش خود را در جهت بررسی هرچه جامع‌تر این پدیده دنبال کنند.

عنوان	نویسنده	سال و محل انتشار	مقطع
ظرفیت‌شناسی تبلیغ دینی در شبکه‌های اجتماعی از منظر ارتباطات اسلامی (مطالعه موردی: تلگرام)	علی سلیمانی	دانشگاه امام صادق <small>علیه السلام</small> / ۱۳۹۷	کارشناسی ارشد

گزارش اثر

در جامعه امروز حضور در شبکه‌های اجتماعی و پیام‌رسان‌ها با استقبال فراوانی مواجه شده است و می‌تواند یکی از بسترهای مناسب در تبلیغ دینی قرار گیرد. این پژوهش با تبیین مسائل حوزه رسانه و دین با نگاه به نظریات جامعه شبکه‌ای و همگرا، شناسایی ویژگی‌ها، چالش‌ها و آسیب‌های شبکه‌های اجتماعی در انتقال پیام دینی، می‌تواند در جست‌وجوی راهکارهای کاهش آسیب در این فضا و رسیدن به راه‌حل‌های مناسب به مایاری برساند.

نویسنده برای رسیدن به پاسخ سؤال اصلی پژوهش مبنی بر کشف دیدگاه نخبگان و مشارکت‌کنندگان در شبکه‌های اجتماعی درباره انتقال پیام دینی و چالش‌های تبلیغ دینی از منظر ارتباطات اسلامی، به انجام مصاحبه نیمه‌ساختارمند با نخبگان و مشارکت‌کنندگان در شبکه اجتماعی تلگرام به عنوان روش گردآوری داده‌ها پرداخته است. با تحلیل مضمون داده‌های گردآوری شده، به این نتیجه رسیده است که مرجعیت‌زدایی، زمینی شدن پیام متعالی و بی‌زمانی و بی‌مکانی شبکه‌های اجتماعی، در کیفیت انتقال پیام دینی اثرگذار بوده است، اما این بدان معنا نیست که تبلیغ دین در فضای جدید به بن‌بست رسیده است. البته از سوی دیگر این فضای جدید مزایایی را نیز دنبال داشته است که می‌توان به امکان شناخت مخاطب، بسترسازی امکانات جدید دینی، سرعت و وسعت انتقال پیام، و توانایی بهره‌گیری از پیشینه تعاملی دین اشاره کرد.

براساس محدودیت‌ها و آسیب‌های استخراج‌شده شبکه‌های اجتماعی در طی مراحل پژوهش، معنابخشی به اینترنت به عنوان رسانه سطحی، توجه به اعتبار منبع، تکثر مجاری ارتباطی، همگرایی کارکردی، توجه به نیاز مخاطب، تنوع بخشی، یادگیری مکانیزم‌های حاکم بر شبکه اجتماعی، ایجاد زیرساخت بومی و تمرکز بر کنشگری و توزیع به عنوان مهم‌ترین راهکارها نتیجه‌گیری شده است. همچنین تولید محتوا در مراکز دینی و سپردن توزیع به مراکز تبلیغی، رسانه‌ای و هنری در کنار آموزش دینی کنشگران فعال شبکه‌های اجتماعی به عنوان دو راهبرد تبلیغ دین در شبکه‌های اجتماعی پیشنهاد شده است.

عنوان	نویسنده	سال و محل انتشار	مقطع
عوامل ایجاد روابط صمیمانه در شبکه‌های اجتماعی مجازی و حدود فقهی آن	محمدجواد نوروزی اقبالی	دانشگاه امام صادق <small>علیه السلام</small> / ۱۳۹۱	کارشناسی ارشد

گزارش اثر

پس از رشد ابزارهای ارتباطی، پدیده‌ای دیگر در محیط مجازی به نام «شبکه‌های اجتماعی» پا به عرصه وجود نهاد. درحقیقت، سایت‌های شبکه‌های مذکور توانستند با تجمیع ابزارهای ارتباط رایانه واسط در خود، یک جامعه شبکه‌ای که شاید تا آن زمان کمتر کسی تصور آن را می‌کرد، به وجود آوردند و افراد بسیاری را در سراسر زمین به یکدیگر متصل کنند. به نظر می‌رسد شکل‌گیری ارتباط قوی و صمیمانه در چنین محیطی، امری دور از انتظار نیست. چنین پدیده‌ای در جامعه ایران با بستر فرهنگی و مذهبی خاص خود، می‌تواند زمینه‌ساز مسائلی باشد که تاکنون وجود نداشته است. یکی از این مسائل، برچیده شدن محدودیت‌هایی است که در ارتباط زن و مرد نامحرم رخ می‌دهد و به ویژه از نظر مذهبی مورد توجه است. در فقه دین مبین اسلام، برای هر پدیده نوظهور، پاسخی متناسب وجود دارد و تنها باید آن پاسخ را کشف کرد.

نگارنده درصدد است از یک سو عواملی را که در شبکه‌های اجتماعی مجازی باعث تشکیل و تداوم ارتباط صمیمانه می‌شود، دسته‌بندی و برخی از آن‌ها را بررسی کند و از سوی دیگر، چارچوب روابط زن و مرد را در محیط این نوع سایت‌ها تبیین نماید. براساس این پژوهش، این عوامل را می‌توان در شش دسته جای داد. به علاوه، پیمایش صورت‌گرفته از سوی نویسنده نشان داده است که متغیرهای جنسیت فرد، جنسیت طرف مقابل، تحصیلات فرد و شدت حضور فرد در شبکه‌های اجتماعی، با ایجاد رابطه

صمیمانه رابطه دارد. علاوه بر این، بیشتر افرادی که در نت صمیمی می‌شوند، با این قصد عضو شبکه‌های اجتماعی نشده‌اند. همچنین، انگیزه‌های ارتباطی میان فردی در اشخاص تقریباً با سایر انگیزه‌های ایشان برای عضویت در این سایت‌ها برابر است. بررسی‌ها حاکی است که ارتباطی میان سن کاربران و ایجاد رابطه صمیمانه میان آن‌ها وجود ندارد. نگارنده در قسمت دیگر پژوهش، عناوین فقهی رادسته‌بندی و نظر مراجع را در زمینه هر یک از عناوین استخراج کرده است. در بیشتر عناوین ارتباط میان زن و مرد نامحرم بدون تلذذ و ریبه بلاشکال عنوان شده است. او در پایان پیشنهادهایی برای پژوهش‌های آینده ارائه داده که به برخی از آن‌ها اشاره می‌کنیم:

- پژوهش حاضر، تنها یک دسته‌بندی از عوامل ایجاد روابط صمیمانه ارائه کرد و به اثبات تعداد معدودی از این عوامل پرداخت، اما این عوامل فراتر از کار پژوهش است. پیشنهاد می‌شود پژوهش‌هایی با هدف تبیین شبکه عوامل ایجاد رابطه در چنین اجتماعی صورت پذیرد. فضای مبهم و پیچیدگی‌های موجود در شبکه‌های اجتماعی مجازی، باعث شده تصمیم‌گیری در این باره برای مسئولان مشکل شود. پیشنهاد می‌شود موضوع تبیین الگوی اسلامی و ایرانی شبکه اجتماعی مجازی در دستور کار تحقیقات آینده قرار گیرد. شبکه‌های اجتماعی توانسته‌اند ظرفیت‌های جدیدی در خصوص کارایی، گردش پول، تبلیغات و... ایجاد کنند. انجام پژوهش در این زمینه‌ها می‌تواند به اقتصاد کشور کمک کند.

عنوان	نویسنده	سال و محل انتشار	مقطع
نقش شبکه‌های اجتماعی موبایلی در برساخت هویت دینی کاربران	یونس فروزان	دانشگاه علامه طباطبائی / ۱۳۹۶	کارشناسی ارشد

گزارش اثر

«هویت دینی» یکی از مباحث مهم و برجسته در هر جامعه است و بیشترین اهمیت و ضرورت را به لحاظ فرهنگ و جایگاه انسانی در جامعه دارد. شبکه‌های اجتماعی موبایلی به لحاظ عمومیت یافتن در میان کاربران و با گستره وسیع جغرافیایی در درون مرزهای ملی، و تبدیل شدن به ارتباطی خصوصی و شخصی، به وسیله‌ای بی‌بدیل در عرصه ارتباطات تبدیل شده‌اند و زمینه‌های اثرگذاری خارج از کنترل دولت‌ها و نهادهای قدرت را در جوامع پدید آورده‌اند.

هدف اصلی پژوهش حاضر، تعیین نقش شبکه‌های اجتماعی موبایلی در برساخت هویت دینی کاربران است. برخی مفاهیم با عناوین «عوامل زمینه‌ساز» و «عوامل مؤثر» در بروز نتایج و پیامدها بررسی گردید؛ همچنین، بر «عوامل بازدارنده» به عنوان اهرم ممانعت‌کننده از این نتایج و پیامدها تأکید شد که چنانچه نقش این عوامل نیز کم‌رنگ گردد، مطمئناً باید شاهد دگرگونی هویت دینی کاربران باشیم.

حاصل این مطالعه، طراحی الگوی برساخت هویت دینی کاربران به واسطه شبکه‌های اجتماعی موبایلی است که انتظار می‌رود شناخت آن برای اصلاح جهت‌گیری هویت دینی کاربران مفید و مؤثر باشد. این پژوهش هم‌راستا با بسیاری از پژوهش‌های انجام‌شده، با در نظر گرفتن ابعاد هویت دینی و ضرورت درک واقعیت، به عوامل مؤثر در بهبود تعامل کاربران شبکه‌های اجتماعی موبایلی پرداخته است. هریک از وجوه تعامل کاربر با شبکه‌های اجتماعی موبایلی، پیش از هرچیز نیازمند شناخت اثرگذاری و جهت‌دهی بر هویت دینی کاربران است.

عنوان	نویسنده	سال و محل انتشار	مقطع
بررسی دینی شبکه‌های اجتماعی	زهرا فرهادی	دانشگاه علوم قرآنی میبد / ۱۳۹۷	کارشناسی ارشد

گزارش اثر

به مجموعه‌ای از افراد که گروهی با یکدیگر ارتباط داشته، مواردی مانند اطلاعات، نیازمندی‌ها، فعالیت‌ها و افکار خود را به اشتراک می‌گذارند، «شبکه‌های اجتماعی» می‌گویند. شبکه‌های اجتماعی نقش پررنگی در دنیای امروز دارند و نمی‌توان آن‌ها را نادیده گرفت. این شبکه‌ها شرایط جدیدی در زندگی انسان به وجود آورده‌اند؛ به‌گونه‌ای که بر جنبه‌های مختلف زندگی فردی و اجتماعی افراد اثر می‌گذارند و از آن‌جا که دین در همه ابعاد زندگی افراد جاری می‌شود، لازم است قواعد رفتاری و اخلاقی فعالیت در شبکه‌های اجتماعی از منظری دینی بازتولید گردد.

این رساله پس از معرفی و بیان تاریخچه شبکه‌های اجتماعی و بررسی مزایای آن، درصدد تبیین نظرگاه دین در خصوص آسیب‌های این شبکه‌ها، ازجمله آسیب‌های فرهنگی، اعتقادی، روانی و رفتاری است. این تحقیق به دنبال الگویی هنجارین، مطابق با آیات قرآن و سنت معصومان و آموزه‌های دینی است تا با رویکردی اسلامی به مبانی اخلاق در فضای مجازی بپردازد.

مزیت اصلی شبکه‌های اجتماعی، یکپارچه‌سازی امکانات پایگاه‌های مختلف است؛ امکاناتی چون ایجاد صفحات و پروفایل‌های شخصی، ساخت وبلاگ‌ها، جست‌وجوی اینترنتی، و اطلاع از اخبار و رویدادها که اکنون از طریق عضویتی ساده امکان‌پذیر است. اما درباب آسیب‌های شبکه‌های اجتماعی اینترنتی که به خاطر عدم آگاهی اکثر مردم در چگونگی استفاده صحیح از این نرم‌افزارها و نداشتن ظرفیت کافی و خودداری

لازم در استفاده از آن‌ها، آثار سوء و نافرجامشان به مراتب از آثار و بازتاب‌های مفید آن‌ها بیشتر است، سه‌گونه آسیب فرهنگی-اعتقادی، روانی و رفتاری مورد بررسی است که در ادامه به مواردی از هرگونه آسیب اشاره شده است:

ازجمله آسیب‌های فرهنگی استفاده از شبکه‌های اجتماعی، کم‌رنگ شدن ارزش‌های مترقی و رواج سطحی‌نگری فکری است. درخصوص آسیب‌های اعتقادی می‌توان به هتک حرمت مقدسات دین و ازهم‌پاشیدگی خانواده‌ها اشاره کرد. از آسیب‌های روانی و اجتماعی نیز می‌توان اعتیاد به اینترنت و انحرافات اخلاقی و جنسی را نام برد.

کتاب

عنوان	نویسنده	سال و محل انتشار	تعداد صفحات
احکام شبکه‌های اجتماعی	محمود صادقی	نشر معروف / ۱۳۹۵	۲۴۰

گزارش اثر

مؤلف این کتاب را در ۸ بخش به رشته تحریر درآورده است که عناوین این کتاب بدین شرح است: کلیات، تولید شبکه‌های اجتماعی داخلی، فواید شبکه‌های اجتماعی، آسیب‌ها و پیامدهای شبکه‌های اجتماعی، جرائم شبکه‌های اجتماعی، آداب استفاده از شبکه‌های اجتماعی، وظایف مدیران شبکه‌های اجتماعی و احکام و نکات متفرقه. نگارنده در بخش سوم فواید شبکه‌های اجتماعی را برمی‌شمارد و یکی از این موارد را آموزش مفاهیم عالی می‌داند و می‌نویسد: اگر کاربران با آگاهی لازم سراغ شبکه‌های اجتماعی بروند، می‌توانند از این ابزار برای نشر و ترویج معارف الهی استفاده کنند و انسان‌های مستضعف و تشنه معارف را دست‌گیری کرده و آن‌ها را از ظلمت و جهل به حقیقت نورانی اسلام رهنمون باشند. براین اساس، اگر از این ابزار به خوبی استفاده شود، نه تنها ضرر ندارد؛ بلکه موجب رشد و ترقی خود و دیگران می‌شود.

حجت‌الاسلام صادقی در صفحه ۱۱۸ کتاب، فیلترینگ را مطرح می‌کند و در بخشی از این فصل به این مسئله می‌پردازد که بحث محدود کردن کاربران اینترنت یا فیلترینگ

در اکثر کشورها در حال اجراست و کاربران ایرانی که معتقدند این سخت‌گیری در ایران بیشتر است چند نمونه از کشورهای که این قانون در آن در حال اجراست را می‌آورد و می‌نویسد: در انگلیس، فیلترینگ بیشتر بر روی مسائلی مانند پورنوگرافی کودکان، نژادپرستی و مسائل تروریستی اعمال می‌شود.

نویسنده در بخش هشتم احکام و نکات متفرقه شبکه‌های اجتماعی را می‌آورد و در بخشی از فصل دوم به این مسئله می‌پردازد که چند سالی است که کانال‌ها و سایت‌های با عنوان همسریابی در فضای مجازی و اینترنت به وجود آمده است و برخی از افراد سودجو برای تحقق اهداف شیطانی خویش، از پسران و دختران مجرد می‌خواهند اطلاعات شخصی و خصوصی خود را برای آن‌ها بفرستند تا همسری مناسب و شایسته برای آن‌ها بفرستند و در ادامه به آسیب‌های همسریابی اینترنتی می‌پردازد. و می‌نویسد: ازدواج‌هایی که از دوستی خیابانی یا آشنایی از طریق چت و اینترنت آغاز می‌شود؛ همان‌طوری که خیلی راحت شکل گرفته است، خیلی زود از هم می‌پاشد؛ زیرا خود آن‌ها که پیش از ازدواج مرتکب حرام شده‌اند، پس از ازدواج به یکدیگر مشکوک می‌شوند که شاید همسرشان با اشخاصی دیگر رابطه نامشروع داشته باشد؛ لذا چیزی که اساس و پایه‌اش بر حرام استوار باشد، مداومت و برکت ندارد و در حقیقت امکان فریب افراد در فضای مجازی و اتاق‌های گفتگو، بیش از زمانی است که افراد رو در روی هم قرار گرفته و در مورد اطلاعات شخصی خود سخن می‌گویند. محیط‌های مجازی و اینترنتی، به گونه‌ای است که به راحتی می‌توان از احساسات دورغین سخن گفت؛ اما امکان تحلیل رفتارهای احساسی وجود ندارد و در نتیجه این نوع رفتار را می‌توان در دنیای مجازی پنهان کرد.

عنوان	نویسنده	سال و محل انتشار	تعداد صفحات
نقش شبکه‌های اجتماعی مجازی در تربیت دینی فرزندان	مرتضی نظری	نشر مشق شب/ ۱۳۹۶	۲۶۰

گزارش اثر

فضای مجازی نسل جدیدی از فضای روابط اجتماعی است که با عمر کوتاه خود، توانسته است به خوبی در زندگی مردم جا باز کند. مردمان بسیاری در سنین مختلف و از گروه‌های اجتماعی متفاوت در فضای مجازی کنار هم گرد آمده‌اند و از فاصله‌های بسیار دور در دنیای واقعی از این طریق با هم ارتباط برقرار می‌کنند. امروزه روش‌های ارتباطی با دیگران از طریق اینترنت و شبکه‌های اجتماعی افزایش یافته است. پست الکترونیک، پیام‌های کوتاه، چت‌روم‌ها، وب‌پایگاه‌ها و بازی‌ها، روش‌هایی برای گسترش و حفظ روابط اجتماعی شمرده می‌شود. روزانه نزدیک به چهارصد میلیون نفر در سراسر دنیا از اینترنت استفاده می‌کنند و یکی از کاربردهای اصلی اینترنت، برقراری ارتباط اجتماعی با دیگران است. این کتاب پنج فصل دارد. فصل نخست کلیات تعریف دین و مفهوم آن، تعریف تربیت دینی، آسیب‌شناسی و شناخت عوامل آسیب‌زا و تعریف شبکه‌های اجتماعی است. فصل دوم در خصوص تربیت دینی، رویکردها و عوامل مؤثر بر آن و رویکرد فطرت‌گرا، فرایند محوری و موضوعاتی از این دست است. فصل سوم درباره بررسی محیط، سختی‌ها و شرایط، اراده انسان، آسیب‌شناسی تربیت دینی و عوامل آسیب‌زا است. فصل‌های چهارم و پنجم به رسانه‌های اجتماعی و انواع آن، و نیز توجه به انواع رسانه‌های ارتباطی پرداخته است و فصل آخر درباره شبکه‌های اجتماعی و عوامل آسیب‌زا است.

تعداد صفحات	سال و محل انتشار	نویسنده	عنوان	
۱۱۸	نشر سخنوران / ۱۳۹۴	پروانه دودمان	نقش شبکه‌های اجتماعی در سبک زندگی اسلامی: پیامدهای آن بر تحصیلات فرزندان و سلامت خانواده	۳

گزارش اثر

به علت عدم دسترسی به متن و حتی چکیده این کتاب، گزارشی نوشته نشده است.

تعداد صفحات	سال و محل انتشار	نویسنده	عنوان
۹۴	آموزشی تألیفی ارشدان / ۱۳۹۷	ناهید خطیبون	هوش معنوی و شبکه‌های اجتماعی

۴

گزارش اثر (به دلیل عدم دسترسی به اصل اثر به ارائه خلاصه کوتاه اکتفا شده است). هدف این کتاب، پیوند میان هوش معنوی نوجوانان و جوانان در استفاده درست از شبکه‌های اجتماعی است که از گذشته‌ای نه چندان دور تحقیقات و پژوهش‌هایی در این زمینه انجام شده است. اعتقاد بر این است که باید در خصوص هوش معنوی جوانان و نوجوانان در استفاده از شبکه‌های اجتماعی وقت بیشتری صرف کرد تا بتوان خطرهای استفاده از شبکه‌های اجتماعی را یادآور شد. برای تحقق این ارتباط، باید شناختی نسبی از جوانان، نوجوانان، شبکه‌های اجتماعی و خانواده به دست آوریم تا بتواند مفید افتد. این کتاب در چهار بخش نگاشته شده است:

هوش معنوی، اهمیت خانواده، نوجوانان و جوانان، و شبکه‌های اجتماعی.

تعداد صفحات	سال و محل انتشار	نویسنده	عنوان
۲۵۹	نشر دین و رسانه / ۱۳۹۸	احسان آذرکمند	هویت دینی و شبکه‌های اجتماعی: ظرفیت‌سنجی شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر تلفن همراه در تقویت هویت دینی

گزارش اثر

به علت عدم دسترسی به متن و حتی چکیده این کتاب، گزارشی نوشته نشده است.

تعداد صفحات	سال و محل انتشار	نویسنده	عنوان
۳۳۲	نشرایتکار دانش / ۱۳۹۷	روح‌الله آهنگران	آداب اسلامی در شبکه‌های اجتماعی

۶

گزارش اثر

(به علت عدم دسترسی به متن کتاب، تنها به ذکر عناوین بخش‌ها اشاره می‌شود.) این کتاب در پنج بخش نگاشته شده است. نگارنده در بخش اول به تعریف فضای مجازی، پیشینه شبکه‌های اجتماعی و جنگ سایبری در فضای مجازی می‌پردازد. وی در بخش دوم، تعریف اخلاق، آداب پیام‌گذاشتن در شبکه‌های اجتماعی، فرآیند تولید محتوای اسلامی در شبکه‌های اجتماعی، عدم انتشار محتوای ممنوعه همت گمارده است.

نویسنده در بخش سوم به سراغ آفات شبکه‌های اجتماعی رفته است و سلفی‌گرفتن، لایک‌گرفتن، دعوت به چالش و اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی را مطرح کرده است. در بخش چهارم، پژوهشگر مسئله اسلام‌هراسی و اهداف تخریب اسلام در شبکه‌های اجتماعی را بررسی کرده است.

او در بخش پایانی، به بیان دیدگاه‌های مقام معظم رهبری و برخی احکام شرعی در ارتباط با استفاده از شبکه‌های اجتماعی، پرداخته است.



جدول پژوهش‌های اسلامی شبکه‌های اجتماعی در ایران

ردیف	عنوان اثر	نویسنده	قالب اثر	سال انتشار	محل نشر
۱	اخلاق اسلامی حریم خصوصی در شبکه‌های اجتماعی سایبر با تأکید بر واتساپ	کریم خان محمدی، علی اکبر شاملی	مقاله	۱۳۹۵	نشریه اسلام و مطالعات اجتماعی
۲	اخلاق در شبکه اجتماعی و اعتباریابی اصول آن با منابع دینی	سمیرا حبیبی، محمد رضا نبیلی	مقاله	۱۳۹۵	مجله مطالعات روان‌شناسی و علوم تربیتی
۳	اخلاق در شبکه‌های اجتماعی دیجیتال: دفاع از اخلاق فضیلت	محمد امین برادران نیکو، آرش موسوی	مقاله	۱۳۹۶	فصلنامه علمی-پژوهشی پژوهشنامه اخلاق
۴	ارتباط عقیفانه در شبکه‌های اجتماعی سایبری	سید حسین شرف‌الدین، سید عبدالرسول علم‌الهدی، محمد جواد نوروزی	مقاله	۱۳۹۳	مطالعات فرهنگ و ارتباطات
۵	انطباق پیام‌های مبادله‌شده در شبکه‌های اجتماعی مجازی با ارزش‌های دینی	ایمان محمدی، مرتضی ذره‌پرور، عظیمه جعفری صدر	مقاله	۱۳۹۴	ششمین کنفرانس بین‌المللی اقتصاد

ردیف	عنوان اثر	نویسنده	قالب اثر	سال انتشار	محل نشر
۶	آثار تربیتی شبکه‌های اجتماعی تلفن همراه بر هویت ملی و دینی دانشجویان	مریم کیان، زهره قلی‌پور	مقاله	۱۳۹۵	نشریه رسانه
۷	آسیب‌شناسی تبلیغ دین در شبکه‌های اجتماعی	محمد کهوند	مقاله	۱۳۹۶	نشریه مبلغان
۸	آسیب‌شناسی شبکه‌های اجتماعی مجازی موبایل محور در زمینه تربیت دینی (مورد مطالعه: دانش‌آموزان مقطع متوسطه شهر تبریز)	عزیز هدایتی، یوسف زینی‌وند، صمد رسول‌زاده اقدم	مقاله	۱۳۹۵	نشریه مطالعات جامعه‌شناختی
۹	آموزش اخلاق فناوری مبتنی بر آموزه‌های رضوی در بستر شبکه‌های اجتماعی مجازی	رحیم مرادی، اسماعیل زارعی زوارکی	مقاله	۱۳۹۶	کنفرانس ظرفیت‌شناسی و تأثیرگذاری فضای مجازی در ارتقای آموزش‌های دینی
۱۰	بررسی ارتباط میزان استفاده از رسانه‌های جدید ارتباطی (لاین، تلگرام، فیسبوک، اینستاگرام) و میزان دین‌داری جوانان ۱۸-۲۹ سال شهر مشهد	غلامرضا خدیوی رفوگر، علی نباتی	مقاله	۱۳۹۶	کنفرانس ظرفیت‌شناسی و تأثیرگذاری فضای مجازی در ارتقای آموزش‌های دینی
۱۱	بررسی تأثیر استفاده از شبکه‌های اجتماعی بر هویت جوانان	بهجت شهابی عنبران، شهبازهاشمی	مقاله	۱۳۹۵	پنجمین کنفرانس ملی توسعه پایدار در علوم تربیتی و روان‌شناسی، مطالعات اجتماعی و فرهنگی

ردیف	عنوان اثر	نویسنده	قالب اثر	سال انتشار	محل نشر
۱۲	بررسی تأثیر استفاده از شبکه‌های اجتماعی بر حجاب و پوشش کاربران با تأکید بر ابعاد دین‌داری (مورد مطالعه: کاربران زن شبکه اجتماعی اینستاگرام)	نصرت‌الله نعمتی فر، محمد مهدی صفورایی پاریزی	مقاله	۱۳۹۸	دوفصلنامه علمی- پژوهشی دین و ارتباطات
۱۳	بررسی تأثیر شبکه‌های اجتماعی (تلگرام) بر تغییر هویت دینی کاربران	زکيه نژاد اصغری	مقاله	۱۳۹۵	همایش زنان، خانواده و شبکه‌های اجتماعی مجازی
۱۴	بررسی تأثیر شبکه‌های اجتماعی بر فرهنگ و باورهای دینی (هویت) کاربران (مطالعه موردی: کاربران استان اصفهان)	محمد رستمی، روزیتا جمیلی اسکویی، الهه نشاط، محمد رضا فرقانی	مقاله	۱۳۹۶	نشریه علوم اجتماعی دانشگاه آزاد شوشتر
۱۵	بررسی تأثیر شبکه‌های اجتماعی مجازی در سبک زندگی جوانان	الهه ودودی	مقاله	۱۳۹۴	دومین کنفرانس بین‌المللی پژوهش در علوم رفتاری و اجتماعی
۱۶	بررسی تأثیر شبکه اجتماعی تلگرام بر ارزش‌های اجتماعی و مذهبی (مورد مطالعه: دانشجویان دانشگاه اصفهان)	نفسیه گودرزی، سمانه کیا	مقاله	۱۳۹۶	دانشگاه آزاد بیزد
۱۷	بررسی تطبیقی قاعده نفی سبیل و فیلترینگ تلگرام	رضا حاج حسینی، حسین مطلبی کریبکندی	مقاله	۱۳۹۷	ماهنامه مبلغان
۱۸	بررسی حریم خصوصی در شبکه‌های اجتماعی از دیدگاه اسلام	سعید صحت، مسعود عسگری، سمیرا قندچی	مقاله	۱۳۹۲	نشریه مدیریت فردا

ردیف	عنوان اثر	نویسنده	قالب اثر	سال انتشار	محل نشر
۱۹	بررسی رابطه استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی و هویت دینی کاربران	کاظم مزینانی	مقاله	۱۳۹۳	ره‌آورد نو
۲۰	بررسی رابطه بین استفاده جوانان از شبکه‌های اجتماعی و شرکت در مراسم مذهبی	محمدجواد کاوه قهفرخی، سمیه تاجیک اسماعیلی	مقاله	۱۳۹۶	نشریه مسائل کاربردی تعلیم و تربیت اسلامی
۲۱	بررسی رابطه بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی موبایل (تلگرام) با رفتار و اخلاق اجتماعی کاربران با رویکرد دینی	سیدمهدی شریفی عقیده شهرستانی	مقاله	-	فرهنگ در دانشگاه اسلامی
۲۲	بررسی رابطه شبکه‌های اجتماعی مجازی و دین‌گرایی (مطالعه موردی: جوانان منطقه ۱۵ شهر تهران)	حسن جوکار قمی	مقاله	۱۳۹۵	دانشگاه آزاد شرق تهران (قیام‌دشت)
۲۳	بررسی فقهی حکم آموزش‌های مجازی ضد دینی	اکرم السادات‌هاشمی چهنوئی	مقاله	۱۳۹۶	دانشکده اقتصاد دانشگاه سمنان
۲۴	بررسی قابلیت شبکه‌های اجتماعی مجازی در نهادینه‌سازی اخلاق و باورها متنظر با یک جهان شهر اسلامی	مریم هاشم‌پور صادقیان	مقاله	۱۳۹۶	همایش بین‌المللی بازخوانی تمدن اسلامی و جهان شهر معنوی
۲۵	بررسی نقش هویت جنسیتی، ملی، دینی و قومی در پیش‌بینی استفاده از شبکه‌های اجتماعی	سید محمدرضا اسدی، اقبال عزیزخانی	مقاله	۱۳۹۵	دانشگاه محقق اردبیلی

ردیف	عنوان اثر	نویسنده	قالب اثر	سال انتشار	محل نشر
۲۶	بررسی نوع و میزان شدت باورهای مذهبی و ویژگی های شخصیتی با میزان گرایش آنان به شبکه های اجتماعی مجازی در سال ۱۳۹۴	سهیلا حیدری	مقاله	۱۳۹۵	کنگره بین المللی جامع علوم اجتماعی
۲۷	تأثیر آموزه های اسلامی در فناوری های نوین ارتباطی (شبکه های اجتماعی)	کوروش قلاوند، مهرداد حمیدزاده	مقاله	۱۳۹۵	کنفرانس توسعه و پژوهش های نوین در مهندسی برق و رایانه
۲۸	تأثیر شبکه اجتماعی تلگرام بر آشنایی دانشجویان با فرهنگ غدیر به عنوان یکی از مبانی هویت دینی در کشور ایران	مرتضی بختیاروند، مریم خوشکنار، هاجر آقایی	مقاله	۱۳۹۵	هفتمین اجلاس بین المللی دکترین جهانی غدیر
۲۹	تأثیر شبکه های اجتماعی بر سبک زندگی اسلامی	شیما قاسمی، مرضیه اتابکی	مقاله	۱۳۹۲	کنگره پیشگامان پیشرفت
۳۰	تأثیر شبکه های اجتماعی بر هویت فرهنگی و باور دینی کاربران	طاهره شجاعی زاده، ملیحه محمدی حسینی نژاد	مقاله	۱۳۹۶	دانشگاه آزاد قم
۳۱	تأثیر شبکه های اجتماعی مجازی بر باورهای دینی، اعتقادی و تعامل فرهنگی افراد	جمال پیری لله لو، جبار اصغری گلدر	مقاله	۱۳۹۳	کنفرانس ملی فضای سایبری و تحولات فرهنگی

ردیف	عنوان اثر	نویسنده	قالب اثر	سال انتشار	محل نشر
۳۲	تأثیر شبکه‌های اجتماعی مجازی بر حجاب و عفاف، هویت دینی و فردی، تعامل با خانواده و افسردگی و انزوا در بین جوانان	حسن قرباغی، مجید یوسفی، وحید صالحی	مقاله	۱۳۹۷	نشریه مطالعات راهبردی ورزش و جوانان
۳۳	تأثیر شبکه‌های اجتماعی مجازی بر سبک زندگی اسلامی	نسرین محمدی، لیلا نعمتی	مقاله	۱۳۹۵	نخستین کنفرانس بین‌المللی نوآوری و تحقیق در علوم تربیتی، مدیریت و روان‌شناسی
۳۴	تأثیر شبکه‌های اجتماعی مجازی در سبک زندگی جوانان ایران و امکان سنجی ترویج الگوی سبک زندگی اسلامی	جواد کشوری کامران، آرزو کشوری کامران، میترا مولایی امجد	مقاله	۱۳۹۲	کنگره پیشگامان پیشرفت
۳۵	تبلیغ دینی در شبکه‌های اجتماعی؛ چالش‌ها و راهکارها با تأکید بر تلگرام	علی سلیمانی	مقاله	۱۳۹۷	دوفصلنامه علمی نامه فرهنگ و ارتباطات
۳۶	تبلیغ ضد دین در شبکه‌های اجتماعی و راهکارهای مقابله با آن	محمد مصطفی حسینی	مقاله	۱۳۹۵	نشریه ره‌آورد نو
۳۷	تحلیل تطبیقی اثرگذاری شبکه‌های اجتماعی درون مرزی و برون مرزی بر هویت دینی (مطالعه موردی: دانشجویان دانشگاه یاسوج)	علی ربانی، ابوطالب پناهی‌نژاد، رحمان بدخش	مقاله	۱۳۹۴	ششمین همایش سراسری آسیب‌های پنهان زیست دانشجویی

ردیف	عنوان اثر	نویسنده	قالب اثر	سال انتشار	محل نشر
۳۸	تحلیل کیفی تأثیرگذاری مطلوب و نامطلوب شبکه‌های اجتماعی بر ارزش‌های دینی و اخلاقی دانشجویان	سپیده انصافی مهربانی	مقاله	۱۳۹۷	نهمین همایش انجمن فلسفه تعلیم و تربیت ایران
۳۹	ترویج سبک زندگی ایرانی و اسلامی با استفاده از ظرفیت شبکه‌های مجازی و اجتماعی	بتول زارعی، نیما جعفری نویمی‌پور	مقاله	۱۳۹۵	فصلنامه علمی-ترویجی اخلاق
۴۰	تعامل در فضای مجازی شبکه‌های اجتماعی اینترنتی و تأثیر آن بر هویت دینی جوانان (مطالعه موردی فیسبوک و جوانان شهر اصفهان)	وحید قاسمی، صمد عدلی‌پور، مسعود کیانی‌پور	مقاله	۱۳۹۲	دوفصلنامه علمی-پژوهشی دین و ارتباطات
۴۱	جایگاه تولید و مدیریت محتوای ملی و دینی در شبکه‌های اجتماعی مجازی با تأکید بر الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت	رضا تاج‌آبادی، مجید امیری، آمنه بیات	مقاله	۱۳۹۷	کنگره ملی پیشگامان پیشرفت
۴۲	درآمدی بر فرصت‌های جدید فناوریانه در عرصه دین و حیات دینی	اعظم مقدس	مقاله	۱۳۹۷	کنفرانس ملی علوم اسلامی و پژوهش‌های دینی
۴۳	درآمدی بر مبانی فقهی استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی	محمد شیبانی، محسن جهانگیری کلوخی، سیدعلی اصغر حسینی	مقاله	۱۳۹۷	نشریه جستارهای فقهی و اصولی

ردیف	عنوان اثر	نویسنده	قالب اثر	سال انتشار	محل نشر
۴۴	رابطه شبکه‌های اجتماعی مجازی و دگرگونی هویت‌های جمعی با تأکید بر هویت دینی، ملی و مدرن	محمودرضا رهبرقاضی، عباس حاتمی، امین عباسی	مقاله	۱۳۹۷	نشریه مجلس و راهبرد
۴۵	راهکارهای نهادینه شدن تقوا در رفتار کاربران ایرانی شبکه‌های اجتماعی اینترنتی	سیدحسین شرف‌الدین، محمدجواد نوروزی اقبالی	مقاله	۱۳۹۵	دین و سیاست فرهنگی
۴۶	سبک زندگی اسلامی و شبکه‌های اجتماعی مجازی	عبدالطیف کاروانی	مقاله	۱۳۹۲	کنگره پیشگامان پیشرفت
۴۷	شبکه‌های اجتماعی در رسانه‌های مجازی (مورد مطالعه: روش مقابله با بحران هویت در ایران)	مصطفی محرابی، پری، زهرا قاسمی، حسینعلی احمدی جشفقانی	مقاله	۱۳۹۸	دومین کنفرانس بازیابی تعاملی اطلاعات
۴۸	شبکه‌های اجتماعی و دلزدگی زناشویی: میانجی‌گری تعهد دینی	جلال غفاری، راد، حمیدرضا آقامحمدیان، شعراف، مرضیه دین دوست، مجید معینی‌زاده	مقاله	۱۳۹۸	هفتمین کنگره انجمن روان‌شناسی ایران
۴۹	شناسایی آسیب‌های اخلاقی و خانوادگی استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی در میان فرزندان پسر شهر اصفهان	عباس زمانی، فائزه تقی‌پور	مقاله	۱۳۹۶	نشریه اخلاق

ردیف	عنوان اثر	نویسنده	قالب اثر	سال انتشار	محل نشر
۵۰	طراحی مدل سازگارسازی رسانه‌گری آیین زیارت در شبکه‌های اجتماعی	طاهر روشندل ابطحانی، حسین بشیر، علی اصغر پورعزت، سید جمال‌الدین حسینی	مقاله	۱۳۹۴	دوفصلنامه دین و ارتباطات
۵۱	ظرفیت‌نوشبکه‌های اجتماعی مجازی در گفت‌وگو سازی ایمان به وعده‌های الهی	روح‌الله آهنگران، شبیم رضایی عباسی	مقاله	۱۳۹۸	نشریه پژوهش در هنر و علوم انسانی
۵۲	عوامل ساختاری بی‌تقوایی در شبکه‌های اجتماعی سایبری	سید حسین شرف‌الدین، محمد جواد نوروزی اقبالی	مقاله	۱۳۹۵	دوفصلنامه دین و ارتباطات
۵۳	فضای مجازی و حقیقتی تاریخی؛ درآمدی بر تعامل دین و فضای مجازی	اعظم مقدس	مقاله	۱۳۹۶	نخستین کنفرانس بین‌المللی ظرفیت‌شناسی و تأثیرگذاری فضای مجازی در ارتقای آموزش‌های دینی
۵۴	کارکردها و چالش‌های فضای مجازی در ساحت تربیت دینی و اخلاقی	کبری احمدوند، زهرا تقی‌زاده قوام، سهیلا غلامی هره‌دشتی	مقاله	۱۳۹۷	نهمین همایش انجمن فلسفه تعلیم و تربیت
۵۵	گونه‌شناسی بازنمایی خودهای روحانیت در شبکه اجتماعی اینستاگرام؛ ظرفیت‌ها و چالش‌ها	سید محمد کاظمی، مهدی مولایی آرانی، زهرا اقلی‌پور بهرام‌آبادی	مقاله	۱۳۹۸	نشریه دین و سیاست
۵۶	مقایسه عمل به باورهای دینی دانش‌آموزان عضو و غیرعضو شبکه‌های اجتماعی مجازی	حاتم دوبران، زینب نعمتی پارسا	مقاله	۱۳۹۴	نخستین کنفرانس بین‌المللی روان‌شناسی و علوم تربیتی

ردیف	عنوان اثر	نویسنده	قالب اثر	سال انتشار	محل نشر
۵۷	نظارت خانواده بر اطلاعات و ارتباطات فرزندان در شبکه‌های اجتماعی از منظر اخلاق	علی اکبر شاملی	مقاله	۱۳۹۶	نشریه اخلاق
۵۸	نقش شبکه‌های اجتماعی در باورهای دینی	شعبانعلی خان صنمی، فریده پیشوایی، فاطمه خان صنمی	مقاله	۱۳۹۳	نشریه جوان و رسانه
۵۹	نقش شبکه‌های اجتماعی در سبک زندگی اسلامی	ناهید سهرابی رازیان	مقاله	۱۳۹۵	سومین کنفرانس بین‌المللی روان‌شناسی، علوم تربیتی و سبک زندگی
۶۰	هبوط هویت دینی در شبکه‌های اجتماعی	نجمه خانی هنجنی	مقاله	۱۳۹۷	کنفرانس ملی علوم اسلامی و پژوهش‌های دینی
۶۱	ارتباط با نامحرم در فضای مجازی در فقه و حقوق ایران	بهنام جوی پشته	پایان‌نامه	۱۳۹۷	دانشگاه باقرالعلوم <small>علیه السلام</small>
۶۲	ارتباط میان دین‌داری و شبکه روابط اجتماعی دانشجویان دختر دانشگاه فردوسی مشهد	مرضیه شیرافکن	پایان‌نامه	۱۳۹۷	دانشگاه فردوسی
۶۳	الزامات و سازوکارهای تبلیغ دینی روحانیون در شبکه‌های اجتماعی (مورد مطالعه: طرح جنات)	محسن آخوندیان	پایان‌نامه	۱۳۹۷	دانشگاه باقرالعلوم <small>علیه السلام</small>
۶۴	الگوهای راهبردی تبلیغ و ترویج معارف قرآنی در شبکه‌های اجتماعی	علیرضا میرموسوی	پایان‌نامه	۱۳۹۸	دانشگاه مازندران

ردیف	عنوان اثر	نویسنده	قالب اثر	سال انتشار	محل نشر
۶۵	آسیب شناسی اعتیاد مدرن به شبکه های مجازی از منظر آموزه های دینی و راه های برون رفت آن	سید جلال علی تبار	پایان نامه	۱۳۹۸	دانشکده علوم قرآنی آمل
۶۶	آسیب شناسی دینی نوبی شبکه های اجتماعی بر زنان مسلمان در حوزه خانواده و جامعه	ملیحه امیری	پایان نامه	۱۳۹۵	دانشکده علوم قرآنی آمل
۶۷	بایدهای اخلاقی کاربران فضای مجازی از دیدگاه اسلام با تأکید بر حفظ بنیان خانواده	زهرا سادات میرحسینی	پایان نامه	۱۳۹۵	دانشکده علوم قرآنی میبد
۶۸	بررسی دینی شبکه های اجتماعی	زهرا فرهادی	پایان نامه	۱۳۹۷	دانشگاه علوم قرآنی میبد
۶۹	بررسی ظرفیت ها و چالش های شبکه های اجتماعی مجازی در زمینه تبلیغ دین و ارائه الگوی مناسب	محمد علی قیصریان	پایان نامه	۱۳۹۲	دانشگاه باقرالعلوم <small>علیه السلام</small>
۷۰	بررسی فقهی و حقوقی استفاده از شبکه های اجتماعی در فضای مجازی	اکرم السادات هاشمی چهنوئی	پایان نامه	۱۳۹۴	دانشگاه سمنان
۷۱	بررسی فقهی و روان شناختی اضرار به غیر در فضای مجازی و شبکه های اجتماعی	رضا محمد صالحی	پایان نامه	۱۳۹۵	دانشگاه پیام نور تهران

ردیف	عنوان اثر	نویسنده	قالب اثر	سال انتشار	محل نشر
۷۲	بررسی نقادانه شبکه‌های اجتماعی مجازی از منظر آموزه‌های اجتماعی قرآن کریم و استخراج دلالت‌های آن در تربیت اجتماعی	ابوالفضل عرفانیان	پایان‌نامه	۱۳۹۵	دانشگاه علامه طباطبائی
۷۳	تبیین ارزش‌های اخلاقی در شبکه‌های اجتماعی مجازی براساس حکمت صدرایی	حسن رهگشای	پایان‌نامه	۱۳۹۵	دانشگاه پیام نور استان تهران
۷۴	چالش‌های فقهی و حقوقی شبکه‌های اجتماعی در فضای مجازی با تأکید بر تأثیرگذاری آن بر حریم خصوصی خانواده	مریم جعفری مرادپور	پایان‌نامه	۱۳۹۴	دانشگاه قرآن و حدیث
۷۵	رابطه استفاده از شبکه اجتماعی تلگرام و هویت دینی جوانان	فاطمه عباس‌زاده مقدمی	پایان‌نامه	۱۳۹۵	دانشگاه الزهراء <small>ع.ا.ع.</small>
۷۶	رابطه هویت ملی-دینی و استفاده از شبکه‌های اجتماعی در دانشجویان	زکيه اسماعیلی	پایان‌نامه	۱۳۹۳	دانشکده تربیت معلم
۷۷	ظرفیت‌شناسی تبلیغ دینی در شبکه‌های اجتماعی از منظر ارتباطات اسلامی (مطالعه موردی: تلگرام)	علی سلیمانی	پایان‌نامه	۱۳۹۷	دانشگاه امام صادق <small>ع.ا.ع.</small>
۷۸	عوامل ایجاد روابط صمیمانه در شبکه‌های اجتماعی مجازی و حدود فقهی آن	محمدجواد نوروزی اقبالی	پایان‌نامه	۱۳۹۱	دانشگاه امام صادق <small>ع.ا.ع.</small>

ردیف	عنوان اثر	نویسنده	قالب اثر	سال انتشار	محل نشر
۷۹	مبانی فقهی استفاده از ماهواره (خرید و فروش، نصب و دیدن) و شبکه‌های اجتماعی	مرضیه جعفری	پایان‌نامه	۱۳۹۵	دانشگاه اردکان
۸۰	نقش شبکه‌های اجتماعی موبایلی در برساخت هویت دینی کاربران	یونس فروزان	پایان‌نامه	۱۳۹۶	دانشگاه علامه طباطبائی
۸۱	احکام شبکه‌های اجتماعی	محمود صادقی	کتاب	۱۳۹۵	نشر معروف
۸۲	نقش شبکه‌های اجتماعی مجازی در تربیت دینی فرزندان	مرتضی نظری	کتاب	۱۳۹۶	نشر مشق شب
۸۳	نقش شبکه‌های اجتماعی در سبک زندگی اسلامی: پیامدهای آن بر تحصیلات فرزندان و سلامت خانواده	پروانه دودمان	کتاب	۱۳۹۴	نشر سخنوران
۸۴	هوش معنوی و شبکه‌های اجتماعی	ناهید خطیبون	کتاب	۱۳۹۷	آموزشی تألیفی ارشدان
۸۵	هویت دینی و شبکه‌های اجتماعی: ظرفیت‌سنجی شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر تلفن همراه در تقویت هویت دینی	احسان آذرکمند	کتاب	۱۳۹۸	دین و رسانه
۸۶	شبکه‌های اجتماعی و تحلیل‌های فقهی	محمد شیبانی	کتاب	۱۳۹۷	نشر ترخون